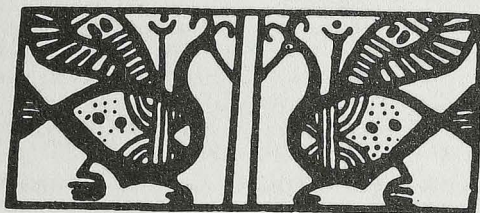


# ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

Κ. ΖΑΜΑΓΙΑΣ, ΧΡ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ, Κ. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ, Κ.Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ, Δ. ΧΑΜΠΙΟΥΛΙΔΗΣ, ΔΗΜ. ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ, Π. ΣΟΦΑΣ, ΣΕΒ. ΧΑΒΙΑΡΑ-ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ, Α. ΚΛΗΡΙΔΗΣ, ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΤΙΔΟΥ-ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ, ΔΗΜ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ, ΡΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΥ, ΝΙΚΗ ΠΑΠΑΣΥΜΕΩΝ-ΣΤΥΛΙΑΝΟΥΔΗ, Π. ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥΝΗΣ, ΔΙΑΦΟΡΟΙ ΓΙΑ ΤΟ «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ», ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ, ΚΑΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΗ-ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ, ΑΝΔΡΟΥΛΑ ΝΕΟΦΥΤΟΥ-ΜΟΥΖΟΥΡΟΥ, ΕΛΛΑΔΑ ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ, ΕΡΑΤΩ ΖΕΛΙΟΥ-ΜΑΣΤΟΡΟΚΩΣΤΑ, Θ. ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ, Γ. ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ, Γ. ΠΕΤΟΥΣΗΣ, ΔΗΜ. ΖΑΔΕΣ, ΔΗΜ. ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ, MICHELE IANNELLI.

383-384

ISSN 0554 - 3363



# ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

## ΜΗΝΙΑΙΟ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

Υπεύθυνος εκδότης: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ  
Ἀνδροκλέους 2, Λευκωσία, Τηλ. 465900  
Ταχ. Θυρ. 7355, 1644 Λευκωσία

Γιὰ τοὺς Συνδρομητὰς Ἑλλάδος:  
Παρακαλῶ νὰ πληρώνεται ἡ συνδρομὴ στὴν ΕΘΝΙΚΗ ΤΡΑΠΕΖΑ ΕΛΛΑΔΟΣ  
Πίστωση Λογαριασμοῦ 080/51260530  
στὸ ὄνομα: Παναγιώτης Κ. Χρυσάνθης  
αἰτιολογία: Συνδρομὴ περιοδικοῦ «Πνευματικὴ Κύπρος» ἔτος...  
καὶ νὰ μᾶς στέλλεται ἡ ἀπόδειξη γιὰ τὰ βιβλία μας.

Ἐτήσια συνδρομὴ	Κ€4.00
Ἐτήσια συνδρομὴ διὰ βιβλιοθήκες, σχολεῖα, ὀργανισμοὺς	Κ€5.00
Ἐτήσια συνδρομὴ Ἑλλάδος	\$20 (δολλάρια)
Ἐτήσια συνδρομὴ ἐξωτερικοῦ	\$20 (δολλάρια)
Τιμὴ τεύχους	Κ€2.00

Τὰ χειρόγραφα δὲν ἐπιστρέφονται. Κλισὲ καὶ φωτογραφίες ἐπιστρέφονται.  
Ἀνάτυπα πληρώνονται στὸν τυπογράφο.

## ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Κ Ζαμιάγας: Δρόμος Ἐλευθερίας, Ἐπίγραμμα	57
Χρ. Εὐθυμίου: Στον Σολωμὸ Σολωμῷ, Κ. Χρυσάνθης: Ἐπίγρ. στοὺς Τ. Ἰσαὰκ καὶ Σ. Σολωμοῦ	58
Κ. Ν. Τριανταφύλλου: Κατώτερός της (διήγημα)	59
Δ. Χαμπουλίδης: Δύο ποιήματα, Δημ. Τσινικόπουλος: Δοξάρι εἶμαι	62
Π. Σόφας: Πέντε ποιήματα	63
Σεβαστὴ Χαβιάρα-Καραχάλιου: Εἶναι τὸ Ὀμηρικὸ «ΜΟΛΥ ὁ Μαῦρος Ἐλέβαρος»;	64
Λ. Κληρίδης: Δύο ποιήματα	67
Μαρία Μαρτίδου-Θεοφάνους: Τρία βραβευμένα ποιήματα	68
Δημ. Εὐαγγελίδη: Στοχασμοὶ	71
Ρούλα Ἰωαννίδου-Σταύρου: Διὰ τῆς εἰς ἄτοπον ἀπαγωγῆς	75
Νίκη Πατασμεῶν-Στυλιανούδη: Τρία ποιήματα	76
Π. Παναγιωτοῦνης: Δύο Ποιήματα	77
Διάφοροι: «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ» σχεδίαζε	78
Κατίνα Γιαννάκη-Παπαστυλιανού: Προσωπολατρίες	85
Ἀνδρουῖλλα Νεοφύτου-Μούζουρου: Δύο ποιήματα	86
Ἑλλάδα Σοφοκλέους: Τρία ποιήματα	87

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ - Τὰ «Αἰγαιοπελαγίτικα θέματα» τίμησαν τὸν ποιητὴ Κ. Χρυσάνθη - ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ - Ἐρατῶς Ζέλλιου-Ματοροκώστα: Γ. Βαφόπουλου «Τὸ τέλος», Κ. Χρυσάνθη «Συνομιλία μὲ τὸν δεῦτερο ἔγγονό», Π. Β. Πάσχου: «Γυναικες τῆς Ἑρήμου» «Ὁ Γέροντας καὶ ἄλλες ἀποκαλύψεις» - Θ. Θεοχάρη: Κ. Χρυσάνθη «Ἀπὸ τὸν ἐξώστη τῆς γῆς» - Γ. Πετρόπουλου: Γιαννάκη Γαλανοῦ «Φύλλα ζωῆς» - Γ. Πετρούση: Χρ. Κατσιγιάννη «Ἀγνώστου διαμονῆς», Ἰωακ. Ρήγα «Χειρόγραφα σὲ τιμὴ ἐρημιάς» - Δημ. Ζαδέα: Μιχ. Μαραθεύτη «Τὸ προσφυγόπουλο τῆς Κύπρου» - Γ. Πετρόπουλου: Τὸ «Ἡπειρωτικὸ χρονικὸ» - ΕΠΙΣΤΟΛΕΣ - Ν. Β. Τυπάλδου, Ν. Κρανιδιώτη ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ - Δημ. Σιατόπουλου: Κ. Χρυσάνθη «Ἀπὸ τον ἐξώστη τῆς γῆς» - ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ - ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ - ΠΡΟΣΑΡΤΗΜΑ - (Κ. Χρυσάνθη: Περιδέραια στὶς δυὸ ἔγγονές μου Ἐλεονώρα καὶ Θάλεια Μαρία, μετ. στὰ ἰταλικά ἀπὸ τὸν Michele Iannelli).

Τύποις: Τυπογραφεῖα-Λιθογραφεῖα «ΘΕΟΠΡΕΣ» Λτδ., Τηλ. 444940-448883, Λευκωσία

# ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΥΠΡΟΣ

ΤΟ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΙΜΗΘΗΚΕ ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

Υπεύθυνος: ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΟΝΙΑ ΛΣΤ'	ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ - ΔΕΚΕΜΒΡΗΣ 1996	ΑΡ. 383-384
-------------	----------------------------	-------------

## ΔΡΟΜΟΙ ΕΛΕΥΘΕΡΙΑΣ

στους Ισαάκ και Σολωμό

Καθώς η δάφνη σειέται με τ' αγέρι  
στο φως του λεύτερου ήλιου,  
τα κλώνια της δακρύζουν,  
σηματίζοντας την όψη δυο παλληκαριών  
που ομόρφηναν το άπειρο.

Μη σκιάζεσθε, συντροφοί! Ίσα, μπρος...  
τ' αδέρφια μας, τον Ισαάκ, το Σολωμό  
περήφανους, ορθούς  
στην άκρη τ' ουρανού θα συναντήσουμε,  
να μεγαλώνουν την Πατρίδα.

Το βλέμμα τους αιγαιοκύπριο, ευθύ,  
σίγουρο σαν τον άνεμο που πνέει,  
γαληνεύει ανυπόταχτο·  
στα χείλη τους ένα χαμόγελο σκιρτά  
με θάρρος γαλανόλευκης αγάπης.  
Πιότερο Έλληνα θάνατο από τούτο  
δεν έχει δώσει η Ιστορία.

ΚΩΣ, 18-21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ '96

## ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Αοπλοι δώσατε το σώμα  
στη μάνα Κύπρο να καρπίζει,  
δείχνοντας ότ' η γη ακόμα  
Έλληνες ήρωες χαρίζει.

ΚΩΣ, 18-21 ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ '96

Κ. ΖΑΜΑΓΙΑΣ

## ΣΤΟΝ ΣΟΛΩΜΟΥ ΣΟΛΩΜΟ

Το ξέρει. Δεν έχει πια δικαιολογίες και αναβολές.  
 Άνοιξε το πονκάμισό του να χωρούν στην ανάσα του  
 όλες οι μυρωδιές της γης του  
 και οι φωνές των συντρόφων του  
 κι άναψε ένα τσιγάρο.  
 Πήρε μια βαθειά ρουφηξιά,  
 έτσι, για να οριοθετήσει την αρχή του θανάτου του.  
 Γύρω το συρματόπλεγμα  
 και μπροστά η ελευθερία που σου δίνει ο χρόνος  
 όταν κρατάς το ρολόί του κόσμου στα χέρια σου  
 και μεγαλώνεις τις στιγμές  
 για να χωρούν την Ιστορία και την καρδιά μας  
 – όμοια με την ελευθερία του θανάτου.  
 Με γρήγορα βήματα που μέτρησαν όλη τη γη  
 έφτασε στο κοντάρι της ξένης σημαίας  
 και καθώς το ανέβαινε  
 μας κοίταξε, σαν να μας χαιρετούσε  
 κι εμείς να στέκουμε ακίνητοι  
 αγκιλωμένοι στη δική του στιγμή.  
 Μόλις που πρόλαβε να κάνει λίγο πιο κόκκινη  
 την πορεία του ήλιου με την αιμάτινη μαργαρίτα  
 που φύτεψε ξαφνικά στο πλάι του λαιμού του  
 πριν η ψυχή του γίνει σημαία  
 και το σώμα του γλιστρήσει  
 μέσα σε φωτεινές γραμμές!

Ρόδος 1996

ΧΡ. ΕΥΘΥΜΙΟΥ

### ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Στους Τάσο Ίσαάκ  
 και  
 Σολωμό Σολωμοῦ

Τῆς λεβεντιᾶς πρωτοπαλλήκαρα  
 εὐδαιμονεῖτε σὴν καρδιά μας.  
 Ἐφτὰ Ἑλληνες ἀρχάγγελοι σᾶς συνοδεύουν  
 στῆς Λευτεριᾶς τὸν οὐρανό.

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

## ΚΑΤΩΤΕΡΟΣ ΤΗΣ

## Διήγημα

Ἀφιέρωση στὸν ποιητὴ τῆς Κύπρου Κ. Χρυσάνθη

Τοῦ ἄρρεσε τὸν τελευταῖο καιρὸ ν' ἀνασκαλεῦει στὴ μνήμη του τὸν χρόνο ποὺ ἄρχισε νὰ νιώθει τὸν ἑαυτὸν του, νὰ θυμᾶται. Ἔβρισκε τότε ἓνα ἀνήσυχο μέσα του παιδί, ἀπλὸ παιδί, καὶ ἦταν πρῶι, πολὺ πρῶι, νύκτα ἀκόμη, γύρω του γυμνοὶ πέτρινοι τοῖχοι ψηλοί, κι αὐτὸ τὸ παιδί, ντυμένο μιὰ λευκὴ στολή, κάτι σὰν ἄμφια, νὰ παραστέκει πίσω ἀπὸ τὴν καγγελλωτὴ πλάγια εἴσοδο τοῦ ἱεροῦ τῆς ἐνορίας του. Ἦταν ἡ μεγάλη ἐορτὴ τῶν Χριστουγέννων καὶ τὰ παιδιὰ τοῦ ἱεροῦ κοιτοῦσαν νὰ φροντίσουν τοὺς παπᾶδες τους, τώρα ποὺ εἶχε τελειώσει ἡ λειτουργία κι ἄρχισαν νὰ σβαίνουν τὰ κεριὰ στοὺς πολυελαίους καὶ τὸ ἐκκλησίασμα πῆξε τὸ ἱερό, συγκεντρωμένο αὐτὴ τῆ φορὰ γιὰ νὰ κοινωνήσει, ὄχι νὰ πάρει ἀπλῶς ἀντίδωρο.

Καὶ θυμᾶται, πολὺ καλὰ αὐτὸ τὸ θυμᾶται, πῶς εἶχαν πιά τελειώσει καὶ εἶχε ξαπλωθεῖ μέσα στὸν ἀδειανὸ ναὸ τὸ πρῶινὸ μισοσκόταδο, ὅταν πλησίασε μὲ κόπο μονάχη τῆς ἡ ἀρχόντισσα γειτόνισσα κυρὰ Ἀνδρέαινα ποὺ τὰ παιδιὰ τῆς γειτονιάς του σπάνια τὴν ἐβλεπαν ἔξω, ἀπὸ μακριὰ μόνο, στητὴ πάντα, ἀμέλητη, ἀγέρωχη γερόντισσα μὲ μεγάλο ἀνάστημα, μὲ μεγάλο σπῖτι, μεγάλα παιδιὰ παντρεμένα.

Δὲν τὸν ἀνεγνώρισε κι αὐτὴ ἔδειχνε πῶς ἀδιαφοροῦσε γιὰ ὅλα. Ἔδωσε μέσα ἀπὸ τὰ κάγκελλα τῆς θύρας ποὺ δὲν ἐξήτησε κὰν ν' ἀνοίξει, ἓνα κύπελλο δικό τῆς καὶ ἐξήτησε νὰ τῆς φέρουν μεγάλο ἄγιασμό. Πρόθυμα τὸ μεγαλύτερο παιδί τὸ μεσογέμισε κι αὐτός, τὸ μικρότερο, ἐπῆγε καὶ τῆς τὸ ἔδωσε. Τὸ ἤπιε μπροστά του ἀμέσως. Ἐνωσε ἀπὸ τότε πῶς ἦταν γι' αὐτὸν μιὰ μεγάλη στιγμή, στάθηκε μήπως τὸν χρειασθεῖ ἦταν σὰ νὰ μεταλάβαινε αὐτός. Κάτι ταράχθηκε μέσα του, ἀλλὰ δὲν συντρίφθηκε.

Φαινόταν τὸ πρᾶγμα, ἡ κυρὰ Ἀνδρέαινα ἦταν τιμωρημένη ἀπὸ τὸν πνευματικό τῆς, ἀλλὰ καὶ πάλι αὐτός, τὸ μικρὸ μικρὸ παιδί, δὲν ἔπαυε νὰ νοιάζεται γι' αὐτὴ καὶ νὰ τῆς ἔχει ἐμπιστοσύνη. Δὲν μποροῦσε νὰ παραδεχθεῖ αὐτὴ τὴν αὐστηρότητα, τὴν ὑπερβολή, τὴν τιμωρία ἀπὸ τὸν πολυγερασμένο ἐξομολόγο τῆς, τὸν παπᾶ Ἀριστείδη, καὶ πῆγαινε νὰ τὴν ὑπερασπισθεῖ μέσα του γιὰτὶ τῆς ἔκανε τόσο δύσκολα Χριστοῦγεννα, τῆς ἀρχόντισσας κυρᾶς τῆς γειτονιάς του.

Τὴν ἄλλην ἡμέρα εἶχαν πάλι λειτουργία, λιγότερο βεβαίως ἐπίσημη, μὲ λιγότερο κόσμος, ἀλλὰ ἡ κυρὰ Ἀνδρέαινα ἦταν ξανά τὸ στασιδί τῆς. Καὶ πάλιν τὴν ἐπρόσεξαν τὰ παιδιὰ τοῦ ἱεροῦ καὶ ἔμαθαν – καὶ βεβαίως τὸ εὗρηκαν πῶς εἶναι ἁμαρτία – ἀλλὰ τὸν ἔμαθαν τὸν λόγο ποὺ ὁ πολὺ γέροντας ἐξομολογητῆς τῆς τῆς εἶχεν ὀρίσει νὰ κοινωνήσει τόσοσιν ἄσημα τέτοια ἡμέραν: εἶπε γιὰ τὸν γαμπρὸ τῆς, τὸν ἄνδρα τῆς θυγατέρας τῆς ποὺ ἐπερίμεναν αὐτὲς τίς ἡμέρες τὸ πρῶτο τῆς παιδί, εἶπε πῶς ἦταν κατώτερός τῆς. Ὁ κάμπος τῆς τὸν ἔστειλε καὶ ὁ κάμπος τῆς τὸν χρωστάει.

Ἄ, πρέπει νὰ τὸ καταλάβουμε κι ἐμεῖς ἐδῶ στὴν ἐπαρχία: ὅταν φτιάχνουμε μιὰν αἴθουσα γιὰ διαλέξεις, γιὰ συναυλίες, γιὰ μεγάλους, ἀπαραίτητα μπροστὰ τῆς πρέπει νὰ ὑπάρχει κι ἕνας προθάλαμος – καπνιστήριο το λένε, ὄχι καθιστικό – μιὰ ἄλλη αἴθουσα, ἢ μισὴ ἔστω, χωρὶς ἐπιπλα – δὲν χρειάζονται – πλατεῖα, νὰ χωράει τοὺς περισσότερους ἀπ’ αὐτοὺς ποὺ θὰ παρακολουθήσουν τὴν ἐκδήλωση. Αὐτοὶ δὲν μποροῦν νὰ γυρίσουν στὸ σπίτι τους ἢ τίς δουλειές τους, ἂν δὲ σταθοῦν ἐκεῖ ὄρθιοι – νὰ ξεντεντώσουν – ἀρκετὴν ὥρα, ἀνταμώνοντας τοὺς δικούς τους, ἀνάβοντας πρῶτα-πρῶτα μὲ φούρια τὸ τσιγάρο τους, γιὰ νὰ φτιάσουν ἕναν κύκλο, τὸ πηγαδάκι τους, νὰ ποῦν γιὰ ὅσα ἄκουσαν καὶ ὅσα εἶδαν, τίς ἐντυπώσεις τους τὰ συμπεράσματα ἢ καὶ τίποτα καλὸ γιὰ τὸν ὁμιλητὴ.

Βρισκόμαστε στὸ τέλος σὲ μιὰ φιλολογικὴ ὁμιλία, Ἰθάνα βεβαίως, πρωτεύουσα, μεγάλη πολιτεία. Φυσικὰ ὄλοι ἐχειροκρότησαν. Ἡ ἐτικέττα ἀπὸ τοὺς ἀρχαίους χρόνους στὴν Ἰθάνα τὸ ἐπιβάλλει: «ἀκουσόμεθά σου καὶ πάλιν». Ἔστω κι αὐτό.

Ἄλλὰ ὑπάρχουν τὰ πρῶτα σχόλια, τὰ βιαστικά. Ξεχύνονται:

– Δηλαδή κατέληξε πουθενὰ ὁ χριστιανός; Γιὰ νὰ γραφεῖ μουσικὴ, νὰ μελοποιηθεῖ ἕνα κείμενο, ἕνα λογοτέχνημα, πρέπει βεβαίως αὐτὸ νὰ εἶναι γραμμένο μὲ μέτρο, μὲ στίχους, ποιητικά. Δὲ γίνεται μουσικὴ ὁ πεζὸς λόγος, ἢ πεζότητα. Ὁργανικά, φυσιολογικά, πρῶτα ἢ ποίηση, τὸ μέτρο, ὁ στίχος κι ἔπειτα ἢ μουσικὴ. Ναι, αὐτὸς εἶναι ὁ βασικὸς κανόνας, αὐτὸ εἶναι τὸ φυσικό, τὸ ἀπαραίτητο. Ἄλλὰ ἔχομε καὶ περιλάμπρες ἐξαιρέσεις. Ἐδῶ ἕνας μεγάλος Μπετόβεν ἔγραψε τὴ Μεγάλη του Λειτουργία του καὶ τόσοι ἄλλοι μεγάλοι, μουσουργοὶ ἔκαμαν μουσικὴ καὶ μουσικὴ ἀριστουργηματικὴ τὸ Πιστεύω, τὸ Σύμβολο τῆς Νικαίας, ἔκαμαν τὸ Πάτερ ἡμῶν, ὅλ’ αὐτὰ σπουδαία, σπουδαιότατα κείμενα, ἀλλὰ δὲν εἶναι ἔμμετρα. Καὶ οἱ κληρικοὶ καὶ οἱ ψάλτες στὴ δική μας Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ στὴ Δύση στὶς ἀκολουθίες, ἀκόμη καὶ τὸν Ἀπόστολο καὶ τὸ Εὐαγγέλιο, ὅλα τὰ ἐκφωνοῦν μουσικά, ψέλνοντας μ’ αὐτά, ὅλα τὰ ζεσταίνουν μὲ τὴν φωνή τους, τὴν τέχνη τους, μικρὴ ἢ καλούτσικη ἄλλο ζήτημα. Ὅλ’ αὐτά, ναι, θέλουν συζήτηση καὶ ὁ ἐπαρχιώτης ὁμιλητὴς ἀρκέστηκε νὰ ξαναέρθει στὸν κανόνα. Αὐτὸν παραδέχθηκε. Καὶ οἱ ἐξαιρέσεις δυναμώνουν τὸν κανόνα. Ὑπάρχει μέσα μας μουσικὴ ποὺ πλημμυρίζει, ποὺ ξεχύνεται σ’ ὅ,τι ἔχει τὴν ἀγάπη μας, τὴν πίστη μας, τὴν ἐμπιστοσύνη.

Γιὰ λίγες στιγμὲς ἔγινε σιωπὴ. Θέλει σκέψη γιὰ νὰ γίνεις σοφώτερος.

– Ἔχετε διαβάσει αὐτοῦ τοῦ κυρίου κανένα του κείμενο, τίποτα στίχους;

– Εἶπαν στὴν παρουσίασή του πῶς ἔχει γράφει.

– Τοῦ ἔχουν γράψει κριτικὴ; Ἐννοῶ εἰδικὰ κομμάτι καὶ ποῦ.

– Δὲ γνωρίζω.

– Τοῦ ἔχουν μεταφράσει;

– Ἦ ἀρχίσουν τώρα. Ἦ ἀρχίσουν μὲ τὸν Μπετόβεν τον...

Ἄς εἶναι. Ἡ διπλανή τους συντροφιὰ διαλύθηκε κιόλας μὲ τὸ πρῶτο τσιγάρο. Αὐτὴ ἐδῶ ἐπιμένει. Καὶ ἔχει περισσότερες κυρίως.

– Σας μακαρίζω πού άπόψε γνωρίσατε νέα πράγματα, λείει ή πιό νεώτερη κυρία, πολυδιαβασμένη. Μάθαμε *alliquid novi*. Τό πονί είναι αφαιρετική. Τή διευκρίνηση τήν έδωσεν ό όμιλητής· άρχαίο, μάς είπε, πολύ λατινικό. Καί γυρίζει καί κοιτάζει όλους καί όλες μέ σημασία.

– «Κάθε άνθρωπος – αυτά επανελήφθησαν από άλλη κυρία – φτιάνει δική του μουσική, δική του ποίηση. Βαθειά μέσα μας, στην ψυχή μας καί ή ποίηση είναι μουσική».

– Έτσι εύκολα λέγονται αυτά; Καί ή ποιητική έμπνευση, τά ταλέντα, ή έξαρση, ή δομή;

– Καί οι καημένοι οι λογοτέχνες παράμερα.

Ούτε ένας να υπερασπιθεί τον όμιλητή, τον ξένο, ούτε από παλιό συμπατριώτη.

– Μήν τά πολυσυζητοῦμε, άπετελείωσεν ή μεγάλη κυρία. Πάνε χρόνια πού αυτή έγκατέλειψε τήν έπαρχία, τον κάμπο. Τή μάζεψε, τή μάγευσεν ή Άθήνα. Καί τον πατέρα της. Έπιμένει: Έγώ έχω άκούσει από παλιά τον ρήτορά μας. Έγραψε, αλλά ήταν τόσο άδόκιμος, άστοχος, χαμηλός. Δηλαδή καί για να τελειώνουμε, για να χρησιμοποιήσουμε τή γλώσσα τών φοιτητικῶν μας χρόνων, καί σήμερα ήταν κατώτερος του θέματος. Δέν θά έχει άνεβεί του Καβάφη ούτε τό ένα σκαλί.

– Ά, κυρά Άνδρέαινα τής γειτονιάς μας καί έχει περάσει τόσος καιρός, τόσα χρόνια, πόσο γλυκόπικρα σε θυμάμαι ακόμη. Ζεις από τά λόγια πού άκούω τών ανθρώπων σου. Μά τί φταίει ό κάμπος, τά χωριά, τό ύπαιθρο; Κι εγώ κατώτερός σου; Καί δέ ζει ό παπᾶ Άριστείδης να δώσει τον μεγάλο άγιασμό.

ΚΩΣΤΑΣ Ν. ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΟΥ



## ΕΠΙΓΡΑΜΜΑ

Στόν Τάκη Θεοφάνους (Θέοπρες)

*Τίς ένδοξες στιγμές του λόγου  
τίς φρόντισες μέ πάθος άρχαγγελικό,  
γι' αυτό σε ανακηρύττω τροπαιοφόρο  
στην τέχνη τής τυπογραφίας  
μ' έλληνικά φωνήεντα στο κεφάλι*

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

## ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

### ΚΑΤΑΦΥΓΗ

Ἡ καταφυγή μου στὴν «Ἐγκλείστρα» τῆς ἀσκητικῆς μου ζωῆς,  
δὲν ἦταν γιὰ ν' ἀποφύγω τίς γυναῖκες  
καὶ νὰ ἐπιδοθῶ στὴ συγγραφή ὁποιουδήποτε ἔργου μου.  
Ἀντίθετα, ἡ καταφυγή μου ἦταν γιὰ νὰ πλέξω τὸν ὕμνο  
στὴν ὁμορφιὰ τῆς πιὸ ὡραίας γυναίκας τοῦ κόσμου,  
ποὺ δὲν εἶναι ἄλλη ἀπὸ σένα, ἀγαπημένη μου!

### ΑΝΤΙΔΩΡΟ

Ἄπ' τὰ ὑπέροχα μαλλάκια σου μοῦ δώρισες  
μὰ μικρὴ τουφίτσα·  
τόσο μικρὴ ὥστε νὰ χωράει σ' ἓνα χαμαῖλι.  
Τὸ χαμαῖλι τὸ πέρασα στὸ λαιμό μου  
γιὰ τὸ βάσκανο μάτι.  
Ἄπὸ τότε βλέπω τὰ πιὸ ὁμορφα ὄνειρα τοῦ κόσμου,  
καὶ στὸν ὕπνο μου καὶ στὸ ξύπνιο μου!  
Ἄπὸ τότε ἔγινα ὁ ἀπὸ μακρυνὰ ἐρωτόληπτος τῆς ὁμορφιάς σου,  
ὁ ἀπὸ μακρυνὰ ἐντολοδόχος τῶν θελημάτων σου,  
ἀγαπημένη μου!

Δ. ΧΑΜΠΟΥΛΙΔΗΣ

### ΔΟΞΑΡΙ ΕΙΜΑΙ

Δοξάρι εἶμαι στὰ χέρια σου  
Κύριε· τέντωσέ με  
μὲ τὰ χέρια σου τὰ στιβαρά·  
κι ὅπως, μ' αὐτό, ἐπιδέξια σαῖτιες τοξεύεις,  
τόξευσε τὰ βέλη τῆς γαλήνης σου  
τώρα ποὺ τὸ ποδάρι  
τῆς νύχτας λαχτίζει ἐπίμονα  
τὴν πόρτα μου,  
κι ἡ ἀπελπισία μὲ κυκλώνει.  
Δοξάρι εἶμαι στὰ χέρια σου  
καὶ κράτησέ με σφιχτά·  
μόνο σὲ παρακαλῶ πρόσεχε,  
πρόσεχε μὴ μὲ ραγίσεις  
καθὼς τὴν ἀγάπη σου τοξεύεις  
σ' αὐτοὺς ποὺ ἀγαπᾶς καὶ θέλεις νὰ πληγῶνεις...

Δοξάρι εἶμαι γιὰ νὰ παίζεις  
πάνω μου  
τοὺς ἄγνωρους σκοπούς σου...

ΔΗΜΗΤΡΗΣ ΤΣΙΝΙΚΟΠΟΥΛΟΣ

## ΠΕΝΤΕ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

### Ο ΠΟΙΗΤΗΣ

Ο ποιητής με τη ψυχή στο στόμα  
οραματίζεται  
πως το καλύτερό του ποίημα  
δεν το έχει γράψει ακόμα.

### ΤΟ ΧΑΜΕΝΟ ΛΕΠΤΟ

Στο κατώφλι του αιώνα  
κι όμως ακόμη αναζητά  
εκείνο το λεπτό  
που του παράπεσε.

### ΚΑΙΝΟΥΡΓΙΕΣ ΕΝΤΟΛΕΣ

Τρέξε να φέρεις το κοντύλι  
να γράψεις τις καινούργιες εντολές  
ο υποβολέας άγγελος όπου νάσαι θα φύγει  
κι οι πλάκες θα μείνουν αδειανές.

### ΤΑ ΡΟΔΟΠΕΤΑΛΑ

Αν μπορέσουμε ν' αποστηθίσουμε  
τον κύκλο του τραντάφυλλου  
δε θα ραίνουμε πια  
με ροδοπέταλα τον Επιτάφιο.  
Δεν νικιέται ο θάνατος  
μ' ένα δεύτερο θάνατο.

### ΑΠΟΔΕΙΞΗ

Φυλάει τ' αρνητικό της φωτογραφίας  
σαν τίμιο ξύλο στο στήθος  
έχουν γυρίσματα οι καιροί  
πού να τρέχει γι' αποδείξεις  
να πιστοποιήσει τη ζωή του  
όταν οι άνθρωποι θα κωδικοποιηθούν.

ΠΕΤΡΟΣ ΣΟΦΑΣ

## ΕΙΝΑΙ ΤΟ ΟΜΗΡΙΚΟ «ΜΩΛΥ» Ο ΜΑΥΡΟΣ ΕΛΛΕΒΟΡΟΣ\*;

Για την ομηρική εποχή δεν έχουμε πολλές πληροφορίες σχετικά με τη φαρμακολογία. Όταν η Ιστορία προσπαθεί να βρει τους χαμένους κρίκους της αλυσίδας, έρχεται βοηθός η αρχαιολογία η οποία όπως λένε οι ειδικοί, βαδίζει με κλειστά μάτια, βήμα-βήμα για να στήσει ξανά τον αρχαίο μας κόσμο (Κ. Καρακάσης). Σε επικουρία της Ιστορίας έρχεται η ποίηση και η λαογραφία.

Με την επικουρία της Ομηρικής ποίησης θα προσπαθήσω με τις μικρές μου δυνάμεις να ερμηνεύσω τη φύση του μυθικού φαρμάκου που έδωσε ο Ερμής στον Οδυσσέα για ν' αντιμετωπίσει τα μάγια της Κίρκης και το οποίο αναφέρεται με το όνομα «μώλυ». Το μώλυ αναφέρεται σε όλη την Οδύσεια μία μόνο φορά στο στίχο κ.305 και στην Ιλιάδα καθόλου. Ολόκληρη η φράση που περιέχει το φάρμακο περιλαμβάνεται στους στίχους Κ. 302-306 «ως άρα φωνήσας πόρε φάρμακον αργεΐφόνττης εκ γαΐης ερύσας και μοι φύσιν αυτού έδειξεν. Ρίζη μεν μέλαν έσκε, γάλακτι δε είκελον άνθος μώλυ δε μιν καλέουσι θεοί χαλεπόν δε τ' ορύσσειν ανδράσι γε θνητοίσι, θεοί δε τε πάντα δύνανται».

Γίνεται φανερό ότι πρόκειται για ψυχοφάρμακο όπως θα το χαρακτηρίσαμε σήμερα και είναι το ένα από τα δύο που αναφέρει ο Όμηρος.

Το άλλο είναι το νηπενθές που το συναντούμε επίσης στην Οδύσεια στο στίχο δ221. Το νηπενθές έχει προέλευσή του, την Αίγυπτο όπως μας πληροφορεί ο ποιητής. Τη χρήση του έδίδαξε στην Ελένη του Μενελάου η Πολυδάμνη η γυναίκα του Θώνος όταν ήταν στην Αίγυπτο. Το νηπενθές θυμίζει τη λατρεία του Οσίριδος. Είναι άλλωστε γνωστό ότι ένα μεγάλο μέρος της φαρμακολογίας και βοτανολογίας μας ήρθε από την Αίγυπτο μέσω της Μινωικής Κρήτης. Αλλά και ο μυθικός Μελλάμπους θεράπευσε τη μανία των θυγατέρων του βασιλιά του Άργους Προΐτου με τον μαύρο ελλέβορο, που τη χρήση του είχε διδαχθή στην Αίγυπτο από τους εκεί ιερείς-γιατρούς. Ενώ το νηπενθές με αρκετές διαφωνίες βοτανολόγων και φιλολόγων θεωρείται ότι είναι η υπνοφόρος παπαρούνα, για το μώλυ οι πληροφορίες είναι πολύ συγκεχυμένες και αντιφατικές.

Στο μεγάλο λεξικό της ελληνικής γλώσσας του Δημητράκου αναφέρεται σαν μυθώδες φυτό και ταυτίζεται με το μαύρο κρομμύδι (μώλυζα), με τον άγριο απήγανο ή με το φυτό που αναφέρεται στο Διοσκουρίδη άρμαλα ή πήγανον (Διοσκ. 3, 46) και συναντάται κυρίως στην Καππαδοκία. Ακόμη το ταυτίζει με το ηρίγγιον του Διοσκουρίδη ψ Διοσκ. 3, 21 και με το στρίχνον υπνωτικό του Πλινίου (Φ.Ι 21,180). Στο Μέγα Λεξικόν της Ελληνικής γλώσσας Liddell-Scott το μώλυ αναφέρεται ως μυθώδες φυτό με μαγική δύναμη που έδωσε ο Ερμής στον Οδυσσέα σαν αντίδοτο προς τα θέλγητρα και τα φάρμακα της Κίρκης.

Στο Ομηρικό λεξικό του Ι. Πανταζίδου αναφέρεται ότι συναντάται μόνο μία φορά και μάλιστα στην αιτιατική σε όλη την αρχαία Ελληνική γραμματεία. Το θεωρεί μυθώδες θαυματουργό φυτό όπως είναι η άποψη του Θεοφράστου (Φ.Ι.9,5,17). Αιτιο-

\* Ανακοινώθηκε στην ημερίδα «Φίλων Μουσείου Ελληνικής Ιατρικής» του Δεκέμβρη του 1995.

λογεί την ονομασία του σαν να προέρχεται από τις λέξεις μολύω=παραλύω με συγγενείς λέξεις το μαλακός και μαλακίωνα.

Κατά την άποψη του Ομηριστή Dierbach πρόκειται για το μανδραγόρα.

Τέλος τόσο ο Ιπποκράτης όσο και ο Γαληνός αναφέρουν το φυτό μάλυζα σαν το σκόρδο με «απλήν κεφαλήν μη διαλυομένην εις αγλίδας» δηλαδή αυτό που λέμε σήμερα μονόσκελο σκόρδο.

Μετά λοιπόν από όλη αυτή την περιήγηση στα διάφορα αρχαία κείμενα και λεξικά της Ελληνικής γλώσσας, δεν μπορούμε να βγάλουμε ασφαλή συμπεράσματα για το είδος του φυτού. Όπως φαίνεται καθαρά στο Ομηρικό κείμενο ο Οδυσσεάς ήταν ανήμπορος ν' αντιμετωπίσει απ' ενός τα μάγια της Κίρκης και απ' ετέρου τα θέλγητρά της. Ήδη η Κίρκη είχε μετατρέψει τους συντρόφους του σε χοίρους. Πήγαινε λοιπόν στο κάλεσμά της με πολύ βαριά καρδιά «κακαχήμενος ήτορ» και παρουσιάζεται ο Ερμής που με ευκολία ξερριζώνει το μάλυ που έχει μαύρες ρίζες και άσπρα σαν γάλα άνθη και είναι δύσκολο από άνθρωπο να ξερριζωθεί, εύκολο για θεό. Στους πιο κάτω στίχους μας περιγράφει ο ποιητής με άφθαστη τέχνη πώς αντιμετώπισε ο Οδυσσεάς αδιάφορος τα προκλητικά κάλλη της θεάς, η οποία με έκπληξη είδε για πρώτη φορά να μην ενεργούν τα μαγικά φίλτρα που του έδωσε να πιει. Και όχι μόνο δεν τον έθελξε αλλά όπως εκνευρίστηκε ο Οδυσσεάς και ετράβηξε μανιασμένος το ξίφος του να τη φονεύσει, η μάγισσα-θεά έπεσε στα γόνατά του παρακαλώντας τον να σώσει τη ζωή της.

Με δεύτερη επικουρία εδώ της λαογραφίας οδηγούμεθα στο φυτό «λιβούρι» παραφθορά της λέξης ελλέβορος που όπως μας είπε ο Μήτσος Καπαράκος στην Κίττα Λακωνίας (Μέσα Μάνη) το δίνανε παλιά στους τρελλούς και μανιακούς να μωλάρουν οι αρμοί τους (να χαλαρώσουν οι αρθρώσεις) και να ησυχάσουν. Εδώ το ρήμα μωλάρω έρχεται κατ' ευθείαν να μας θυμίσει το Ομηρικό «μάλυ».

Αφού λοιπόν μας βοήθησε η περιγραφή του φυτού απ' τον ποιητή, βαθειές μαύρες ρίζες, άσπρα άνθη, έρχεται κι η λαογραφία με τη δική της μαρτυρία να ενισχύσει την άποψη ότι το μάλυ είναι ο μαύρος ελλέβορος. Όσο για τις ερμηνείες των φιλολόγων και των γλωσσολόγων υπάρχουν ισχυρά ερείσματα που τις αποκλείουν.

Τα μαύρα κρεμμύδια, τα άγρια σκόρδα και τα μονόσκελα σκόρδα, ο άγριος απήγανος, η μάλυζα κ.ά. που το ταυτίζουν δεν έχουν ούτε ψυχότροπες ενέργειες, ούτε χαλαρωτικές, ο δε μανδραγόρας είναι μεν με τη σημερινή έννοια ψυχοφάρμακο, έχει όμως κίτρινα άνθη. Όσο για την ταύτισή του με το στρίχνο του Πλίνιου δεν συζητείται γιατί το φυτό αυτό δεν έχει μαύρη ρίζα. Ίσως μερικοί θα είχαν τη γνώμη ότι είναι η κάνναβη (χασίς) που είναι ψυχοφάρμακο χαλαρωτικό, αντιφροδισιακό με άσπρα άνθη. Όμως είναι που η ρίζα του δεν είναι μαύρη και εύκολα ξερριζώνεται εν αντιθέσει με το πολυετές φυτό με πλούσιο ριζικό σύστημα όπως είναι ο ελλέβορος.

Στις παλιές φαρμακολογίες (Θ. Αφεντούλη) αναφέρεται ότι η ναρκωτική ουσία του μαύρου ελλέβορου είναι η ελλεβορεΐνη ενώ η ελλεβορίνη είναι η μυοχαλαρωτική. Ισχυρό και επικίνδυνο δηλητήριο με μικρό θεραπευτικό πλάτος και ίσως γι' αυτό το έδωσε ο θεός Ερμής και όχι όπως το νηπενθές, η θνητή Ελένη.

Αν όπως πολλοί ισχυρίζονται, τα ομηρικά έπη είναι αλληγορικά και σ' αυτά βρίσκονται οι βάσεις όλων των επιστημών άρα και της φαρμακολογίας, πρέπει να ερμηνεύσουμε τη χορήγησή του από το θεό και όχι άνθρωπο, με την έννοια ότι η χρήση του

απαιτεί μεγάλη προσοχή, θεϊκή σοφία και είναι ιδιαίτερα επιτυχής εκεί όπου ενδείκνυται. Η εκρίζωσή του εύκολη για θεό δύσκολη για θνητό, όπως ωραία περιγράφει ο ποιητής οφείλεται στο πλούσιο ριζικό σύστημα που έχει ο μαύρος ελλέβορος σαν πολυετές φυτό, ενώ όλα τα άλλα με τα οποία οι μεταγενέστεροι ταυτίζουν το μώλυ είναι τα περισσότερα μονοετή και ξεριζώνονται σχετικά εύκολα. Άλλος ένας λόγος που συνηγορεί στο να θεωρηθεί το Ομηρικό και μυθώδες μώλυ ότι είναι το φυτό μαύρος ελλέβορος κοινώς σκάρφη, αγριοσκάρφη, λιβούρι κ.ά.

ΣΕΒΑΣΤΗ ΧΑΒΙΑΡΑ-ΚΑΡΑΧΑΛΙΟΥ

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αφεντούλη Θ.: *Φαρμακολογία* (Αθήναι 1884-1891).
- Καρακάσης Κ.: Καθηγητής Ιστορίας τέχνης. (Γραπτές προσωπικές πληροφορίες).
- Κόκκας Β., Παραδέλλης Α.Γ.: *Πόνος και φάρμακα*, Περιοδ. «Γαληνός» τόμ. 26ος (1984).
- Κουτσελίνης Α., Πούλος Λ.: *Ναρκωτικά. Νεώτερα στοιχεία και απόψεις*. Ιατρική τόμ. 59 (1991).
- Κοφινιώτης Ευαγ.: *Ομηρικών λεξικόν 1902*.
- Μηλιαράκης Σπ.: *Εγχειρίδιον Βοτανικής*, (Εν Αθήναις 1922).
- Ομήρου Οδύσσεια: Εκδόσεις Πάπυρος (Αθήνα 1975)
- Παπαδάκης Στυλ.: *Ελλέβορος*. Λεξικόν Ελευθερουδάκη (Αθήναι 1929).
- Παραδέλλης Α.Γ.: *Ινδική Κάνναβη. Μία σύντομη ανασκόπηση «Γαληνός»*, τόμ. 26ος 1984.
- Πετούνης Α: *Εξαρτησιογόνες ουσίες*. Διάλεξη στο Οφθαλμολογικό Κέντρο Αθηνών 1992.
- Πλίνιος (πρεσβύτερος): *Φυσική Ιστορία*, Έκδοση Βενετίας 1499.
- Σταθάς Γ.: *Ερμηνεία του Νέου Νόμου περί ναρκωτικών*, (Αθήνα 1988).
- Τρυπάνης Κ.: *Η ελληνική ποίηση από τον Όμηρο έως το Σεφέρη*, Εκδόσεις Εστία 1988.
- Τρυπάνης Κ.: *Τα Ομηρικά Έπη*, Αθήνα 1975.
- Χαβιάρα-Καραχάλιου Σεβαστή: *Ελλέβορος*, Ιατρική Εφημερίς 30.10.1994.
- Χαβιάρα-Καραχάλιου Σεβαστή: *Οι Οφθαλμολογικές γνώσεις του Ομήρου*. Ανακοινώθηκε στο Α' Διεθνές Συνέδριο του Αιγαίου (Χίος 11.4.1993). Υπό δημοσίευση στο Περιοδικό «Οφθαλμολογία».
- Χαβιάρα-Καραχάλιου Σεβαστή: *Θλίψη-Κατάθλιψη*: Πρώτες αναφορές στον Όμηρο, ανακοινώθηκε στο Ε' Διεθνές Συνέδριο Πελοποννησιακών Σπουδών (Ναύπλιο 9.9.95) υπό δημοσίευση στα Πρακτικά του Συνεδρίου.

ΤΑΞΙΔΙΩΤΙΚΟ 1996  
FREYSELINE-CORREZE (ΓΑΛΛΙΑ)

Πόσο μ' αρέσει το καταπράσινο τοπίο σου.  
Η απόλυτη γαλήνη και ηρεμία σου.  
Η λιακάδα που εναλλάσσεται με την βροχή.  
Τα σύννεφα που παιγνιδίζουν στον ουρανό σου.  
Μα περισσότερο η αγνότητα των ανθρώπων σου...

Πόσο μ' αρέσει το γαλήνιο τοπίο σου.  
Τα αιωνόβια δένδρα που πνίγονται στον ουρανό σου.  
Κι οι λιμνούλες που καθρεφτίζουν τες ανταύγειες σου.  
Και κάποια ηλιοβασιλέματα που λεν ποτέ να μην τελειώσουν...  
Πόσο μ' αρέσουν στ' αλήθεια κι οι κοπελιές σου.  
Που με τα λεβέντικα κορμιά τους θυμίζουν αρχαία  
αγάλματα ελληνικά.  
Και που στο βλέμμα τους καθρεφτίζουν τες ομορφιές σου.  
Και σε λικνίζουν στην αιωνιότητα ενός ατέλειωτου ονείρου...

\* \* \*

SOUS LA MANCHE (ΚΑΤΩ ΑΠΟ ΤΗΝ ΜΑΓΧΗ)

Ξεκινά το τραίνο από το Παρίσι για το Λονδίνο.  
Περνά μέσα από φυτείες ηλιοτροπίου που θυμίζουν  
πίνακες του Βαν Γκοχ.  
Διασχίζει υπόγεια τη θάλασσα της Μάγχης.  
Με σκοτεινά τα φώτα του στης θάλασσας το βυθό...  
Γιγά ο άνθρωπος μπροστά στα επιτεύγματα της  
ανθρώπινης τεχνολογίας.  
Που κατόρθωσε να συνενώσει δυο θάλασσες.  
Που προηγούμενα τες κτυπούσαν αλύπητα τα  
πελώρια κύματα της Μάγχης.  
Όμως το δέος διαδέχεται η σιγουριά.  
Γιατί σε λίγο ανάβουν ξανά του τραίνου τα φώτα.  
Για να φανούν μπροστά μας οι Αγγλικές ακτές.  
The White Cliffs of Dover...

ΛΕΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ

## ΤΡΙΑ ΒΡΑΒΕΥΜΕΝΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

### ΑΠΟΜΕΙΝΑΡΙ ΡΩΜΙΟΣΥΝΗΣ

Θά 'θελα

τα φτερά ν' αδράξω τ' αετού  
η φωνή μου πήρε την άρμη του πευκόδασου  
κείθε που δυο θαλασσοπούλια ανάδευαν  
λικνίζοντας στο πέλαγο  
γεράνι της ψυχής μας  
την ανέμη του ήλιου.

Μικρός ο ήλιος της πατρίδας μου

λειψό ανεξήγητα χλωμό  
και το φεγγάρι  
ν' ανηφορήσουν τον καημό σου, Πενταδάχτυλε  
συλλαβιστά  
στις πλατωσιές του Ονείρου.

Μες στις βροχής τ' ανάερο θρόισμα

κρυφανταριάζουν μυστικά οι πευκοβελόνες  
σπαθιά λησμονημένα μ' απροσκύνητα  
κορίτσια κρινοδάχτυλα  
κραίνουν τη νύχτα με φωνές Εκάβης  
Μαινάδες ζώνονται τα γέμια του θανάτου  
και σκελετοί σκυλιών βυθομετρούν  
στην πέτρα της υπομονής  
του Ονείρου μας την ψυχοπόνια.

Χαίρε Πενταδάχτυλε

βαθυκύανη κραυγή ασπιδοφόρου ουρανού  
Αναγαλλιάζει στο πλατύ σου μέτωπο η μέρα  
στου πλατανόφυλλου γερμένη  
τ' ακροσύνορο.

Στην άκρη της μαντήλας σου πουλιά

κεντούν τον Επιτάφιο  
με το καλάμι του ήλιου να χρυσίζει την ελπίδα  
σ' ανείδωτους ιριδισμούς  
Αναμετρώ στου τραγουδιού σου τις ξεδίπλωτες ερμιές  
σταματημένη την ανάσα των δακρύων μου

ν' ακινητεί πέτρινη περιστέρα τον καιρό  
για το Χτες για τ' Αύριο.

Ποιος ξέρει...

Βραδιάζει

Ως τότε μες στα σπλάχνα του ηλιοπότη χρόνου  
θα ξαγρυπνούν χαρακωμένες  
μ' ένα αέρα λησμοσύνης στ' ακροδάχτυλα  
καλοσήμαδες φωνές πουλιών  
απομεινάρι Ρωμιοσύνης  
η ανάσα σου;

## ΣΤ' ΑΚΡΟΓΙΑΛΙ ΤΗΣ ΚΕΡΥΝΕΙΑΣ

Το κύμα

στ' ακρογιάλι της Κερύνειας  
σιγομουρμουρίζει ακόμα  
τον Ύμνο το Βυζαντινό  
του καημού και της αναβροχίας

Πάει καιρός

που τούτα τα κοχύλια κατάντικρου στο κύμα  
αχολογάνε ολονυχτίς  
το μοιρολόι τους  
τραγούδι αλαλιασμένο  
σμικραίνει πολυάχτιδο το χάσμα των καιρών  
κόρη μαρμαρωμένη απλώνει ξέπλεκα μαλλιά  
το χτυποκάρδι της  
ρολόι σε ξέφρενους ρυθμούς  
ταρακουνάει μισανοιγμένο τον παλμό της Ιστορίας  
κι ο πόνος συμμαζεύει το τραγούδι του.

Κερύνεια, Κερύνεια

σιγανοπερπατούν άνερες στις αμμουδιές οι θύμησες  
μενεξεδένιο απομεσήμερο  
αποκρισάρης ο Ήλιος  
στήνει ξόβεργες τους πόθους μας  
κι οι μέρες κλώθουν  
σε κακοκαιριές και σ' ανεμόβροχα  
έν' άστρο σφραγιδόλιθο  
στον αρυτίδωτο της γης μας Ουρανό

Το κύμα  
 στ' ακρογιάλι της Κερύνειας  
 σιγομουρμουρίζει ακόμα  
 τον Ύμνο το Βυζαντινό  
 του καημού και της αναβροχιάς.

## ΠΟΡΕΙΑ ΕΑΡΙΝΗ

Η Μόρφου  
 η Κερύνεια  
 η Αιμώχαστος  
 παρθένες αγκαλιές  
 ροβόλαγαν  
 οι κόρες οι αρμυρόλουστες  
 Η Πούλια  
 χάραξε στα ματωμένα πέπλα τους  
 το Αύριο  
 κι ο Ουρανός  
 σιωπηλός  
 κανοναρχούσε την Πορεία  
 Ίσια και μπρος  
 Μονάχα ν' αντέξεις,  
 είτε  
 να μεταλάβεις  
 το φριχτό μυστήριο  
 ως τη στερνή πνοή  
 του πόνου  
 Ν' αντέξεις μοναχά  
 του Γολγοθά  
 εαρινό  
 το μοιρολόι  
 Ν' αντέξεις, γη μου...

ΜΑΡΙΑ ΜΑΡΤΙΔΟΥ-ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ

Βραβείο ποίησης στον Α' Διεθνή λογοτεχνικό διαγωνισμό της Διεθνούς Εταιρείας Ελλήνων Λογοτεχνών.

## ΣΤΟΧΑΣΜΟΙ

- Ζωή* Δραματικό επεισόδιο στο θέατρο του παράλογου.
- Ευτυχία* Τρυφερό άνθος της αγγής, που δεν αντέχει πολύ στους αντίξοους ανέμους.
- Έρως* Πόθος αθανασίας ανέφικτης.
- Στοργή* Το βαθύτερο και γνησιότερο συναίσθημα με τη μεγαλύτερη διάρκεια. Θανάσιμος εχθρός της η αχαριστία.
- Θάνατος* Η αρνητική πλευρά της υλικής Δημιουργίας. Απάρνηση του έργου της Δημιουργίας. Μετάσταση του «είναι» στη σφαίρα του Αγνώστου. Η συνείδηση όμως του θανάτου οδηγεί μοιραία στην πικρή διαπίστωση της ματαιότητας της ζωής. Αντιστάθμισμα στην υλική φθορά και (το θάνατο τη ματαιότητα) αποτελούν τα μεγάλα έργα του Πνεύματος και της Τέχνης, ιδίως της Ελληνικής Αρχαιότητας και της Χριστιανικής παράδοσης, με το βαθύ ανθρωπιστικό τους χαρακτήρα και το ελεύθερο πνεύμα της αυταπάρνησης, της θυσίας και της λύτρωσης. Όσοι αφιερώνονται με ζήλο στη διακονία τους και μπορούν να μεταλαμπαδεύσουν το φως, την ομορφιά και τις αξίες τους στους μεταγενέστερους, προσφέρουν την ωραιότερη υπηρεσία στην ανθρωπότητα: προστατεύουν τη νεότητα από τη φθορά της ψυχής και του πνεύματος, θεμελιώνουν την Αρετή, πλουτίζουν τον εσωτερικό τους κόσμο και αποτρέπουν την πορεία προς την αλαζονεία, την απληστία, την αδικία, την «ύβριν» και τον όλεθρο.
- Βασικές προϋποθέσεις της ζωής* Μέτρο και ισορροπία, απλότητα και λιτότητα και κυρίως η αίσθηση της τιμής και του καθήκοντος πρέπει ν' αποτελούν πάντοτε τις βασικές προϋποθέσεις της ζωής του ανθρώπου. Ο λόγος του μεγάλου μας ιστορικού «το γαρ φιλότιμον αγήρων μόνον...» είτε ν' αντηχεί συχνά στα αυτιά των ανθρώπων, να εισχωρεί βαθιά στην ψυχή τους, κι ανάλογα να κατευθύνει τις σκέψεις και τις πράξεις τους.
- Έτσι δικαιώνεται η ύπαρξη και καταξιώνεται η προσφορά του ανθρώπου στη Γη.
- Παιδεία* Πόθος κι αγώνας σκληρός για τη δημιουργία εναρέτων και ολοκληρωμένων ανθρώπων.
- Επιθετικός πόλεμος* Η βλάσφημη ασέβεια του ανθρώπου στο έργο της Δημιουργίας. Η βλάσφημη αχαριστία του ανθρώπου προς το Δημιουργό του.
- Ποίηση* Η πηγαία, λυρική ποίηση είναι απόσταγμα ευαισθησίας που μετουσιώνεται σε Λόγο. Είναι συνειρμοί βιωμάτων, συγκινήσεων κι

- αναμνήσεων, μετουσιωμένων σε στίχους. Η ποίηση – του χαμηλού, ιδίως, τόνου – γαληνεύει την ψυχή, καλλιεργεί κι εξευγενίζει (εξανθρωπίζει) τον άνθρωπο.
- Πολιτισμός** Σεβασμός προς τον πλησίον και το έργο του.
- Τέχνη** Η εκ βαθέων έκφραση μιας συγκίνησης, ενός πόθου ή ενός πάθους, μετουσιωμένου σε δημιουργήματα καλλιτεχνικό.
- Η αληθινή Τέχνη, όπως κι αν εκδηλώνεται ή εκφράζεται, είτε με ήχους, είτε με στίχους, εικόνες ή χρώματα, γίνεται η διαμαντένια γέφυρα που ενώνει του λαούς και τις καρδιές των ανθρώπων. Η καρδιά ικανοποιείται και σκιρτά από αγαλλίαση όταν αντικρύζει την ολοκληρωμένη ομορφιά. Γι' αυτό κι η Τέχνη ολοκληρώνεται με τη μορφή. Άμορφο είναι το χάος.
- Ιστορία** Η Ιστορία, όταν γίνεται βίωμα, έχει πολύ μεγαλύτερη διάρκεια μέσας μας από το βίωμα μιας εποχής.
- Γι' αυτό οι μεγάλες στιγμές της μένουν ανεξίτηλες στο νου και την ψυχή μας και μας εμπνέουν.
- Αχαριστία** 'Η «φοβού την μήνιν των υπό σου ευεργετηθέντων. Όλα σχεδόν τα ζώα, όταν ευεργετηθούν κατά κάποιον τρόπο, είτε με την παροχή τροφής, νερού ή και απλής θωπείας ακόμη, αισθάνονται ευγνωμοσύνη προς τον ευεργέτη τους και προσπαθούν να την εκδηλώσουν με όποιο τρόπο μπορούν. Μόνο το φίδι και ο άνθρωπος αποτελούν εξαίρεση σ' αυτόν τον κανόνα, και μάλιστα μπορούν και να βλάψουν τον ευεργέτη. Γι' αυτό δεν πρέπει ν' απορρίψουν κανείς για τη γραφή του Ιερού Αυγουστίνου: «Φοβού την μήνιν των υπό σου ευεργετηθέντων».
- Δημοκρατία** Η Δημοκρατία, αναμφίβολα, είναι το άριστον των πολιτευμάτων. Πρέπει όμως ν' ασκείται σωστά και υπεύθυνα. Απαραίτητη προϋπόθεση η κατάλληλη πνευματική και ηθική διαπαιδαγώγηση του λαού.
- Όταν όμως πλείστα όσα ανεύθυνα και ιδιοτελή άτομα απαρτίζουν το «εκλογικό σώμα», τότε οι πλειοψηφίες που σχηματίζονται είναι βλαβερές και συχνά επικίνδυνες, γιατί δεν αναδεικνύουν τους αρίστους, που πρέπει να κυβερνήσουν τη χώρα. Έτσι βρίσκουν πρόσφορο έδαφος οι δημαγωγοί, που παραπλανούν το λαό κι οδηγού βαθμιαία τη χώρα στην παρακμή και την καταστροφή.
- Μετά τη Χούντα** α) Η Ελλάδα κατόρθωσε ν' απαλλαγεί από την τυραννία της Χούντας πληρώνοντας βαρύτατο τίμημα: τη θυσία της Κύπρου.
- Έκτοτε, όμως, αναφάνηκαν αναρίθμητοι τυραννίσκοι, που κάτω από τη σκέπη και την προστασία του συνδικαλισμού ή του κόμματος καταδυναστεύουν τη χώρα.
- Δεν είναι, λοιπόν, άξιο θαυμασμού πώς ο πολύπαθος Ελληνικός λαός κατορθώνει και επιβιώνει ακόμη;
- β) Δημοκρατία δεν σημαίνει αλλαγή προσώπων στην ηγεσία της Πολιτείας, αλλά αλλαγή νοοτροπίας του συνόλου και ιδίως όσων

ασκούν κάποια εξουσία. Αυτοί πρέπει να υπηρετούν το λαό και να διεκπεραιώνουν πρόθυμα τις υποθέσεις του. Διαφορετικά οι πολίτες σχηματίζουν τη γνώμη ότι ζουν κάτω από ένα λανθάνοντα φασισμό, πράγμα πολύ επικίνδυνο για τη Δημοκρατία και τους θεσμούς της.

*Η διάλυση της  
Τέχνης*

Η μοντέρνα Τέχνη (ιδίως η ποίηση και η ζωγραφική), διαλύοντας τη μορφή, εξουδετερώνοντας την αρμονία και παραβιάζοντας την ισορροπία του Λόγου εκτροχιάζεται, με κίνδυνο να ξεφύγει από τον προορισμό της. Έτσι, αδυνατεί να «μιλήσει» στο πνεύμα ή την ψυχή του ανθρώπου, χάνει την πειστικότητα ή υποβλητικότητα της κι ούτε μπορεί να συγκινήσει ή να ικανοποιήσει. Βγαίνει πια έξω από τις προσδοκίες και τις απαιτήσεις της ψυχής του ανθρώπου, έξω από τη φύση του.

*Ποίηση*

Ο επίπονος αγώνας του ανθρώπου να υψωθεί πάνω από τα γήινα, και η προσπάθειά του να εισχωρήσει στις παρυφές του θείου. Έτσι πιστεύω ότι ο απώτερος σκοπός της ποιήσεως είναι ο αγώνας της ανθρώπινης ψυχής να υψωθεί πάνω από τα γήινα, μετουσιώνοντάς τα σε αρμονία και κάλλος.

*Τέχνη*

Ο επίπονος αγώνας εξωτερίκευσης της υπαρξιακής αγωνίας του ανθρώπου.

*Υπερρεαλισμός*

Η λαχτάρα του ανθρώπου να ξεφύγει από μια καταθλιπτική πραγματικότητα που περιχαρλώνεται από τα στενά πλαίσια της λογικής και να βρεθεί ελεύθερος σε μιαν ονειρική υπερπραγματικότητα. Έτσι, όμως, ο άνθρωπος βρέθηκε στη σφαίρα της ουτοπίας (και του παράλογου) και του κενού.

*Νόμιμη κλοπή*

Το εθνικό νόμισμα, όταν είναι σταθερό, δημιουργεί στον πολίτη αίσθημα σιγουριάς και ικανοποίησης. Όταν όμως οι διάφοροι Δημαγωγοί και κερδοσκοποί υπονομεύουν με ποικίλα τεχνάσματα τη σταθερότητα και την αξία του από ιδιοτέλεια ή και εξ αιτίας κακού χειρισμού των πόρων του Κράτους, τότε κλονίζουν την εμπιστοσύνη του λαού προς την ηγεσία του, γιατί αντιλαμβάνεται ο κάθε πολίτης ότι αδικείται κατάφωρα και εμπαιξίζεται.

Έτσι οι λεγόμενες διολισθήσεις ή κατολισθήσεις ή υποτιμήσεις του εθνικού νομίσματος καταλήγουν στην καταλήστευση του λαού, ο οποίος εργάζεται σκληρά για ν' αποταμιεύσει κάτι για το μέλλον του ή το μέλλον των παιδιών του.

Αυτό όμως οδηγεί στη λαϊκή απογοήτευση, με όλες τις δυσμενείς επιπτώσεις για το μέλλον του Έθνους.

*Εχθροί  
της Ελλάδος*

Οι μεγαλύτεροι εχθροί της Ελλάδος είναι ο Έλληνας· από τους αδίστακτους δολοφόνους των δασών της μέχρι τους εμπρηστές

των συνειδήσεων και τους εκμαυλιστές της νεολαίας της. Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι και τα μέσα μαζικής επικοινωνίας συμβάλλουν με μεγάλη προθυμία στο έργο τούτο. Κατά τα άλλα... η Ελλάδα εκμοντερνίζεται, μεταμφιέζεται κι αλλοτριώνεται.

#### Διαπίστωση

Είναι μεγάλο κατόρθωμα να ζεις σήμερα στην Ελλάδα ή στην Κύπρο και να παραμένεις Έλληνας! (1988)

#### Μεταξυριχική Κύπρος

Δεν υπάρχει, ίσως, άλλη χώρα στον κόσμο, που να μπορεί να καυχηθεί ότι εφαρμόζει τόσο πιστά το Ευαγγελικόν «άλλοι σπείρουν και άλλοι θερίζουν» όσο η Κύπρος σήμερα.

— Ποιος είπε, λοιπόν, ότι το αντιχριστιανικό πνεύμα κερδίζει συνεχώς έδαφος στην Κύπρο;

#### Αυτοκτονία

Διάβασα σε σημερινή εφημερίδα («Σημερινή» 16-4-89) ότι οπαδοί της «Ομόνοιας» έκαψαν προκλητικά, πριν από την έναρξη του αγώνος, Ελληνική σημαία!

— Ποιος λοιπόν ισχυρίζεται ότι οι Τούρκοι είναι εκείνοι που επιδιώκουν τον αφανισμό μας; (Το ίδιο επανελήφθη στις 13-11-89).

#### Εθνική

#### Αυτοκτονία

Υπάρχουν, φαίνεται, αρκετοί σ' αυτόν τον τόπο, ιδίως νέοι, που δεν έχουν τη σχετική υπονομή να περιμένουν το βαθμιαίο αφελληνισμό μας και είναι ασυγκράτητοι στην επίδειξη ανθελληνικού μίσους. Πώς αλλιώς μπορεί να ερμηνευθεί το γεγονός ότι πριν από λίγες μέρες οπαδοί της «Ομόνοιας» έκαψαν προκλητικά πριν από την έναρξη ποδοσφαιρικού αγώνος Ελληνική σημαία μέσα στο γήπεδο; Γιατί λοιπόν οι Τούρκοι να επισπεύσουν το βίαιο αφανισμό μας και να εκτεθούν σαν «ρατσιστές»; Έχουμε τόσους λεβέντες που απεργάζονται την καταστροφή μας: τους Τούρκους τι τους θέλουμε; Αρκούν οι «προοδευτικές, πατριωτικές δυνάμεις» του τόπου μας. Οι άλλοι περιττεύουν.

#### Αναξιοκρατία

Ο Φάουστ για ν' ανακτήσει τη χαμένη του νεότητα και να κατακτήσει τη Μαργαρίτα, έδωσε σαν αντάλλαγμα την ψυχή του στο Διάβολο. Στη Μεταξυριχική Κύπρο πολλοί ξεπουλούν τη συνειδησή τους (και την Εθνική, εάν έχουν) για ν' αποκτήσουν θέσεις θέσεις και αξιώματα, παραγκωνίζοντας συστηματικά τους ικανούς και άξιους. Η μέθοδος είναι απλή και αποτελεσματική. Επειδή έχουν διαπιστώσει ότι στην Κύπρο ισχύει το «είσαι ό,τι σε δηλώσουν οι άλλοι» δεν παύουν να συκοφαντούν «όπου δει» τους καλύτερους των, για να του εξουδετερώσουν και να τους υποσκελίσουν. Έμβλημά τους το αξίωμα: «εχθρός μας ο ανώτερός μας».

Γι' αυτό δεν πρέπει ν' απορεί κανείς, γιατί οι Τούρκοι δεν σπεύδουν να λύσουν το Κυπριακό διά της σπάθης. Γνωρίζουν καλά ότι αυτό θα λυθεί από μόνο του, φυσικά και αβιάστα: διά του βαθ-

μιαίου αφελληνισμού και εκφυλισμού της Κύπρου. Γι' αυτό και αναμένουν. Και μεθοδεύουν τους επόμενους στόχους των.

— Γιατί να εμπλακούν σ' ένα πόλεμο που δεν τους είναι πλέον αναγκαίος;

*Οικονομικά  
Σκάνδαλα*

Στην Ελλάδα τα μεγάλα οικονομικά σκάνδαλα αποκαλύπτονται και παίρνουν, συνήθως, μεγάλη έκταση. Στην Κύπρο υποβαθμίζονται και κουκκουλώνονται. Κάποτε μάλιστα μεταμφιέζονται και προβάλλονται σαν υπηρεσίες στο Έθνος και το Λαό.

Κοινό σημείο: Ο διωγμός εκείνων που αποκαλύπτουν τα σκάνδαλα.

*Σκεπτικισμός*

Τα νέα Πανεπιστήμια στην Ελλάδα. Η σπουδή για ίδρυση πολλών νέων Πανεπιστημίων σ' ολόκληρη την Ελλάδα (ανεξάρτητα από την αναγκαιότητα ή τη σημασία τους), νομίζω ότι δεν αποτελεί απάντηση, όπως ελέχθη από Ελληνικής πλευράς, στις στρατιωτικές προπαρασκευές της Τουρκίας στις ακτές του Αιγαίου.

Φέρνει στη μνήμη μου την απάντηση του Μακαρίου στις στρατιωτικές προετοιμασίες των Τούρκων στην Αλεξανδρέττα λίγο καιρό πριν από την Τουρκική εισβολή στην Κύπρο:

— «Ούτοι εν άρμασι, ούτε εν ίπποις, ημείς δε εν πνεύματι Αγίω»!

Δυστυχώς, όμως, το Άγιο Πνεύμα δεν μπόρεσε (ή δεν θέλησε;) ν' αποτρέψει την εισβολή των βαρβάρων.

Γιατί άραγε;

ΔΗΜΗΤΡΗΣ Σ. ΕΥΑΓΓΕΛΙΔΗΣ

+++

## ΔΙΑ ΤΗΝ ΕΙΣ ΑΤΟΠΟΝ ΑΠΑΓΩΓΗΣ

*Ἡ μόνη πιθανότητα  
νὰ μπορέσω νὰ ξεπλύνω αὐτὰ τὰ δάκρυα  
εἶναι νὰ τρέξω ἀκάλυπτη  
μὲς στὴ βροχή.  
Δὲ μ' ἀπομένει πιά ἄλλη ἐπιλογή.*

ΡΟΥΛΑ ΙΩΑΝΝΙΔΟΥ-ΣΤΑΥΡΟΥ

## ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

### ΑΝΑΤΟΛΗ

Το ξημέρωμα της καινούργιας μέρας είναι απαλό με ροδαλές ανταύγειες! Η Ανατολή στην ανωδική πορεία της αναδύεται μέσα στη φθινοπωρινή θάλασσα.

Μανιτάρι ολοκόκκινο η Ανατολή, σκορπίζει τα ροζάτα πέπλα της τις αυγινές ώρες. Κι ένα καράβι ψαροκάικο πλεύρισε στον πρωινό ήλιο, σκουρόχρωμο λες και ξεπετάχτηκε από κάποια σελίδα του Ντίκενς.

Μα πάνω από τη μαγευτική εικόνα, ο ουράνιος θόλος έχει καμπυλωτές ραβδώσεις που ακουμπάνε τις άκρες τους στη γαλάζια θάλασσα!

Κι ανάμεσα στις ροζ αποχρώσεις που σκόρπισε η Ανατολή, ο πρωινός ήλιος ατενίζει τη μαγευτική στιγμή ακουμπισμένος στον αντικρυστό βράχο.

Πρωινοί κολυμβητές απολαμβάνουν το εξαισιο θέαμα της Ανατολής που σκόρπισε τα τριανταφυλένια της πέπλα!

### ΤΟ ΓΕΝΝΗΜΑ ΤΗΣ ΜΕΡΑΣ

Το γέννημα της μέρας αναδύεται μέσα στους λόφους που πλαγιάζουν στην καλοκαιρινή θάλασσα!

Γκριζογάλανη θάλασσα χροιά και σκούρες ψαρόβαρκες μαζεύουν τα δίχτυα τους νύχτα.

Το γέννημα της μέρας έριξε ραδαλά πέταλα στο ατάραχο σκέπασμα της καλοκαιριάτικης θάλασσας!

Κι όλα έγιναν απαλή πνοή και μαγεία!

### ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΗ ΑΝΑΤΟΛΗ

Θημωνιά ολοκόκκινη άρχισε την ανωδική πορεία της η φθινοπωρινή Ανατολή!

Κι ώσπου να τη χορτάσει το μάτι του περπατητή, ξεπρόβαλε ολοστρογγυλή μέσα στα ξέφωτα της αυγινής καταχνιάς.

## ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

### ΦΛΕΒΕΣ ΝΕΡΟΥ ΚΑΙ ΦΛΕΒΕΣ ΑΙΜΑΤΟΣ

Μη με ρωτάτε για το θάνατο  
αφού δεν γνωρίζουμε τι είναι η Ζωή.  
ΚΟΜΦΟΥΚΙΟΣ.

Φλέβες νερού και φλέβες αίματος  
οι ώρες της ροής του χρόνου,  
η τελευταία πνοή κι η ύστατη σκηνή.

Στιγμές που φεύγουν κι ώρες που έρχονται,  
απόμακρος ο κόσμος, άγνωστος  
ο θάνατος, άγνωστη κι η ζωή.

Οι ώρες, οι νέοι ήλιοι του πρωινού  
λίμνες κι άγνωστα τοπία.  
Σταματήστε στη γεωμετρία του σήμερα  
οι φακοί λίγα μας δείχνουν πολλά εννοούν,  
άγνωστοι οι κόσμοι της ζωής, το ίδιο  
και τα λιβάδια, τα τούνελ του θανάτου...

### ΤΟ ΚΟΚΟΡΙ

Το κοκόρι διώχνει τη νύκτα  
καλεί την αυγή και τη μέρα,  
με το ράμφος κινεί το  
δίχτυ του σκοταδιού, με τη φωνή  
καλεί την ανάσα της ζωής  
τις ακτίνες του πατέρα ήλιου.

Υπεροχή της πρωινής  
κοχύλι για ένα μακρύ δρόμο  
ως το σούρουπο. Ξημερώνει  
το φως από το μαύρο χνουδι  
στα ψηλά κλαριά, στα σκούρα  
ασημένια φύλλα της ελιάς.

Το κοκόρι  
δίνει την πνοή του φωτός  
απ' το εύθραστο του κάλυκα,  
του μαύρου κάλυκα  
του σκότους.

## «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ» ΣΧΕΔΙΑΖΕ

*Από την Κω, την πατρίδα του Πατέρα της Ιατρικής Ιπποκράτη, είχα την τιμή από ομάδα Κώων του Όμιλου «Πνευματικός Όμιλος Κώων «Ο Φιλητᾶς» να τιμηθῶ με τὸν σχεδιασμό πράξης ξεχωριστής. Δημοσιεύω ἐδῶ μερικά τιμητικά γιὰ τὴν πνευματικὴ μου ἐργασία κείμενα πὸ ἐίχαν σταλεῖ σ' αὐτὸν τὸν Όμιλο. Εὐχαριστῶ θερμὰ γιὰ τὴν παραχώρηση σ' ἐμένα ἀντιγράφων τους.*

K. ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

Ο Όμιλός μας στα πλαίσια των αφιερωμάτων του σε ανθρώπους του Πνεύματος απεφάσισε να τιμήσει τον ακούραστο Δάσκαλο, Επιστήμονα, Ιατρό και Λογοτέχνη, άξιο τέκνο της Μεγαλονήσου Κύπρου, κ. Κύπρο Χρυσάνθη.

Το πολύτιμο και Εθνικά σημαντικό έργο του έχει γαλουχήσει με το σφρίγος του γενιές Ελλήνων σ' όλη την οικουμένη.

Γι' αυτόν ακριβώς το λόγο ο Όμιλός μας εκφράζει προς το Πρόσωπό του τη μεγίστη ευγνωμοσύνη.

Σας παρακαλούμε, επιδοκιμάζοντας την πρωτοβουλία μας αυτή, να συμβάλετε (με χαιρετισμό, επιστολή κ.ά.) στην αριότερη ενδυνάμωση της εκδήλωσης, που θα γίνει το Σάββατο, 8 Απριλίου 1995, ώρα 7 μ.μ. στην Πνευματική Εστία.

Σας γνωρίζουμε επίσης ότι μετά από επικοινωνία μας με την Σουηδική Πρεσβεία της Αθήνας (για την άντληση χρήσιμων πληροφοριών), καταβάλλουμε κάθε δυνατή προσπάθεια, ώστε να υιοθετηθεί από αρμοδιότερους πρότασή μας για μελλοντική υποψηφιότητα του κ. Κύπρου Χρυσάνθη για το Βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Γνωρίζουμε πως χρειάζεται πολύς αγώνας γι' αυτό. Πιστεύουμε όμως, ότι, αν τα πρόσωπα που πληρούν τις προϋποθέσεις να υποβάλουν μια τέτοια πρόταση, αγκαλιάσουν με θέρμη την ιδέα και την υποστηρίξουν ικανά προς κάθε κατεύθυνση, σίγουρα θα νιώσουμε υπερήφανοι για την πιθανότητα ενός τρίτου βραβείου.

Το σκεπτικό στο οποίο στηρίζεται η πρότασή μας είναι απλό: Κάποτε η Διεθνής Κοινότητα θα πρέπει να τιμήσει τον Ελληνικό Πολιτισμό της Κύπρου. Και θα τον τιμήσει δίκαια, αν τιμήσει τον κυριότερο εκπρόσωπο της Πνευματικής της δραστηριότητας, τον κ. Κύπρο Χρυσάνθη.

Σημειώνουμε ότι η εκδήλωσή μας θα γινόταν αργότερα καθ' υπόδειξη του τιμώμενου. Επειδή όμως ήδη βρίσκεται στην Ελλάδα για να τιμηθεί από «ΤΟ ΣΠΙΤΙ ΤΗΣ ΚΥΠΡΟΥ», θεωρήσαμε σωστό να γίνει τώρα και η δική μας εκδήλωση.

Γι' αυτό σας παρακαλούμε να χρησιμοποιήσετε το FAX, ώστε να λάβουμε έγκαιρα το μήνυμά σας.

Με τιμή και εκτίμηση  
Για το Δ.Σ.

Ο Πρόεδρος

Ο Γραμματέας

ΚΩΣΤΑΣ ΙΩΑΝΝΟΥ

ΚΩΣΤΑΣ ΖΑΜΑΓΙΑΣ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ  
ΚΥΠΡΙΑΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ  
κ. ΓΛΑΥΚΟΥ ΚΛΗΡΙΔΗ  
ΣΤΗΝ ΤΕΛΕΤΗ ΤΟΥ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΚΩΩΝ  
«Ο ΦΙΛΗΤΑΣ» ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

8 Απριλίου 1995

*Η πρόσκληση του Πνευματικού Ομίλου Κώων «Ο Φιλητάς» να απευθύνω χαιρετισμό, με την ευκαιρία της τιμητικής εκδήλωσης για τον Κύπρο Χρυσάνθη, μου προκαλεί αισθήματα ιδιαίτερης χαράς και ευχαρίστησης.*

*Απευθύνω εγκάρδια συγχαρητήρια στον Πνευματικό Όμιλο Κώων «Ο Φιλητάς», γιατί με την πρωτοβουλία του αυτή τιμά επάξια ένα εκλεκτό τέκνο της Κύπρου, τον πολύπλευρο και πολυτάλαντο λογοτέχνη Κύπρο Χρυσάνθη.*

*Η συγγραφική και πνευματική προσφορά του Κύπρου Χρυσάνθη είναι και ποσοτικά και ποιοτικά εντυπωσιακή. Για δεκαετίες ολόκληρες, έχει ασχοληθεί με όλα σχεδόν τα ήδη του έντεχνου λόγου και έτσι έχει να παρουσιάσει σήμερα ένα λογοτεχνικό έργο που εντυπωσιάζει και για το εύρος και για την πρωτοτυπία του. Δεν είναι υπερβολή αν υποστηριχθεί ότι ο Κύπρος Χρυσάνθης κατέστησε τη λογοτεχνική και πνευματική του δράση κυρίαρχο στοιχείο της Κυπριακής πολιτιστικής ανάπτυξης, με πανελλαδική επιρροή και πανελλαδικό χαρακτήρα.*

*Ο Κύπρος Χρυσάνθης, για ολόκληρες δεκαετίες, μετουσίωσε σε λογοτεχνικές δημιουργίες καιρίες πτυχές της ιστορίας και του πολιτισμού των Ελλήνων της Κύπρου. Αναδείχθηκε έτσι ως ένας από τους πολυγραφότερους σκαπανείς της λογοτεχνικής δημιουργίας και σφράγισε με την πνευματική του προσφορά ολόκληρες δεκαετίες πολιτιστικής ζωής των Ελλήνων της Κύπρου.*

ΓΛΑΥΚΟΣ ΚΛΗΡΙΔΗΣ  
Πρόεδρος Κυπριακής Δημοκρατίας

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ  
ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Αθήνα, 7 Μαρτίου 1995

Προς τον  
Πνευματικό Όμιλο Κώων  
«Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»  
Αλεξ. Διάκου 4, 853 00 ΚΩΣ

Αγαπητοί φίλοι,

Σας ευχαριστώ θερμά για την επιστολή που μου απευθύνατε με την ευκαιρία της εκδήλωσης που διοργανώνετε προς τιμήν του κ. Κύπρου Χρυσάνθη.

Σας συγχαίρω για την πρωτοβουλία σας αυτή και σας διαβεβαιώνω πως θα έχετε πάντα τη θερμή μου συμπαράσταση σε ανάλογες πρωτοβουλίες σας.

Με φιλικούς χαιρετισμούς  
ΓΙΩΡΓΟΣ Α. ΠΑΠΑΝΔΡΕΟΥ-

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ  
ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Αθήνα, 7 Απριλίου 1995  
Αρ. Πρ.: ΓΥ 1746

Προς  
Τον Πρόεδρο  
του Πνευματικού Ομίλου Κώων  
«Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»  
κ. Κώστα Ιωάννου

Κύριε Πρόεδρε,

Εκφράζω τις ειλικρινές ευχές μου για την επιτυχία της εκδήλωσής σας!

Ο άξιος Επιστήμονας και Λογοτέχνης κ. Κύπρος Χρυσάνθης είναι μία προσωπικότητα διεθνούς εμβέλειας, που κοσμεί την Κύπρο και τον Ελληνισμό. Του οφείλουμε όλοι το σεβασμό και την αναγνώριση που αναλογεί στην ποιότητα και το εύρος του έργου του.

Πρωτοβουλίες όπως του Πνευματικού Ομίλου Κώων «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ», προς τιμήν του κ. Κύπρου Χρυσάνθη, αποδεικνύουν ότι στην Ελλάδα έχουμε ακόμη το πνευματικό ύψος να αναγνωρίζουμε την προσφορά των σημαντικών ανθρώπων της εποχής μας, μεταλαμπαδεύοντας το περιεχόμενο του έργου τους.

ΚΩΣΤΑΣ ΣΚΑΝΔΑΛΙΔΗΣ

ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΑΠΟ ΤΟΝ ΠΡΥΤΑΝΗ  
ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΚΥΠΡΟΥ  
ΚΑΘΗΓΗΤΗ ΜΙΛΤΙΑΔΗ ΧΑΧΟΛΙΑΔΗ  
ΣΤΗΝ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΤΙΜΗΣ ΣΤΟΝ  
ΛΟΓΟΤΕΧΝΗ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Προς  
Πρόεδρο και Μέλη  
Διοικητικού Συμβουλίου  
ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΟΥ ΟΜΙΛΟΥ ΚΩΩΝ  
«Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»  
ΚΩΣ-ΕΛΛΑΔΑ

Χαιρετίζω την πρωτοβουλία του Ομίλου σας να τιμήσει τον επιστήμονα και λογοτέχνη της Κύπρου κύριο Κύπρο Χρυσάνθη. Το ογκώδες και πολύπλευρο έργο του τιμώμενου λογοτέχνη αποτελεί σημαντική συμβολή στην ανέλιξη της Κυπριακής Λογοτεχνίας.

Σας παρακαλώ να εκφράσετε στον κ. Χρυσάνθη τα θερμά μου συγχαρητήρια για την τιμή που του γίνεται, η οποία είναι τιμή για όλη την Κύπρο.

Λευκωσία, 7 Απριλίου 1995

## ΔΗΜΟΣ ΛΕΥΚΩΣΙΑΣ

Με την ευκαιρία της τιμητικής εκδήλωσης που οργανώνει ο Πνευματικός Όμιλος Κών «Ο Φιλήτας», για το διακεκριμένο Κύπριο λογοτέχνη Δρα Κύπρο Χρυσάνθη, επιθυμώ να εκφράσω εκ μέρους των δημοτών Λευκωσίας, του Δημοτικού Συμβουλίου και εμού προσωπικά, τη μεγάλη μας εκτίμηση προς τον εκλεκτό αυτό δημιουργό.

Με την πλούσια πνευματική προσφορά του και την αδιάλειπτη λογοτεχνική δημιουργία του για πάνω από εξήντα χρόνια, ο ιατρός Δρ. Κύπρος Χρυσάνθης αποτελεί το καύχημα όχι μόνο των συμπολιτών του, αλλά και όλης της Κύπρου. Ακούραστος εργάτης της ποίησης και της πεζογραφίας, έχει συμβάλει τα μέγιστα στην πνευματική ζωή της ιδιαίτερής του πατρίδας και δίκαια κατατάσσεται ανάμεσα στις κορυφαίες μορφές της τέχνης στον τόπο μας. Η Λευκωσία πάντοτε θα τρέφει τα καλύτερα αισθήματα και θα τιμά τον εκλεκτό δημότη της Δρα Κύπρο Χρυσάνθη.

Θερμές ευχαριστίες επιθυμώ επίσης να εκφράσω προς τον Πρόεδρο και τα μέλη του Διοικητικού Συμβουλίου του Ομίλου σας για την εξαιρετη πρωτοβουλία διότι στο πρόσωπο του τιμώμενου λογοτέχνη, τιμάται και η πόλη του, η Λευκωσία.

Ολόψυχα εύχομαι κάθε επιτυχία στο έργο σας.

7 Απριλίου, 1995

ΛΕΛΛΟΣ ΔΗΜΗΤΡΙΑΔΗΣ  
Δήμαρχος Λευκωσίας

### ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΣ ΤΟΥ ΜΟΡΦΩΤΙΚΟΥ ΣΥΜΒΟΥΛΟΥ ΑΝΔΡΕΑ ΜΑΛΕΚΟΥ ΓΙΑ ΤΗΝ ΤΙΜΗΤΙΚΗ ΕΚΔΗΛΩΣΗ ΓΙΑ ΤΟΝ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Είναι για την Κύπρο μια μεγάλη τιμή, η τιμή που δέχεται σήμερα ένα άξιο παιδί της, ο Κύπρος Χρυσάνθης από τον Πνευματικό Όμιλο Κών «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ».

Η εκδήλωση αυτή οργανώθηκε για τον κύπριο λόγιο και γιατρό Κύπρο Χρυσάνθη που κατόρθωσε σε όλη τη ζωή του να υπηρετήσει και τις δύο μεγάλες αγάπες του, την ιατρική και τη λογοτεχνία όχι μόνο χωρίς να προδώσει καμιά από τις δύο, αλλά θεραπεύοντάς τις ταυτόχρονα με πίστη, με αφοσίωση και αξιωσύνη.

Μεγάλη η προσφορά του Κύπρου Χρυσάνθη και στα γράμματα αλλά και εν γένει στο δημόσιο βίο της Κύπρου. Γιατρός που μεγάλωσαν στα χέρια του γενιές παιδιών, καθηγητής υγιεινής με ιδέες προοδευτικές και πρωτοποριακές για τα παλαιότερα χρόνια για γενιές μαθητών, εκδότης του μακροβιότερου λογοτεχνικού περιοδικού της Κύπρου της «Πνευματικής Κύπρου», κριτικός, μελετητής της λογοτεχνίας και ποιητής με μεγάλο και σημαντικό έργο, δίκαια τιμάται σήμερα γι' αυτή την τόσο πολυσχιδή προσφορά. Και είναι αλήθεια εξαιρετικά συγκινητικό που η Κως, το πανέμορφο αυτό νησί που σφράγισε η μεγάλη προσωπικότητα του Ιπποκράτη έρχεται να ενισχύσει με

την πρωτοβουλία αυτή τις γέφυρες που συνδέουν από την αρχαιότητα ως σήμερα τα Δωδεκάνησα με την Κύπρο. Ένα από τα πιο ισχυρά και πειστικά τεκμήρια που συνδέουν τα Δωδεκάνησα με την Κύπρο είναι και η ποίηση. Δημοτικά τραγούδια που τραγουδιούνται στα Δωδεκάνησα απαντώνται τα ίδια και στην Κύπρο, ενώ το Αιγαίο γίνεται η θάλασσα που συνδέει και ως ποιητικό τοπίο την Κύπρο με τα νησιά του Αιγαίου από την αρχαιότητα ως σήμερα.

Κοινή ιστορία, κοινή μοίρα, κοινοί αγώνες, συνδέουν την Κύπρο με το Αιγαίο. Και οι πνευματικοί άνθρωποι, φορείς πιο ευαίσθητοι αυτή της ιστορικής μοίρας έχουν χρέος να συντηρούν τους δεσμούς, να τους δίνουν νέο περιεχόμενο. Αυτό το ρόλο τον έφερε σε πέρας με απόλυτη επάρκεια ο Κύπρος Χρυσάνθης ο οποίος ξεκινώντας από την αγάπη και την αγωνία για τον γενέθλιο τόπο του, αγκάλιασε ποιητικά όλη την Ελλάδα, όλο τον ελληνισμό, γνωρίζοντας πως αυτή η πνευματική συνοχή είναι το κυριότερο και πιο αποτελεσματικό μέσο άμυνας που διαθέτουμε στις παντοειδείς επιβουλές.

Σας ευχαριστούμε για την τόσο ωραία αυτή πρωτοβουλία που είναι αποτέλεσμα μεγάλης προετοιμασίας και πολλής αγάπης από τον Πνευματικό Όμιλο Κώων «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ». Θερμά συγχαρητήρια σε όλους και ευχές για να έχετε δύναμη και κουράγιο να συνεχίσετε αυτό το τόσο σημαντικό έργο που επιτελεί ο Όμιλός σας.

## ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΥΓΕΙΑΣ ΤΜΗΜΑ ΙΑΤΡΙΚΗΣ

Πρόεδρος: Καθηγητής Παν. Π. Συμεωνίδης

Θεσσαλονίκη 27.3.1995

Κύριο  
Κώστα Ιωάννου  
Πρόεδρο Πνευματικού Ομίλου  
Κώων «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»  
Αλεξ. Διάκου 4  
ΚΩΣ 853 00

Κύριε Πρόεδρε,

Εκπροσωπώντας την Ιατρική Σχολή του ΑΠΘ χαιρετίζω την εκδήλωση την αφιερωμένη στον Ιατρό-Λογοτέχνη κ. Κύπρο Χρυσάνθη και επιδοκιμάζω την πρωτοβουλία για υποψηφιότητά του για το βραβείο Νόμπελ Λογοτεχνίας.

Η υποψηφιότητα αυτή τιμά ασφαλώς την Κύπρο και ολόκληρο τον Ελληνισμό.

Με τιμή και εκτίμηση

ΠΑΝ. Π. ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ  
Καθηγητής Ορθοπαιδικής ΑΠΘ  
Πρόεδρος του Ιατρικού Τμήματος ΑΠΘ

ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ  
ΤΜΗΜΑ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ-ΤΟΜΕΑΣ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

540 06 Θεσσαλονίκη  
Καθηγητής Δημ. Λυπουρλής

Θεσσαλονίκη 4.4.1995

Προς  
το Διοικητικό Συμβούλιο  
του Πνευματικού Ομίλου  
Κώνων «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»

Αγαπητοί φίλοι,

Πολλή χαρά μου δώσατε με το τελευταίο γράμμα σας. Χαρά, γιατί δείχνετε άλλη μια φορά πόσο καλά ξέρετε να κάνετε το σωστό και πόσο είστε ακούραστοι σ' αυτό· χαρά όμως και γιατί τιμάτε όχι μόνο έναν πανάξιο άνθρωπο των γραμμάτων μας, αλλά και έναν άνθρωπο που μου χάρισε απλόχερα τα τελευταία χρόνια τη φιλία του.

Κρίμα που δεν μπορώ λόγω άλλων, από πολύν καιρό ανειλημμένων, υποχρεώσεων να είμαι μαζί σας το βράδυ της 8ης Απριλίου. Αλλιώς θα ερχόμουν να μοιραστώ μαζί σας τη μεγάλη χαρά που θα γεμίσει την ψυχή όλων εκείνο το βράδυ. Θα βρισκομαι, φυσικά, κοντά σας νοερά, και έτσι -νοερά- θα σφίγγω θερμά το χέρι σας με την ευχή να πρωτοστατείτε πάντοτε σε τέτοια ωραία έργα που αληθινά τιμούν τον Πνευματικό σας όμιλο. Στον κ. Χρυσάνθη στέλνω τους εγκάρδιους χαιρετισμούς και τα θερμά συγχαρητήριά μου. Στον ίδιο και στην αγαπητή του σύζυγο εύχομαι από καρδιάς υγεία, ώστε να κρατήσει για πολλά πολλά ακόμη χρόνια η θάλλουσα πνευματική νεότητα που τους χαρακτηρίζει.

Φιλικώτατα  
ΔΗΜ. ΛΥΠΟΥΡΛΗΣ

ΣΥΛΛΟΓΟΣ ΚΥΠΡΙΩΝ ΡΟΔΟΥ

Ρόδος, 6 Απριλίου 1995

Προς  
το Διοικητικό Συμβούλιο  
του Πνευματικού Ομίλου  
Κώνων «Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»

Ο Σύλλογος Κυπρίων Ρόδου,

χαιρετίζει την εκδήλωσή σας, με την οποία σφυρηλατούνται περισσότερο οι ακατάλυτοι δεσμοί του Ελληνικού Αιγαίου, με την μαρτυρική Κύπρο.

Στο πρόσωπο του άξιου λογοτέχνη Κύπρου Χρυσάνθη, τιμάται όλη η πνευματική Κύπρος, τιμάται από σας, τους Ακρίτες του Αιγαίου, ένας Ακρίτας του Ελληνισμού.

Ευχόμαστε να καρποφορήσει και ο αγώνας σας, για να προταθεί ο Κύπρος Χρυσάνθης για το Νόμπελ Λογοτεχνίας και πάνω απ' όλα, ευχόμαστε στον ίδιο, ο Θεός να του προσφέρει το υπέρτατο δώρο να δει την Ελληνική Σημαία να κυματίζει στο Κάστρο της Κερύνειας.

Ο Πρόεδρος

ΣΥΜΕΩΝΙΔΗΣ ΓΕΩΡΓΙΟΣ

Ο Γραμματέας Σ.Κ.Ρ.

ΙΩΑΚΕΙΜ ΖΑΧΑΡΙΑΣ

## ΠΑΓΚΥΠΡΙΟΣ ΙΑΤΡΙΚΟΣ ΣΥΛΛΟΓΟΣ

31 Μαρτίου, 1995

Πνευματικό Όμιλο Κώων,  
«Ο ΦΙΛΗΤΑΣ»

Αγαπητοί Φίλοι,

Θερμά σας συγχαίρω για την απόφασή σας να τιμήσετε τον άξιο κατά πάντα συνάδελφο γιατρό κ. Κύπρο Χρυσάνθη.

Το έργο του κ. Χρυσάνθη είναι πλουσιώτατο και πολυδιάστατο. Επιθυμώ να αναφερθώ μόνο στην πολύτιμη προσφορά του στην έκδοση του ιατρικού περιοδικού του Συλλόγου μας «Ιατρικής Κύπρος» που πρόσφατα γιορτάσαμε την για εικοσιπέντε χρόνια αδιάκοπη έκδοσή του. Ο Κύπρος Χρυσάνθης αναφέρεται στο πρώτο τεύχος ως ο «επιμελητής έκδοσης». Ουσιαστικά υπήρξε στα πρώτα δύσκολα χρόνια της έκδοσης η ψυχή του περιοδικού μας.

Εύχομαι κάθε επιτυχία στην εκδήλωσή σας.

Με τιμή  
ΝΙΚΟΣ Γ. ΙΩΑΝΝΟΥ  
Πρόεδρος



### ΤΕΤΡΑΣΤΙΧΟ

Στον Λεύκο Κληρίδη

*Χαίρε της Θέμιδος εργάτη στροφέ,  
υπόδειγμα πρωταθλητή δικηγορίας.  
Ευαγγελίζου και επάξια ευφραίνου.  
Επρώτευσες στο στίβο μιας μακράς πορείας.*

ΙΑΚ. ΚΥΘΡΕΩΤΗΣ

## ΠΡΟΣΩΠΟΛΑΤΡΙΕΣ

Σαν πέθανε ο ένδοξος Κιμ ιλ Σουνγκ\*  
 του ανήγειραν θεόρατο μνημείο  
 να κρατηθεί, όπως αρμόζει,  
 η μνήμη του στα ύψη.  
 Ο Τσο Ταϊ Ποκ του εκφώνησε  
 ιστορικό επικήδειο:  
 «Τα κατορθώματά του αθάνατα  
 οι άθλοι του λαμπροί  
 μεγαλειώδη τα έργα του  
 κι αιώνιο φως η ζωή του!»  
 Για όλα τούτα  
 προσκυνείτο κι εδοξάζετο  
 σε μέγαρο βασιλικό.  
 Συντρόφοι από τη Νιγηρία  
 την Κούβα, τον Ισημερινό  
 παρευρεθήκαν στην κηδεία.

Για τούτο απόρησα  
 σαν σκόρπισε η πομπή  
 κι άρχισα τη μοναχική μου περιδιάβαση  
 στα Κορεάτικα στενά.  
 Είδα το Λυν  
 ν' αργοπεθαίνει σε μια τρώγλη  
 είδα το Γιαγκ  
 σκελετωμένο να θρηνεί  
 είδα τον Τσιαν  
 με δίχως ρύζι ούτε ψωμί  
 και στην ανύστακτη  
 την πείνα των παιδιών  
 της κολακείας την κοιμισμένη τη συνείδηση  
 σε μνημείο θεόρατο κλεισμένη  
 προσωπολατρίας ανίερης  
 στις πλατείες τις άγονες  
 της παγκόσμιας Κορέας.

ΚΑΤΙΝΑ ΓΙΑΝΝΑΚΗ-ΠΑΠΑΣΤΥΛΙΑΝΟΥ

\* Κιμ ιλ Σουνγκ: πρόεδρος της Βορείου Κορέας που πέθανε το 1991

## ΔΥΟ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

### ΠΕΜΠΤΟΥΣΙΑ

Να κοινωνώ μέσ' από τ' άχραντα μάτια σου  
την πεμπτουσία της ζωής,  
να κοινωνώ μέσ' από τα θεία χείλη σου  
τον οίνον της ζωής...

### ΟΥΛΛΩΝ ΤΩΝ ΛΟΓΙΩΝ ΤΑ ΜΜΑΘΚΙΑ

Ούλλων των λογίων τα μμάθκια  
μέλι τζιαι ροδόσταμμα,  
ήλιον σπίθες τζιαι φεγγάρκα  
της καρκιάς προσάναμμα.

Σαν του καρνδκιού σορόππι  
σαν τη μαύρη την ελιά,  
χρυσωπές λαμπούες μαύρες  
τζ' η καρκιά παιζογελά.

Σαν το καθαρό σμαράγδι  
την ελιά την πράσινη,  
φως σκορπούν μες στην ψυσιή μου  
ψαλμουδκιάν ευφρόσυνη.

Σαν το κάστανο γεμάτα  
καϊμάκκι του καφέ  
με τη ζάχαρη ψημένο  
τζιαι πλουμί του κατηφέ.

Γαλανό βαθύ τ' απείρου  
τζιαι θαλασσινό νερό  
τους εφτά ουρανούς αννοίουν  
σα ζαφείρι φεγγερό.

Τζειν' τα τσιακκιλιά τα μμάδκια  
σαν πετράδι λαγαρό  
που δροσίζεται στ' αυλάτζι  
λούννεται μες στο γιαλό

ΤΡΙΑ ΠΟΙΗΜΑΤΑ

## ΑΞΙΟΠΡΕΠΕΙΑ

Ξέπλυνε  
το πρόσωπο  
στον κουρελί βάλτο  
της λησμονιάς.  
Χλωμή φιγούρα  
στο αντικατόπτρισμα  
του ειδώλου.

Τον σεριάνισε  
ο αέρας  
στην ευφορία  
της γης.

Ξεπετάχτηκε  
ανανεωμένος  
πάλαιψε  
με τις συμπληγάδες  
της φυσικής νομοτέλειας,  
έδειξε  
βυζαντινή μεγαλοπρέπεια  
και παρέμεινε  
αξιοπρεπής νικημένος.

## ΕΡΩΤΑΣ

Ερωτικό φτερούγισμα  
διατρέχει  
τον ορίζοντα  
κάποιας  
ευοίωνης φαντασίας.

Η ανατριχίλα  
της νύχτας  
διατρέχει το κορμί,  
που εκστασιάζεται.

Ο Μωϋσής  
άνοιξε το δρόμο  
για να δούμε  
το πρόσωπο του Θεού  
στην επίγεια  
δόξα του.

Γευτήκαμε  
το ποτήρι  
που ξεχείλιζε ευτυχία  
Κι απόμεινε στο χείλι  
το νόημα της ζωής.

## ΘΥΜΗΣΗ

Νιώθω  
τα σύνορα  
της απεραντοσύνης  
να στενεύουν.  
Φλαίγομαι εν αιθρία  
Χαίνουσα πληγή  
η θύμηση.

Το χάδι  
της αναπόλησης  
στοιχειώνει  
την ανία της πλήξης,  
Μάταιη η απόδραση  
από τον κλοιό  
των συμπληγάδων.

# ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΖΩΗ

## ΤΑ «ΑΙΓΑΙΟΠΕΛΑΓΙΤΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ» ΤΙΜΗΣΑΝ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ ΚΥΠΡΟ ΧΡΥΣΑΝΘΗ

Παρουσία της Υπουργού Παιδείας και Πολιτισμού, κας Κλ. Αγγελίδου, πολλών λογοτεχνών και πλήθους κόσμου πραγματοποιήθηκε ειδική εκδήλωση – στο πολιτιστικό Κέντρο της Λαϊκής Τράπεζας, στη Λευκωσία – την 21η Οκτωβρίου 1996, κατά την οποία τιμήθηκε ο πολυγραφότατος ποιητής, Κύπρος Χρυσάνθης.

Την οργάνωση έκανε το περιοδικό «Αιγαιοπελαγίτικα Θέματα». Τους διοργανωτές και το ακροατήριο καλωσόρισε και προσφώνησε εκ μέρους της Ε.Ε.Ε.Λ.Κ. και ΕΠΟΚ η ποιήτρια Ρούλα Ιωαννίδου-Σταύρου, Ειδική Γραμματέας των δύο Σωματείων.

Σε προσφώνησή του, ο Εκδότης των «Αιγ. Θεμ.», ο οποίος επιμελήθηκε την παρουσίαση της Εκδήλωσης μεταξύ άλλων είπε: «Με πρόθεση την υλοποίηση του Προγράμματος ΘΡΑΚΗ-ΑΙΓΑΙΟ-ΚΥΠΡΟΣ-ΕΝΙΑΙΟΣ ΕΘΝΙΚΟΣ ΧΩΡΟΣ-ΠΟΡΕΙΑ ΣΤΟ 2000 έχομε εντάξει από τριετίας και την Κύπρο στις δραστηριότητές μας, ενώ στο πλαίσιο της οργάνωσης πολιτιστικών εκδηλώσεων, η Εταιρία μας ΑΙΓΕΑΣ αποφάσισε – και θεωρεί μεγάλη τιμή της – την οργάνωση της αποφινής εκδήλωσης για να τιμήσει τον ποιητή Διδάκτορα Κύπρο Χρυσάνθη, για την εξαιρετική συμβολή του στα Ελληνικά Γράμματα».

Ο κ. Μανόλης Βαρβούνης, λέκτορας του «Δημοκριτείου» Παν. Θράκης, παρουσιάζοντας το θέμα του: «Τα λαογραφικά στοιχεία στην ποίηση του Κ. Χρυσάνθη» τόνισε ότι «... Στο έργο του Κ. Χρυσάνθη, το λαογραφικό στοιχείο παίζει το ρόλο του καμβά, όπου διαπλέκονται με τέχνη οι κλωστές, για να έχομε το τελικό αποτέλεσμα. Δημιουργεί και ταυτόχρονα συνέχει την ποίησή του, καθώς η καθημερινότητα σχεδόν καθαγιάζεται, μέσα από την ταπεινότητα της έκφρασης και τη λιτότητα της περιγραφής. Έτσι, η ποίηση του Χρυσάνθη διαφοροποιείται από την ηθογραφική σχεδόν παράθεση γραφικών εικόνων μας ποιητικά προκατασκευασμένης κι εξιδανικευμένης καθημερινότητας, και προχωρά πιο βαθιά διερευνώντας την ουσία και το χαρακτηριστήρα της παραγματικότητας».

Ο δεύτερος ομιλήτής, κ. Γιώργος Πετρόπουλος, λογοτέχνης-πολιτικός επιστήμων, στην ομιλία του με θέμα: «Ο Κ. Χρυσάνθης από τον εξώστη της γης» δήλωσε ότι: «Ο Κ. Χρυσάνθης, πέραν πάσης αμφισβήτησης, σημάδεψε με την παρουσία του μιαν ολόκληρη εποχή των Ελληνικών Γραμμάτων κι έδωσε το προσωπικό του στίγμα σ' ολόκληρη την Κυπριακή πνευματική παραγωγή με ένα έργο κυριολεκτικά ποταμό σ' όλα ανεξαίρετως τα είδη του λόγου. Ένα έργο που τόσον από απόψεως ποιότητας όσον από απόψεως εύρους τον κατατάσσει στους κορυφαίους σύγχρονους δημιουργούς μας».

Ακολούθησε αντιφώνηση του Τιμηθέντος ποιητή κι ο Εκδότης των «Αιγ. Θεμ.» του πρόσφερε, ως ενθύμιο της Εκδήλωσης, ένα πανομοιότυπο αιγαιοπελαγίτικο «τηγανειδές» με σχετικό έντυπο δοκίμιο με τον ομόνυμο τίτλο, της ιστορικού-αρχαιολόγου Αντουανέττας Γ. Καλέγια.

Να σημειωθεί ότι μεταξύ άλλων, ευχετήριο μήνυμα έστειλε και η Υπουργός Αιγαίου και Ελισάβετ Παπαζώη, η οποία παρατηρεί ότι ο Κ. Χρυσάνθης είναι: «Καταξιωμένος λογοτέχνης, βραβευμένος από την Ακαδημία Αθηνών και κάτοχος του Κρατικού Βραβείου Συνολικής Προσφοράς στην κυπριακή λογοτεχνία, ο γιατρός-σολιάτρος Κ. Χρυσάνθης είναι μια από τις πολύ σημαντικές μορφές της παιδικής λογοτεχνίας. Ο Χρυσάνθης με μια συνεχή προσφορά στα γράμματα για πενήντα περίπου χρόνια, βαθύς γνώστης της αρχαίας ελληνικής γραμματολογίας, συνεχιστής της κρητικής και της κυπριακής λογοτεχνικής παράδοσης, είναι από τους πρωτοπόρους της παιδικής λογοτεχνίας στην Κύπρο».

## ΤΟ ΒΙΒΛΙΟ

ΓΙΩΡΓΟΥ ΒΑΦΟΠΟΥΛΟΥ: «Τὸ Τέλος»<sup>1</sup>

Ἐν ἀρχῇ ἦν τὸ τέλος. Τὸ τέλος τοῦ Γιώργου Βαφόπουλου, ποῦ καταδείχνει τὶς διαστάσεις τῆς παρουσίας του στὴν ἑλληνικὴ ποίηση, στὴν ἑλληνικὴ λογοτεχνία, στὸ ἔθνος, ἀφοῦ τὶς διαστάσεις τοῦ καθενὸς μας τὶς μετράει ὀριστικὰ ὁ θάνατός του. Ὅταν στίς 16 Σεπτεμβρίου τὸ πρωὶ μαθεύτηκε ἡ ἔξοδος τοῦ Γιώργου Βαφόπουλου ἀπὸ τὴν ζωὴ, ἡ πρώτη ἀντίδραση ὄλων μας ἦταν ἡ ἔκπληξη, ἐπειδὴ τὸ ἀδιάφορο βῆμα τοῦ θανάτου δὲν σταμάτησε μπροστὰ σ' ἓναν θρύλο τῆς Θεσσαλονίκης τουλάχιστο. Γιατὶ ὁ Βαφόπουλος περισσότερο ἀπὸ ἐβδομήντα χρόνια, ἀπὸ τὸ 1924, ποῦ ἀνέλαβε μὲ τὸν Κώστα Κόκκινο νὰ ἐκδίδει τὸ περιοδικὸ *Μακεδονικὰ Γράμματα*, ἦταν μὰ καίρια μορφή τῆς πνευματικῆς ζωῆς τῆς Θεσσαλονίκης, τῆς Ἑλλάδος, καὶ θέλαμε νὰ πιστεύουμε ὅτι τέτοια μεγάλα πνεύματα, τέτοιες πρωτομεγέθεις μονάδες στὸ ποιητικὸ μας στερέωμα δὲν πεθαίνουν.

Δυστυχῶς καὶ γιὰ τὸν εὐεργέτη αὐτὸν τῆς Θεσσαλονίκης, ποῦ τόσο ἀγάπησε καὶ ὕμνησε, καὶ γιὰ τὸν ἄνθρωπο μὲ τὸν ἀκέραιο χαρακτήρα καί, τὸ ὑψηλὸ ἦθος ἔφθασε «τὸ ἀμείλικτο (καὶ) ἀδυσώπητο ... Τέλος»<sup>2</sup>. Ἡ δωρεὰ τοῦ Βαφοπούλειου Πνευματικοῦ Κέντρου καὶ τῆς Κεντρικῆς Δημοτικῆς Βιβλιοθήκης, γιὰ τὴν κατασκευὴ τῆς ὁποίας τὸ ζεῦγος Βαφόπουλου δὲν δίστασε νὰ ὑποθηκεύσει καὶ τὸ διαμέρισμα ποῦ κατοικοῦσε, ἀποδεικνύουν τὸ ἦθος τοῦ ἀνδρα, ὅπως τὸ ἀποδεικνύουν καὶ τὰ κείμενά του, ἀφοῦ εἶναι οὐσιαστικὰ ἡ ἱστορία του. Γράφει:

Ἡ Ζυγαριὰ<sup>3</sup>

*Στὴ μιά πλάστιγγα βάλε τὸν ἥλιο·  
βάλε τὴ θάλασσα βάλε τὸ τραγοῦδι.*

.....  
*Τὶ ἄλλο μένει; Ὁ ἔρωτας. Βάλε, λοιπόν,  
στὴν κορυφή, πάνω ἀπ' ὅλα, καὶ τὸν ἔρωτα.*

*Ὅμως ἡ πυραμίδα τούτη τῆς χαρᾶς  
κατακόρυφα θὰ μποροῦσε νὰ ὑψωθεῖ,  
ἂν στὴν ἄλλη πλάστιγγα ἀκουμποῦσαν  
ἓνα μικρὸ ἀντικείμενο νοσοκομείου.*

Γιὰ τὸ ἦθος του γράφουν καὶ πολλοὶ ὁμότεχνοί του, μεταξὺ τῶν ὁποίων καὶ ὁ μεγάλος ποιητὴς τῆς Κύπρου, Κύπρος Χρυσάνθης: «Ὁφείλω πολλὰ στὸν ποιητὴ καὶ ἄνθρωπο Γεώργιο Βαφόπουλο. Ἡ συμπεριφορὰ του ἐναντὶ μου καὶ ἡ ἐμπιστοσύνη ποῦ μοῦ ἔδειξε καὶ στὸν ἱατρικὸ τομέα, μοῦ προσέφεραν πολλὰ ἀνώτερα συναισθήματα»<sup>4</sup>.

Ὁ μεγάλος, ὅμως, αὐτὸς δωρητὴς στὴν πόλη τῆς Θεσσαλονίκης καὶ στὴν ποίηση, ποῦ ἡ ἀπουσία του τὸν κάνει ἀκόμη πιὸ παρόντα, ἀπὸ τὴν πρώτη ποιητικὴ συλλογὴ του, *Τὰ Ρόδα τῆς Μυρτάλης* (1931), ἐκφράζει τοὺς ὑπαρξιακοὺς προβληματισμούς του μὲ μὰ ἀκράδαντη πίστη ὅτι ὁ Θάνατος ὁδηγεῖ στὴν αἰώνια ζωὴ. Γράφει:

Ἡ ἐσχάτη πλάνη<sup>5</sup>

*Ὅταν στὸ ζοφερὸ ἀλχημείο τοῦ Θανάτου  
τῆς ὑπαρξίης μου ἡ ἀνάλυση συντελεστεῖ,  
μὲς σ' ἓνα φέρετρο τὸ σῶμα θὰ κλειστεῖ,  
ἐνῶ τὸ πνεῦμα θὰ συντρίβει τὰ δεσμά του.*

Ἵραϊο κι' ἀγέρωχο μές στην ἐλευθερία του,  
σά φλόγα ἀπό σοφία γεμάτη θά ὑψωθεῖ,  
μὰ πρὶν στὸ αἰώνιο φῶς καὶ στη σωπὴ χαθεῖ  
στερνὴ φορὰ θά δεῖ τ' ἀνθρώπινα ἐδῶ κάτω.

.....  
Στὸ αἰώνιο φῶς καὶ στη σωπὴ τὴν αἰωνία!  
Ἵπ' τὴ σκληρὴ καὶ πρόσκαιρη ἐξορία τῆς γῆς,  
ἐκτελεστής μιᾶς ὑψηλῆς ἐπιταγῆς,  
ἰδοῦ στὴ σφαῖρα του γυρνᾷ τὴν οὐρανία.

Στὶς ἐπόμενες συλλογές, *Προσφορὰ καὶ Ἵναστάσιμα* (1948), *Ἵ Μεγάλη Νύχτα καὶ τὸ Παράθυρο* (1959), χρησιμοποιώντας σύμβολα καὶ λέξεις τῆς Ὀρθοδοξίας προχωρεῖ ἀκόμη περισσότερο καὶ προσδίδει μιὰ ἀγιότητα στὸν θάνατο. Γράφει:

Ἵ μικρὴ Παναγία τῶν Ἵγγέλων<sup>8</sup>

.....  
Κ' ἔγινε τότε τοῦτο τὸ παράδοξο: Ἵπ' τὴν κόλαση  
ἀγγελικὸ τραγούδι ἀκούσθηκε: «Χαῖρε, Μαρία».

Στὴν συλλογὴ *Ἵπιθανάτια καὶ Σάτιρες* (1966) ἀποκαλεῖ τὸν θάνατο μεγάλο πατέρα καὶ Θεό:

Ἵ Μέγας Ἵν<sup>9</sup>

Ἵ θάνατος ὑπάρχει. Εἶναι ὁ μέγας πατέρας.

.....  
Ἵλληλουῖα, ἀλληλουῖα, δόξα σοι ὁ Θεός.  
Θεός γὰρ ὁ θάνατος καὶ θάνατος ὁ Θεός μου.

Ἵφου, λοιπόν, αὐτὸ ἦταν τὸ «πιστεύω» τοῦ Γ.Θ. Βαφόπουλου γιὰ τὸν θάνατο, ὅλοι ἐμεῖς ποὺ διδαχθήκαμε ἀπ' αὐτόν, ἀλλὰ καὶ θαυμάσαμε καὶ ἀγαπήσαμε, καὶ ἰδιαίτερα ἡ σύντροφος τῆς ζωῆς του γιὰ μισὸν αἰῶνα, ἡ Ἵνάστασή του, ἡ «Σὺ ἐν ἐμοί»<sup>10</sup>, πρέπει νὰ παρηγορηθοῦμε μὲ τὴν σκέψη ὅτι ὁ μέγας ποιητὴς εὐδαιμονεῖ σ' ἄλλα ἄστρα, στὸ αἰώνιο φῶς, κοντὰ στὸν Θεό, καὶ δὲ θά πάψει νὰ εὐδαιμονεῖ, νὰ φωτίζει τὴν Ἵλλάδα καὶ τὶς γενεές τῶν ἀνθρώπων.

Τὸ εἶδωλο<sup>6</sup>

.....  
Ἵοραμα θεῖο.

.....  
Θεῖα οὐσία.

.....  
Ἵστε μοῦ ἀρνεῖσαι  
τῆς οὐρανίας σου ὀπτασίας  
τὴν ἀποκάλυψη;

.....  
Καταπέλτης φωτός.  
Ἵποκάλυψη θεῖα.

.....

Ἀγιότητα ἔκστατη  
ἐμποτίζει τὸ πνεῦμα μου.

Τὸ καλεντάρι<sup>7</sup>

Ἰδοῦ, ἐπέστη τὸ πλήρωμα  
τοῦ τρίτου ἔτους  
τῆς οὐρανιας σου  
μεταστάσεως.

.....

«Ἀγάπης, Εἰρήνης, Χιονίας, μαρτύρων».  
Ἐν Ἀγάπῃ μένε.  
Ἐν Εἰρήνῃ ἀναπαύου.

#### ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Τίτλος συλλογῆς καὶ ποιήματος τοῦ Γ. Θ. Βαφόπουλου.
2. Γ. Θ. Βαφόπουλου, Τὸ Τέλος, ἀπὸ τὴν ὁμώνυμη συλλογή, Θεσσαλονίκη 1985, 6.53.
3. Γ. Θ. Βαφόπουλος, Ἄπαντα τὰ ποιητικά, Θεσσαλονίκη 1990, 6.212.
4. Λόγος γιὰ τὸν Γ. Θ. Βαφόπουλο, Λευκωσία 1995, 6.5.
5. Βλ. ὅπ. ἀν. σημ. 3, 6.100.
6. Βλ. ὅπ. ἀν. σημ. 3, 6. 126-129.
7. Βλ. ὅπ. ἀν. σημ. 3, 6. 134-135.
8. Βλ. ὅπ. ἀν. σημ. 3, 6.238, 240.
9. Βλ. ὅπ. ἀν. σημ. 3, 6. 252-253.
10. Βλ. ὅπ. ἀν. σημ. 3, 6.147.

#### ΕΡΑΤΩ ΖΕΛΛΙΟΥ ΜΑΣΤΟΡΟΚΩΣΤΑ

ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ: *Συνομιλία με τὸν δεύτερο εγγονό.*

Το ἔχομε γράφει καὶ ἄλλη φορά· ὅταν φθάνει στη νύμφη του Βορρά, τῆ Θεσσαλονίκη, κάποιο βιβλίο ἀπὸ τὴ νοτιότερη εσχαιὰ τῆς Ἑλλάδος, τὴν «αγέρινη» Κύπρο, ἡ συγκίνησή μας εἶναι μεγάλη. Καὶ γίνεται ἀκόμη μεγαλύτερη ὅταν αὐτὸ ἔχει γραφεί ἀπὸ τὸν Κύπρο Χρυσάνθη, τίτλος του: *Συνομιλία με τὸ δεύτερο εγγονό.*

Εἶναι ἓνα ἔργο που ἀποτελεῖται ἀπὸ 187 στίχους καὶ χωρίζεται σε πέντε ἐνότητες. (Το ἔργο *Τραγούδια γιὰ τὸν εγγονό*, που ἀφιέρωσε στὸν πρῶτο εγγονό του, ἀποτελεῖται ἀπὸ 215 στίχους καὶ χωρίζεται ἐπίσης σε πέντε ἐνότητες). Ἡ πρώτη ἐνότητα ἔχει τίτλο «Παραλλαγές στο ἐκκλησίασμα τοῦ εγγονοῦ» καὶ περιέχει ἕξι ποιήματα. Ἡ δεύτερη ἐνότητα ἔχει τίτλο «Στις γειτονιές των ἀστρων» καὶ περιέχει πέντε ποιήματα. Ἡ τρίτη ἐνότητα με τίτλο «Ἐνα τριφύλι γιὰ τὸ δεύτερο εγγονό» περιέχει τρία ποιήματα. Ἡ τέταρτη ἐνότητα τιτλοφορεῖται «Ἡ ἐμφάνιση τοῦ δευτέρου εγγονοῦ» καὶ περιέχει πέντε ποιήματα ἀτίτλα που χωρίζονται με λατινικούς ἀριθμούς, ἐπειδὴ ἡ θεματικὴ τους εἶναι πολὺ συγγενική. Καὶ ἡ πέμπτη ἐνότητα ἔχει τίτλο «Πορφυρές ευχῆς» καὶ περιέχει ἐπίσης πέντε ποιήματα.

Στα 24 αὐτὰ ὀλιγόστιχα ποιήματα, πέντε ἕως ἑνδεκα στίχων, που ἔχουν μεταφρασθεῖ στα ἰταλικά ἀπὸ τὸν ἐλληνολάτρη συγγραφέα Michele Iannelli, ὁ μεγάλος Ἕλληνας – ποιητὴς βρῖ-

σχει την ευκαιρία να συνομιλήσει με τον νέο βλαστό της Κύπρου για την πατρίδα, την ελευθερία, την ένδοξη ελληνική ιστορία, την Ορθοδοξία, την αγάπη, τις ομορφιές της Κύπρου, τις χαρές της οικογενειακής ζωής. Του εύχεται:

Με ευχές

*Την αυτοκρατορία του σίχου σου χαρίζω,  
μ' ελληνικούς αητούς,  
φθογγόσημα απ' την Κύπρο  
κι απ' το Βυζάντιο την υπέρμαχό μας Παναγία.*

Πόσοι

.....

*Μια ιστορία πατρίδας στη μιλιά σου  
κι ας είναι, μόνο ελληνικά φωνήεντα  
από χαλκό της Κύπρου.*

Ξανθή ευτυχία

.....

*και νάχεις δίπλα σου οδηγό, εγγονέ μου,  
το πνεύμα του Χριστού,  
μ' ελληνικά ψηφία.*

Πάμε

*Πάμε για τους μεγάλους ουρανούς,  
αγάπη μου, εγγονέ μου, πάμε  
για τις γαλάζιες εποχές,  
πάμε για πράξεις καθαρές,  
αγάπη μου εγγονέ μου,  
για τα γαλάζια μάτια του Θεού,  
με τις απέραντες πλατείες του κόσμου  
να βρούμε Αγάπη και να δώσουμε,  
αγάπη μου εγγονέ μου.*

Παρακαλεί τον Κύριο και την Παναγία:

Κύριε

*Σου παραδίνω, Κύριε, αμόλυντο  
κι' ευάγγελο τον εγγονό μου  
να τον ανακηρύξεις εύοσμο πολίτη  
με γνώμη σταθερή κι ορθόδοξη,  
αγωνιστή του ελληνικού φωτός  
που κατακόρυφα οδηγεί στο θρόνο σου.*

III

.....

*Την Παναγία εκλιπαρώ στο χώρο μας  
να σου διδάξει την αγάπη της ζωής,  
το υπέροχο ένδυμα της λάμψης,  
τους καθαρούς συλλογισμούς,  
τον έρωτα του κάλλους.*

Του υπόσχεται:

Θα σ' αγαπώ

.....

*Θα σ' αγαπώ, εγγονέ μου, στο ρυθμό των έξοχων Μαΐων,  
τότε που ανυπόταχτα τον έφηβο μετρούσα  
στης Λευκωσίας τα τείχη.*

Το έργο αυτό του Κύπρου Χρυσάνθη προκαλεί αισθητική συγκίνηση και ενυπωσιάζει τον αναγνώστη για τον πλούτο της γλώσσας, την ξεχωριστή εικονοπλαστική τεχνική του δημιουργού, που κατορθώνει όλα να τα τυλίγει με ένα ανέσπερο φως, αλλά κυρίως γιατί τα ασήμαντα και τα καθημερινά, παράλληλα όμως και τις υψηλές αξίες, την ιστορία και την Ορθοδοξία, τα μετατρέπει σ' ένα λυρικό σύμβολο. Η πατρίδα και η θρησκεία, η φύση της Κύπρου, όλα τα μικρά και τα μεγάλα γίνονται υλικά της τέχνης του και τα αναγάγει σε σύμβολα και αξίες με ηθικές προεκτάσεις. Αφού τα βυθίσει στις προγονικές ρίζες και τα αναβαφτίσει στη βυζαντινή μας παράδοση τα ιδανικεύει, τα μυθοποιεί, τα ανάγει σε ιδέα, προβάλλει το όραμα του ελληνοισμού, ποιεί έργο εθνικό.

Το έργο αυτό είναι με τέτοιο τρόπο δουλεμένο ώστε γίνεται δίδαγμα και απόσταγμα ζωής. Είναι το δίδαγμα που ο ίδιος ο Κύπρος Χρυσάνθης ως καθηγητής και ως λογοτέχνης μετέδωσε και μεταδίδει στους Έλληνες της Κύπρου και αυτοί στα παιδιά τους. Με αυτές τις ιδέες, με αυτά τα ναουρίσματα-τραγούδια μεγαλώνουν τα ελληνόπουλα της Κύπρου. Γι' αυτό στο δεύτερο μισό του αιώνα γεννήθηκε στην Κύπρο και δεύτερη γενιά ηρώων με πρώτους τον Τάσο Ισαάκ και τον Σολωμό Σολωμού, που έγινε ο σημαιοφόρος της ελευθερίας των λαών.

ΕΡΑΤΩ ΖΕΛΙΟΥ-ΜΑΣΤΟΡΟΚΩΣΤΑ

Π. Β. ΠΑΣΧΟΥ: 1. *Γυναίκες της Ερήμου. Μικρό Γεροντικό Γ'*. 2. *Ο Γέροντας και άλλες αποκαλυπτικές ιστορίες.*

Τα δύο αυτά βιβλία του Π.Β. Πάσχου, των εκδόσεων «Ακρίτας», αναφέρονται στο βίο, τις εμπειρίες και τα «πιστεύω» χαρισματικών και αγίων Γερόντων και Γεροντισσών («Αμμάδων»).

Το πρώτο βιβλίο, 236 σελίδων (17 X 24 εκ.) περιέχει 82 κείμενα, που βρήκε ο Π.Β. Πάσχος στο υπ' αριθ. 513 χειρόγραφο του 13ου αιώνα της Εθνικής Βιβλιοθήκης. Τα κείμενα αυτά είναι μικρά, λίγες σειρές έως λίγες σελίδες, και τα συνοδεύουν δέκα εικόνες ολοσέλιδες και αρκετές μικρότερες με μορφές «Άλλες σκαμμένες από την αύστηρη άσκηση, και άλλες από την άμαρτία. Όλες στραμμένες προς την Έλπίδα, ή λουσμένες από Έκείνο τὸ αἰώνιο Φῶς».

Το δεύτερο βιβλίο, 132 σελίδων (21X14 εκ.), περιέχει έξι κείμενα 16 έως 23 σελίδων. Στην αρχή κάθε κειμένου υπάρχει σχετική εικόνα, η οποία καλύπτει περίπου το ήμισυ της σελίδας.

Τα κείμενα των δύο αυτών βιβλίων συνήθως εκφράζουν τις πνευματικές εμπειρίες αγράμματων ως επί το πλείστον ασκητών και ασκητριών, ανθρώπων απλών που είναι κοντά στο Θεό ή προσπαθούν να οδηγηθούν προς Εκείνον, γιατί νιώθουν ότι εκεί βρίσκεται η πραγματική αξία της υπάρξεώς τους. Είναι άνθρωποι ξεχωριστοί, μοναδικοί, εξαιτίας της έμφυτης σοφίας τους, της ψυχικής τους δύναμης, της θαυμαστής εσωτερικής ισορροπίας τους, της αξιοπρέπειάς τους, της αγάπης τους προς τον άνθρωπο, της αγιοσύνης τους.

Μιλούν απλά, λένουν κουβέντες «γνήσιες» αληθινές που αγγίζουν τα βάθη της ψυχής και των αμαρτωλών συνομιλητών τους. Μιλούν για την αθωότητα του Θεού, τον πόνο της ζωής, την αδικία, την υπακοή, την ψυχική σωτηρία, την φυγή προς έναν κόσμο καλύτερο που δεν είναι άλλος παρά ο κόσμος των μοναχών, η μοναστική, ή η ερημική ζωή.

Κάποια κείμενα του πρώτου κυρίως βιβλίου αναφέρονται στις αρετές των μοναχών· στην παρθενία, στην μετάνοια, την ταπεινότητα, την ακτημοσύνη. Άλλοι αναφέρονται σε πόρνες που έγιναν μοναχές, σε ληστές που έγιναν πρότυπα μοναχών, σε αγγέλους και δαίμονες, σε οράματα και θαύματα, στην πάλη ανάμεσα στην δαιμονική αμαρτία και την αγγελική ζωή.

Η μορφή αυτών των κειμένων, κυρίως των συντόμων, είναι απέραντη, ηθελημένα ίσως αφρόντιστη για να ταιριάζει με την απλή και αυστηρή ζωή των ηρώων τους. Η γλώσσα, όμως, έχει μια απαλότητα, μια μουσικότητα που γοητεύει τον αναγνώστη, που ημερεύει τα πάθη, που γαληνεύει την ψυχή. Την ψυχή, βέβαια, την γαληνεύει και το χαμηλόφωνο ύφος, η ισορροπημένη υπαικτικότητα και η αυθεντική αμεσότητα που έχουν αυτά τα κείμενα.

Η μεγάλη, όμως, αξία τους έγκειται στη βαθύτατη πνευματικότητά τους. Όταν, το μεγαλύτερο μέρος της σημερινής λογοτεχνικής παραγωγής, αναφέρεται στα έργα και τις ημέρες της βάρβαρης βαβελικής και γεμάτης κτητικής απληστίας εποχής μας, έρχονται αυτά τα κείμενα και μιλούν για μια άλλη εποχή ήρεμη σαν την σιωπή, γεμάτη πατερική και ασκητική μαρτυρία, κατά την οποία οι άνθρωποι έχουν τη συνείδηση του Θεού και όταν δεν την έχουν προσπαθούν να την αποκτήσουν, αφού αγωνίζονται για την τελειώσή τους, για την σωτηρία τους. Ακόμη τα κείμενα αυτά είναι γεμάτα από αποφθέγματα των αγίων Γερόντων και Γεροντισσών ή των γνωστών πατέρων της Ορθοδοξίας, όπως του Μ. Βασιλείου ο οποίος έλεγε: «Κάλλος ἀληθινὸν καὶ ἐρασμώτατον καὶ μόνῳ τῷ τὸν νοῦν κεκαθαμένῳ θεωρητόν, τὸ περὶ τὴν θείαν καὶ μακαριάν φύσιν ἐστίν!».

Ευχαριστούμε τον πολυσιχιδή λογοτέχνη και πνευματικό άνθρωπο Π.Β. Πάσχο και γι' αυτή την προσφορά του στην ελληνική λογοτεχνία.

ΕΡΑΤΩ ΖΕΛΛΙΟΥ-ΜΑΣΤΟΡΟΚΩΣΤΑ

#### ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ: «Από τον Εξώστη της γης»

Οι φίλοι της λογοτεχνίας σε ολόκληρον τον ελληνικό χώρο τρέφουν μεγάλη αγάπη και εκτίμηση για τον Κύπρο Χρυσάνθη και για την προσφορά του στα Ελληνικά Γράμματα. Η αγάπη και η εκτίμησή τους εκδηλώνονται με πολλούς και ποικίλους τρόπους. Με τιμητικές διακρίσεις, με εκδηλώσεις, με τη συγγραφή έργων για τον πολυμερή συγγραφέα, με την υποβολή υποψηφιότητας για το Νόμπελ Λογοτεχνίας, με εκδόσεις.

Μια ωραία έκδοση με ποιήματα του Κύπρου Χρυσάνθη μας ήλθε πρόσφατα από την Αθήνα. Στη σειρά των εκδόσεων Αστrolάβος / Ευθύνη, που διακρίνονται για την ποιότητά τους, εκδόθηκε ένα κομψό βιβλιαράκι 60 περίπου σελίδων με τον τίτλο «Από τον εξώστη της γης».

Στο βιβλίο αυτό, το εξώφυλλο του οποίου κοσμεί ένα ωραίο σχέδιο του Νίκου Χατζηκυριάκου-Γκίκα, δημοσιεύονται προσεκτικά επιλεγμένα ποιήματα του Κύπρου Χρυσάνθη, τα οποία δίδουν μια μικρή, αλλά εναργή εικόνα της ποιητικής του προσφοράς και δικαιολογούν την θέση του στις πρώτες θέσεις της σύγχρονης ποίησης.

Τα ποιήματα χωρίζονται στις ακόλουθες επτά ενότητες: Από το «Εξώστη της γης», Ανθολόγιο επικλήσεων, Ευπρεπείς συλλογισμοί, Χειραψία στο χαμένο παράδεισο, Στην αποικία του φεγγαριού, Λυρικό δώρημα στους Δώρα και Μιχαλάκη Κυθραιώτη, Φωτεινές συνομιλίες.

Ο αναγνώστης των σύντομων αυτών ποιημάτων έχει την ευκαιρία να χαρεί τον πολύχιμο ποιητικό λόγο του Κύπρου Χρυσάνθη, τις ωραίες εικόνες και τα εύστοχα επίθετα, τον ορμητικό τόνο που διατηρείται αλώβητος στο πέρασμα του χρόνου, το λυρισμό και το προσωπικό ύφος του ποιητή.

Οι στίχοι του δονούνται από αγάπη και υπερηφάνεια για ό,τι ελληνικό, από οδύνη για το δράμα της πολύπαθης μικρής πατρίδας, από βαθειά πίστη στην Ορθόδοξη θρησκεία, από τρυφερά συναισθήματα για την οικογένειά του και από εκτίμηση για τα φιλικά του πρόσωπα.

Τα ποιήματα της συλλογής «Από τον εξώστη της γης», γραμμένα σε μερικές από τις πιο ευτυχημένες στιγμές της λογοτεχνικής δημιουργίας του Κύπρου Χρυσάνθη, δίδουν στον αναγνώστη την ευκαιρία να απολαύσει μερικά έργα ενός καταξιωμένου λογοτέχνη, ο οποίος συνεχίζει ακάματος και αιθαλής την πολυετή και σημαντική του προσφορά στα Ελληνικά Γράμματα.

Κλείοντας την παρουσίαση του βιβλίου «από τον εξώστη της γης» να αναφερθούμε στη συμβολή των εκδόσεων Αστrolάβος / Ευθύνη στην προώθηση της Ελληνικής λογοτεχνίας, καθώς και στην αγάπη και στην έγνοια τους για την Κύπρο.

Θ. ΘΕΟΧΑΡΟΥΣ

Κ Υ Π Ρ Ο Υ Χ Ρ Υ Σ Α Ν Θ Η : «Από τον εξώστη της γης», (ποιήματα), εκδόσεις «Αστrolάβος/Ευθύνη», Αθήνα 1996, σελίδες 64.

Η ποιητική συλλογή του Κύπρου Χρυσάνθη με τον πρωτότυπο όσο και λίαν ένδεικτικό του περιεχομένου της τίτλο «Από τον εξώστη της γης» διαιρείται στις ποιητικές ενότητες «Από τον εξώστη της γης», «Ανθολόγιο επίκλησεων», «Ευπρεπείς συλλογισμοί», «Χειραψία στο χαμένο παράδεισο», «Στην άποικία του φεγγαριού», «Λυρικό δώρημα στους Δώρα και Μιχαλάκη Κυθραιώτη» και «Φωτεινές συνομιλίες».

Πρόκειται για σύντομα, λυρικά και αισθαντικά ποιήματα σε εξομολογητικούς και ήρεμους τόνους, γραμμένα σε ελεύθερη θεματογραφική ποίηση με λέξεις της καθημερινής εκφοράς που, όμως, μάς χαρίζουν το θεσπέσιο άρωμα μιά ανεπανάληπτης ποιητικότητας. Μιάς ποιητικότητας που επιτείνεται από τίς, πράγματι, ανυπέρβλητες εικόνες που μάς χαρίζει και από την ατμόσφαιρα που δημιουργεί με αληθινή, μάλιστα μαεστρία ο χαλκέντερος αυτός τιτάνας του ποιητικού λόγου.

Θεματογραφικά τον διακατέχει μιά βαθειά νοσταλγία για τα χαμένα πιά χρόνια της νιότης. Γι' αυτό, κάπου, τα ποιήματα αυτά μοιάζουν και σαν απολογισμός ζωής του χθόνιου ταξιδευτή που φθάνει πιά κοντά στο τέλος της οδοιπορίας. Ένα τέλος που το αποδέχεται με στωϊκότητα, θάρρος και αξιοπρέπεια, όπως αρμόζει στους ανθρώπους που πάντοτε έκαναν το καθήκον τους και έχουν αναπαυμένη την συνείδησή τους. Πράγματι, ο Κύπρος Χρυσάνθης βρίσκεται στην παρούσα συλλογή πέρα από τα εγκόσμια και γεμάτος πραότητα μάς μεταφέρει μιά ήρεμη και κατασταλαγμένη γνώση του κόσμου. Ωστόσο, συχνά, τα ποιήματά του γίνονται σπονδή στην ελπίδα και μαζί μ' ένα μόλις διακρινόμενο ερωτισμό φανερώνουν τον άσιγαστο πόθο ζωής που τον διακατέχει. Η πίστη του Κύπρου Χρυσάνθη – βαθειά και αταλάντευτη, τον οδηγεί στην Χριστιανική αγάπη προς τον, εν ευρεία έννοια, πλησίον, δηλαδή για τον καθόλου άνθρωπο. Τρυφερός και φυσιολάτρης, ο ποιητής μας, φανερώνει την άδολη ψυχή του σε όλο της το μεγαλείο, χαρίζοντάς μας ιδανικά και ειδυλλιακά τοπία μέσα από την προοπτική της προσωπικής του όπτικής και έτσι αναθερμαίνει την πίστη μας ότι υπάρχει ακόμη ποίηση σ' αυτόν τον τόπον. Κι ότι δεν χάθηκε, ακόμη, το παιγνίδι. Όμως, το σπουδιαότερο κομμάτι της ένταθα θεματικής του Κύπρου Χρυσάνθη είναι αυτό που αναφέρεται στην Κύπρο. Έκδηλη είναι η αγάπη του για την Μεγαλόνησο και βαθύς ο πόνος του για την κατοχή του 40% του Κυπριακού έδαφους, με όλα τα επακόλουθά της, από τις όρδες του «Ατίτλα». Η αδάμαστη Έλληνική ψυχή του ύμνει την ελευθερία και την διαχρονική παρουσία της φυλής μας στο νησί της Αφροδίτης, και μάς παρουσιάζει έναργέστατα όλα τα στοιχεία της Έλληνικότητας.

Σ' ένα μεγάλο ποιητή σαν τον Κύπρο Χρυσάνθη το να κάνης βιβλιοκριτική είναι ιεροσουλία. Απλά σκίβεις και του φιλάς το χέρι και, εμπνεόμενος από το έργο του, υπόσχεσαι να μην αποβούν επί ματαίω οι θυσίες του Τάσου Ίσακ και Σολωμού Σπ. Σολωμού όχι μόνο στην αίματοβρεκτη αυτή έσχατια της Ελλάδος αλλά και του όπου γής Έλληνισμού.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

ΓΙΑΝΝΗΣ ΓΑΛΑΝΟΣ: «Φύλλα ζωής» (ποιήματα), Αθήνα 1996

Ο Γιάννης Γαλανός στο βιβλίο του «Φύλλα ζωής» αρχίζει με ένα πρόλογο, στον οποίο μιλά πολύ απαισιόδοξα για την ποίηση ως «ξεπερασμένη υπόθεση μια υπόθεση χαμένη» και για τους ποιητές και τους κριτικούς, οι οποίοι «για τίποτε δεν πονούν». Και προχωρεί στις ποιήσεις του σε πεζό ρυθμό (δυο τρία έχουν την έμμετρη μορφή).

Πολλά τα ποιήματα (έτσι τα χαρακτηρίζει) με τον πεζό ρυθμό. Με αστερίσκο στα περιεχόμενα του βιβλίου χαρακτηρίζει όσα ποιήματα θεωρεί καλύτερα αισθητικά, ενώ τα άλλα (που είναι πολύ περισσότερα) τα έγραψε γιατί αξίζουν για κάποιες «μαρτυρίες» που κλείουν. Είναι αλήθεια πως μερικά ποιήματα στέκουν αισθητικά μέσα σε μια απλότητα και ειλικρίνεια. Τα άλλα (τα χωρίς αστερίσκο), στην πραγματικότητα είναι σύντομες απόψεις του για πρόσωπα, κινήσεις ή επεισόδια: μιλά για ποιητές, για τη μοντέρνα ποίηση, για τόπους και άλλα. Πάντως, αυτά ενδιαφέρουν ως γνώμες και θέσεις. Εδώ μεταφέρεται ένα ποίημα του καθαρώς αισθητικού κύκλου:

*Ήτανε όμορφη*

Ήτανε όμορφη. Και ήταν σαν ένα φως που όλο με κατάκλυζε. Σαν ένας άνεμος που μ' είχε όλον συνεπαίρει. Και όλο μέσα στο μυαλό μου στριφογύριζε. Και όλο μέσ' τα μάτια μου φτεροκοπούσε. Κι ό,τι να σκεφτόμουνα ήταν γι' αυτή. Όπου κι αν πήγαινα αυτή είχα στο νου. Αυτή ζητούσα. Σαν να 'χα μόνο γι' αυτή γεννηθεί. Σαν να μ' έπλασε ο Θεός γι' αυτή στον κόσμο. (19.10.95)

ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ

ΧΡΗΣΤΟΥ Ε. ΚΑΤΣΙΓΙΑΝΝΗ: «'Αγνώστου Διαμονής» – Ποιήματα, 'Αθήνα 1995. Σελίδες 107

Ο Χρήστος Ε. Κατσιγιάννης έχει μια καρποφορία στην ποίηση. Ταυτόχρονα και μια μακρά θητεία από την πρώτη έκδοση των ποιημάτων του «Τὰ Έπιτρειπόμενα» 'Αθήνα 1972. Ύστερα από την κυκλοφορία του θαυμάσιου Βιβλίου του «Η 'Αποκάλυψη του 'Ιωάννου» με το αρχαίο κείμενο και απόδοσή του στο σύγχρονο άπλοελληνικό σκηνικό λόγο, έκδοση «Περγαμηνή», 'Αθήνα 1991 καθώς ύστερα από τὰ βιβλία του «'Ο θάνατος του καλοκαιριού» 'Αθήνα 1992, «Ποιήματα» 1972-1992, 'Αθήνα 1993 και «Μοναχόλυκος» - Ποιήματα, 'Αθήνα 1994 έρχεται με το δέκατο ένατο βιβλίο του «'Αγνώστου Διαμονής» Ποιήματα 'Αθήνα 1995, να προσθέσει στο μακρύ κατάλογο των βιβλίων του ακόμα ένα μ' ένα νέο κύκλο ποιητικής έμπνευσης.

Άρκετές φορές στο παρελθόν είχαμε επισημάνει πώς τίποτα σχεδόν δέν διαλανθάνει της προσοχής του Χ.Ε.Κ. Ούτε τὰ μικρά, τὰ απαραίτητα από πολλούς της ζωής μὰ ούτε και τὰ μεγάλα. Όλα ή ευαίσθητη γραφίδα του ποιητή-πρόσφυγα απ' τή Μικρασία, που ποτέ δέν τόν χώρεσε ή «στενόχωρη 'Αθήνα», τὰ παρατηρεί και τὰ μεταλλάθει σέ ποίηση.

Ο Κατσιγιάννης έχει τόν τρόπο και τὸ πρόσωπικό ύφος της γραφής του. Συνεκτικός, ποτέ σχεδόν έρμητικός, άλλοτε ειρωνικός ή δεικτικός, άλλοτε γλυκὺς και λυρικός δίνει ακούρατος, ειλικρινής τὸ δικό του στίγμα. Πάντα με τήν ίδια Τεχνική στη γραφή του.

Σ' αυτό του τὸ Βιβλίο «'Αγνώστου Διαμονής» γιὰ ὅσους ἐργάτες τοῦ λόγου πὸν γνωρίζουν τὸς πρόσφατους πνευματικούς ἀγῶνες τοῦ ποιητῆ πὸν τὸν ἀνάγκασαν μὴ μπορώντας ἄλλο «μακριὰ ἀπὸ φίλους και δικούς / ἔδω στὸ ἀνήλιαγο παλιὸ Ναύπλιο» νὰ ζεῖ «Ἐρημο μοναχόδετρο / σ' ἄδεντρο ξέφωτο βουνάκι / σπουδάξει ὀλοένα και μιλά / – φεγγαροχτυπημένος – τὸ Λόγο της Σιωπῆς του» (ποίημα : Φεγγαροχτυπημένος σελ. 54).

Μέσα από τούς στίχους άρκετων ποιημάτων βλέπεις την πίκρα και την όργη, θα λέγαμε του ποιητή, για όρισμένα «πνευματικά κατεστημένα» που δυστυχώς ποτέ δέ λείπουν. Αύτη την πίκρα κι' αύτη την όργη τή βρίσκουμε στα ποιήματα «Παλιό Ναύπλιο» σελ. 77, «Η έβδομη ήμέρα» σελ. 80, «Γράμμα σέ φίλους» σελ. 84.

Ό αύτοεξόριστος θα λέγαμε ποιητής, εκεί στο Ναύπλιο, στην Ίωάννου Ζυγομαλά 52, που κατοικεί δέν ξαποστένει. Στο ποίημα «καλά είμ' έδω» στή σελ. 56 γράφει:

*«Καλά είμ' έδω. Καλά είμ' έδω.  
Βέβαια  
άν βγώ νά πάω στην πολιτεία  
πρέπει νά κατεβώ εκατόν δέκα σκαλιά...  
Καλά είμ' έδω. Καλά είμ' έδω.  
Καθημερνά ήλιογιορτή.  
Καθημερνά σεληνοφώς.*

*.....  
Κράταμ' έδω κοντά σου Ποίηση...  
σέ τούτο έδω τό άνεμόκαστρο  
νά σέ λατρεύω, νά σέ προσκυνώ  
νά σέ αγαπάω».*

Σ' αύτη την ποιητική συλλογή του ό Χ.Ε.Κ. έχει θα λέγαμε συμβιβαστεί, όσο νιώθει πώς ή ζωή κάπου τελειώνει με τό θάνατο. Έτσι στο ποίημα «Αντάρτης Έρημίτης» στή σελ. 104 μιλάει και για τή ζωή, μιλάει και για τό θάνατο:

*«Μέ τσάκισες, δέ λέω, με σύντριψες.  
Όμως κι' έγώ σέ αποκάλυφα  
σέ φανέρωσα, σέ ξεσκέπασα  
σέ έδειξα, Ζωή, όλόγυμνη  
όσο περισσότερο τό μποροῦσα.  
Άν κάποτε άοπλος σου δόθηκα  
σέ πάλεψα και θα σέ πολεμώ  
ώς με τόν πλέριο άφανισμό μου.  
Θά με πλερώσεις άκριβά!  
Ζωή  
ώσπου νά σέ καλογνωρίσω.  
Ξέρεις  
άπ' τή στιγμή που σπίτωσα  
τό θάνατο έντός μου  
Ζωή  
δέ σέ φοβάμαι διόλου».*

Όσο θα λέει «τό Λόγο τής Σιωπής του» εκεί αύτοεξόριστος στο Ναύπλιο κι' όσο κι άν στή σελ. 42 γράφει «ότι του λείπει μιá χελιδονοφωλιά» έμένα ή σκέψη μου πάντα θα τριγυρνά στο Άθηναϊκό διαμέρισμά του στην πολύβουη Άθήνα όπου τόν γνώρισα, Κρίτωνος 6, όπου τό τζάκι του εκεί κοσμούσε μιá γύψινη ώραία χελιδονοφωλιά που έφερνε τήν άνοιξη όλες τίς έποχές μες τήν καρδιά του. Κι' άς ήταν τά τελευταία του χρόνια «Μοναχόλυκος». Έστω «μοίρα καλή; Μοίρα κακή;» τόν έφερε στο Ναύπλιο «νά στήσει τή στερνή φωλιά τους».

ΙΑΚΩΒΟΥ ΡΗΓΑ: «Χειρόγραφα σέ τιμή έρημιάς» Ἀντίκυρα - Λιβαδειά 1996

Ἀπό τή χλιοτραγουδημένη ιστορική γῆ τῆς Λιβαδειᾶς ἔφτασε στά χέρια μου ἡ νέα ποιητική συλλογή τοῦ δόκιμου ποιητῆ, φίλου-δύοτεχνου κ. Ἰάκωβου Ρήγα. Τό βιβλίο αὐτό εἶναι γιά τόν ποιητή μας ἡ ὄγδοη ποιητική του γέννα. Ἔχουν προηγηθεῖ αὐτῆς τῆς ἔκδοσης ἄλλα ἑπτὰ βιβλία.

Πολλαπλῆ ἡ χαρά μου ἀπό τήν ποιητική, ὅπως τήν ὀνόμασα γέννα τοῦ ποιητῆ. Τό νέο του τέκνο, στ' ἀλήθεια μᾶς ἔχει δώσει μεγάλη χαρά. Ἡ μιὰ πρώτη ἀνάγνωση ἑνός ἑκάστου ποιήματος μᾶς κάνει νά πιστεύουμε πῶς σ' αὐτό τό βιβλίο ὁ Ι.Ρ. μᾶς παρουσιάζει τόν ἀνθό τῆς πνευματικῆς του δημιουργίας. Ποίηση ὄριμη, πολύ πῶς συνεκτική ἀπό τό προηγουμένό του μέ τόν τίτλο «Ἐτερογενῆ καί Ἐτερόνυμα» - 1995 πού εἶχε πάλι τήν εὐγενική καλωσύνη νά μᾶς ταχυδρομήσει.

Ποίηση λυρική, πηγαία, μέ νεῦρο στόν κάθε στίχο. Οἰκονομία λόγου, κάτι πού πρέπει νά σφραγίζει τόν γνήσιο ποιητικό μας λόγο πού ὀφείλει νά ναι συνεκτικός. Ἡ ἀφορμῆ - αἰτία τῆς γέννησης κάθε ποιήματος κι' ἕνα ξεχωριστό διαφορετικό κέντρισμα.

Πρὶν δώσουμε πῶς κάτω μερικά δείγματα γραφῆς θά θέλαμε νά ποῦμε πῶς ἡ ὅλη συλλογή, 91 σελίδες, χωρίζεται σέ τέσσερις ποιητικές ἐνότητες: «Σημάδια», «Ἀντιθέσεις στό σούρωπο», «Ἐπί τῆς Αἰθούσης», «Πυρρίχια».

Δίνουμε τό πρῶτο δείγμα γραφῆς ἀπό τήν ἐνότητα: «Σημάδια» στήν ὁποία πρωτοτυπεῖ. Δίνει πρῶτα ἕνα τετράστιχο δικό του ποίημα μέ ψιλογράμματη γραφή καί πού μ' αὐτό θέτει ἕνα θέμα. Ὑστερα μέ τό κύριό του ποίημα ὅπου φέρει καί τή σχετική του ἐπιγραφή - πάντα μέ κεφαλαῖα - δίνει τό κυρίως ποίημα ἀλλά καί τά δύο μαζί ποιήματα, πρῶτο καί δεύτερο, συναποτελοῦν μιὰ καί μόνο ποιητική ἐνότητα-εἰκόνα:

*Γυρίστε πίσω ἀδερφοί, ἀφιππεύσατε τόν ὄλεθρον.  
Ὁ οὐρανός θά σᾶς δικαιώσει σήμερα, πρώτη τοῦ Μάη  
Ἄφου ξυγιάσει τίς συγγνώμες σας, ἀφου ἀκούσει τά παιδιά.  
Γυρίστε πίσω ἀδερφοί, ἡ κόρη τοῦ ὠραίου μεσοπέλαγα καρτερεῖ.*

#### ΠΡΩΤΟΜΑΓΙΕΣ

*Εἶχε γιομίσει ἀσημένια μυγάκια  
ὁ οὐρανός  
ὄταν ξαναγύρισαν τά χελιδόνια.  
Τά παιδιά, κρέμμασαν τίς σάκκες τους  
ψηλά,  
στοῦ φεγγαριοῦ τὸ χαγιάτι  
καί σκορπισμένα στά χωράφια  
μάζωχναν σέ στεφάνια τά ὄνειρα.*

Ὁ ποιητής στό πῶς πάνω ποίημα, μέ ἀφορμῆ τῆ μέρα τῆς Πρωτομαγιάς, βρῖσκει ἀφορμῆ νά στείλει τό μήνυμά του. Μήνυμα φιλίας καί εἰρήνης σ' ὅλους τοὺς ἀδελφούς του τῆς γῆς. «Γυρίστε πίσω ἀδερφοί, ἀφιππεύσατε τόν ὄλεθρον». Μέ τόν ἐρχομό τῆς Ἐνοιξίης, μέ τό ξαναγύρισμα τῶν λεχιδονιῶν, μέ «τά παιδιά, πού κρέμμασαν τίς σάκες τους / ψηλά, / στοῦ φεγγαριοῦ τὸ χαγιάτι» μέ τά «ὄνειρα», μέ τά παιδιά πού θέλουν νά ζήσουν, τά παιδιά πού μισοῦν τόν ὄλεθρο. Π' ἀγαποῦν τήν Εἰρήνη πού ναι καί τ' οὐρανοῦ ἐντολή μέ βασικό της στήριγμα τό Θεόδωτο «Ἀγαπᾶτε ἀλλήλους».

Ὡστόσο θά θέλαμε νά παραθέσουμε κι' ἕνα δεύτερο ποίημα ἀπό τήν τελευταία ἐνότητα «Πυρρίχια», πού τό ἔχει ξεχωρίσει καί ὁ ἴδιος ὁ ποιητής καί τό βάζει στό ὀπισθοεξόφυλλο τοῦ βιβλίου του. Εἶναι τό ποίημα «ΑΥΤΟΧΕΙΡΙΑ» ἀπό τή σελ. 77:

## ΑΥΤΟΧΕΙΡΙΑ

Κι' όταν έλθει ή κρίσιμος ώρα  
 τής αλήθειας  
 κι' εγώ απουσιάζω,  
 όταν τελειώσουν οι έτοιμασίες  
 για τὸ Δεῖπνο τὸ Μυστικό,  
 κι' εγώ λεύτερος ἄλλοῦ τρέχω,  
 συνεχίστε.  
 Μοιράστε τὸν οἶνον καὶ τὸν ἄρτον  
 κατὰ συνείδηση,  
 πλύνετε ἄλλοδιαδόχως τοὺς πόδας σας  
 ὑποκρινόμενοι.

Μὴν δμως ἀμελήσετε  
 στὴν καρέκλα ποὺ μοῦ ἀνῆκε,  
 ν' ἄπλώσετε τὸ παλαιὸν φθαρμένο  
 ὑποκάμισό μου  
 μὲ τοὺς λυωμένους ἀγκῶνες  
 καὶ τὸ φοβερόν ἄνοιγμα  
 στὸ μέρος τοῦ στήθους  
 ἄπ' ὅπου πέταξε ἡ ψυχὴ.

Ἔστερα, μοιρολογεῖστε δυνατὰ  
 γιὰ τὴ δική σας ψυχὴ,  
 ποὺ ἀκόμα παραμένει φυλακισμένη.

Ὁ ποιητὴς πικραμμένος λέει, ἔξω ἀπὸ τὰ δόντια, «ἐν πλήρη συναισθήσει καὶ θυμῷ», θὰ λέγαμε «ἐν ἀληθείᾳ» τὸ λόγο του. Ὅντως σ' αὐτὸ ὑπάρχει ἓνας φορτισμὸς ἀλλὰ ταυτόχρονα καὶ μιὰ ἄρση τοῦ ποιητικοῦ λόγου. «Ἡ καρέκλα» ποὺ ἀνῆκε στὸν ποιητὴ καὶ ποὺ δικαιοδικατικὰ τοῦ ἀνῆκε. «Τὸ παλαιὸν φθαρμένο ὑποκάμισό του / μὲ τοὺς λυωμένους ἀγκῶνες / καὶ τὸ φοβερόν ἄνοιγμα / στὸ μέρος τοῦ στήθους / ἄπ' ὅπου πέταξε ἡ ψυχὴ». Ὁ ποιητὴς ποὺ δὲν θέλει στὸ ἐξόδιο του ταξίδι νὰ τὸν κλάψει κανεὶς, στέλνει τὸ μήνυμά του στοὺς ἀποδέχτες, ἀλλὰ παρὰ ἄλλα μᾶς κάνει ἀπολύτως κοινωνοὺς τοῦ δικοῦ του συναισθήματος.

Θᾶταν ὡστόσο μεγάλο μας σφάλμα νὰ μὴν ποῦμε πὼς σ' αὐτὴ τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ I.P. ποὺ τόσο ἔχει ἀγγίξει τὴν ψυχὴ μας πὼς δὲν ὑπάρχουν καὶ ἄλλα ἰσοδύναμα ποιήματα. Μέσα ἀπὸ τὸ στίχο του μερικὲς φορὲς ἔχει γραφῆ προφήτη σὰν διαισθάνεται τὴν ἔλευση ἐπερχομένων δεινῶν.

«Ὁ μάντης, κρατάει ἀποστάσεις  
 Βλέποντας στὸ Ἐρέχθειο  
 τῶν μελλομένων  
 νὰ παραμονεύουν χρόνια  
 δίσεχτα,  
 ἀνίκανοι ἐξουσιαστὲς  
 νὰ σημαδεύουν τὸ Βίο μας  
 μὲ ριπὲς φθινοπώρου,  
 νὰ θρυμματίζουν τὸ πλῆθος  
 τῶν στοχασμῶν  
 μὲ λοστάρια ἰδιοτέλεια

μέ γκασμέδες σκοπιμότητας  
 νά βεβηλώνουνε λεηλατώντας  
 τών προγόνων μας τούς τάφους

(Ποίημα «ΕΡΕΧΘΕΙΟΝ» - απόσπασμα από τη σελ. 75).

Στίχοι φοβεροί. Ό ποιητής μέσα από την έρημια τών στοχασμών του, δίνοντας τὰ «Χειρόγραφα σέ τιμή έρημιάς», μᾶς λέει ἀλήθειες. Μάντης, καλύτερα σωστός, Βιβλάτωρας ἄγρυπνος, ζητᾶ νά μᾶς προστατέψει σάν Ἔθνος ἀπό «ἀνίκανους έξουσιαστές / πού σημαδεύουν τὸ βίός μας» ρίχνοντας πρῶτα σέ φοβερά χάλια τὸ βιοτικό μας ἐπίπεδο καὶ φέροντας ἀργὰ μὰ σταθερὰ τὴ χώρα σέ σημεῖα ὑποταγῆς σέ ἐχθροὺς «Βέβηλους». Ἐχθροὺς «ὃ οὐ μὴ γένοιτο» ποτὲ «μὲ λοστάρια», μὲ «γκασμάδες» νά ἐρθουν ἀπὸ τὴν ἀνικανότητα καὶ τὸν διχασμὸ τῶν κυβερνώντων νά φέρουν τὴ βεβήλωση καὶ σ' αὐτοὺς τῶν «προγόνων μας τούς τάφους».

Θᾶταν τέλος παρᾶληψη νά μὴν ποῦμε κλείνοντας πὼς ὁ I. P. εἶναι ὁ ποιητὴς πού δὲν μηδενίζει τὰ πράγματα. Μέσα ἀπὸ τὸν ἀδρὸ ποιητικὸ του λόγο ἔτσι ὅπως ἀρθρώνεται διαφαίνεται καθαρῶτα ὁ ποιητὴς τοῦ Ἐπέκεινα. Αὐτὸ τὸ ἀφήνει νά διαφανεῖ στὸ ποίημα «ΦΤΕΡΟΥΓΕΣ» σελ. 85. Λέει:

«Μόνον ἡ ψυχὴ ἀναλλίωτη / πετᾶει ψηλὰ ἐλευθέρη / τῆς ἔχουν ἀπομείνει σῶες / οἱ φτεροῦγες / γιὰ τὸ μεγάλο ταξίδι».

Μὲ τὴν καινούργια χρονιά, 1996 εὐχόμεστε ὀλόψυχα στὸν ὁμοτέχνό μας ποιητὴ ὑγεία, χαρὰ καὶ νέα πιὸ ὠριμὴ καρποφορία. Τυχεροὶ ὅσοι μποροῦν νά εἰσδύσουν στὸ βαθύτερο νόημα τῆς ὥραίας γραφῆς του.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΟΥΣΗΣ

ΜΙΧΑΛΑΚΗ ΜΑΡΑΘΕΥΤΗ: «Το προσφυγόπουλο της Κύπρου» (Χρονικό)

Τον Μιχαλάκη Μαραθεύτη, Διευθυντή στην Παιδαγωγική Ακαδημία της Κύπρου, τον έχουμε ξαναδεί μ' ένα θεατρικό του (Οικογένεια Νόντα) πολύ παλιά, πριν... δώδεκα χρόνια (1984) κ' είχαμε εχτιμήσει το ρωμαλέο του γράψιμο. Σήμερα θαν τότε, ξαναδούμε μ' ένα χρονικό του απ' τη σκλαβιά του Νησιού απ' το φοβερό Αττίλα, μ' ένα συγκλονιστικό κείμενο απ' την απόβαση των βανδάλων, κάτου απ' τ' αδιάφορα βλέμματα των Ευρωπαίων συμμάχων και τη σκλαβιά του Νησιού, ἐδὼ κ' εικοσιδύο χρόνια. Σαν εκπαιδευτικός ο συγγραφέας θα μας δώσει ένα κείμενο με ήρωες μικρά παιδιά. Είναι γραμμένο με απλότητα λόγου, έτσι, που να γίνεται κατανοητό κι από μικρούς αναγνώστες. Σαν παραμύθι κυλάει ο λόγος του: οι αγροτικές σκηνές που ξετυλίγονται στη μικρή, αγροκατοικία, οι γιομάτες αμεριμνησία ολοζώντανες περιγραφές για τα παιδιά κ' η αγωνία για τους μεγάλους που ψυχανεμιζόντανε τα γεγονότα καθώς ραγδαία εξελισσότανε στην Ελλάδα, που στέναζε κάτου απ' την πατούσα της Χούντας. Όμως πάνου σε κείνες τις ανήσυχες ώρες, ακουστήκανε οι πρώτοι βομβαρδισμοί απ' τη θάλασσα. Η απόβαση στο νησί είχε αρχίσει. Οι βοσκοί φύγαν απ' τα κοπάδια να πάνε να υπερασπίσουνε την πατρίδα τους. Ο μικρός Τάκης που δεν ήξερε τί θα πει «πόλεμος», «πρόσφυγας», ρωτούσε για όλα τούτα με περιέργεια κ' ενδιαφέρον. Κι ὄλ' η οικογένεια αποφάσισε να πάρει, το δρόμο της προσφυγιάς, για ένα άλλο χωριό, προσμένοντας και τον πατέρα απ' τη στάνη. Όμως, μήτε κείνος φαινότανε, μήτ' αυτοί μπορούσανε να γυρίσουνε στο χωριό, ναν τότε ξαναβούνε, να πέσει ο Τάκης στην αγκαλιά του.

Οι θλιβερές μέρες της προσφυγιάς συνεχίζονταν. Οι εικόνες της δίνονται απ' το συγγραφέα πολύ παραστατικά, που μας συγκλονίζουν. Οι Τούρκοι μπαίνουν και σ' άλλα χωριά. Το δράμα των ξεσπιτωμένων κορυφωνότανε. Ο μικρός Τάκης με τ' άσπρο αρνάκι που του χάρισε ο πατέρας στο μαντρί τη μέρα των γενεθλίων του, πέραγε τις μέρες του καθισμένος στα σκαλιά του σπιτιού κ' έκλαιγε απελπισμένος. Κι όταν βλέπεις τους μεγάλους να υποφέρουν απ' τα δεινά του πολέμου, θλίβεσαι και συμπάσχεις. Μα, όταν βλέπεις τα μικρά παιδιά να θρηνούνε, με την απορία και την τρομάρα στ' αθά τους ματάκια «Γιατί» να βασανίζονται έτσι ανέφταγα, γιατί ν' απλώνεται η δυστυχία και το θανατικό γύρο τους και να χύνεται τόσο ανθρώπινο αίμα άδικα, ο σπαραγμός της ψυχής σου είν' αφάνταστος κι αναβλύζουν οι κατάρες απ' την καρδιά σου ενάντια στους υπεύθυνους. Οι σελίδες του Μιχ. Μαραθεύτη είναι συγκλονιστικές κι αφηγούνται τα βάσανα και τις πίκρες ενός αθώου κι ανήξερου μικρού παιδιού, που η παραφροσύνη των μεγάλων έσπερνε γύρο του τον όλεθρο και την καταστροφή. Κι ο πόνος και το παράπονο του μικρού παιδιού ραγίζει τις καρδιές μας, ενώ για των μεγάλων τα... παραγκωνίζει καμιά φορά η... αδιαφορία μας. Η ταλαιπωρία της οικογένειας του Τάκη θα συνεχιστεί. Κάποιο πρωινό τ' Αυγούστου θα ξαναρχίσουν οι βομβαρδισμοί, που θ' αναγκάσουμε την οικογένεια που τους φιλοξενεί και τη δική του να εγκαταλείψουν μ' ένα φορτηγό του μαστρο-Μιχάλη το χωργιό και, να ξενυχτίσουνε στο δάσος. Αλλά και το θέμα του επισιτισμού δεν ήταν εύκολο ν' αντιμετωπιστεί, αφού τέσσερες στους δέκα κάτοικους είσανε πρόσφυγες. Θα βρισκάνε κάθε μέρα τ' αναγκαία ή θαν τους θερίζε η πείνα; Γιατί ο πόλεμος σέρνει μύρια κακά πίσω του...

Τ' απόγιομα φτάσανε τ' αυτοκίνητα του Ερυθρού Σταυρού και μοιράσανε τρόφιμα. Για πρώτη φορά ο Τάκης έμαθε τί 'νε ο Ερυθρός Σταυρός κι όταν μια κυρία του εξήγησε, δήλωσε αποφασιστικά πως, όταν μεγάλωνε θα δούλευε στον Ερ. Σταυρό. Την άλλη μέρα φτάσανε κι άλλ' αυτοκίνητα με δοκάρια και τέντες. Σε λίγες μέρες στηθήκανε αντίσκηνα και δημιουργήθηκε ένας καταυλισμός για μια πιο ανθρώπινη συμβίωση των προσφύγων. Ακόμα, ο Μιχ. Μαραθεύτης θα μας μιλήσει για τους ξένους που ήρθαν να επισκεφτούνε τον καταυλισμό, να εκφράσουνε τη... συμπάθειά τους, μα ουσιαστικά «ήλθον, είδον και απήλθον». Οι δυνατοί της γης, μείναν ασυγκίνητοι και παραμένουν ακόμα απ' το δράμα της κατοχής του μεγάλου κοματιού της δυστυχισμένης Κύπρος μας. Ο βάρβαρος Ατίλας δεν πρόκειται να ξεριζωθεί απ' το βασανισμένο Νησί, όσο τα μεγάλα συμφέροντα των «δήθεν» συμμάχων μας συγκρούονται. Στον καταυλισμό στήθηκε σχολείο, μ' απ' τους παλιούς συμμαθητές του Τάκη μόνον ο Αντρέας φοιτούσε σ' αυτό, που κι αυτός έφυγε αργότερα για την Αυστραλία. Γιομάτες συγκίνηση οι σελίδες 66 και 67. Ο συγγραφέας ξέρει να συγκινεί τις παιδικές ψυχές, μα και των μεγάλων. Στις σελ. 67-74 τα παιδιά αρχίζουνε να 'χουν απορίες για το Δίκαιο και τον τρόπο εφαρμογής του απ' τις σύγχρονες κοινωνίες κι απ' τους δυνατούς της γης. Κ' υπάρχει έν' απλόιχό γράμμα του Τάκη σ' όλους τους ανθρώπους του πλανήτη μας, που πρέπει να συγκλονίζει όλες τις καρδιές των πολιτισμένων λαών, στη σελ. 74.

Ξαφνικά, άστραψε η χαρά κ' η ευτυχία στην ψυχή του μικρού Τάκη. Γυρίζοντας μια μέρα απ' το σχολείο, είδε γιομάτο το αντίσκηνό τους από κόσμο. Ο πατέρας είχε επιστρέψει. Γιομάτοι ευτυχία ριχτήκανε ο ένας στην αγκαλιά τ' άλλου κι όλοι γύρο τους κλαίγανε από χαρά. Κι ο Τάκης έμαθε τότες πως, κοπάδι, σπήτι και μαντριά είχανε αλλάξει χέρια. Τους τα πήραν όλα οι Τούρκοι. Όμως, δεν τους έλειψε η Ελπίδα: «Όταν ξαναγυρίσουμε στο χωργιό, όλοι μας θα δουλέψουμε για να ξανακάνουμε ό,τι μας πήραν», είπε ο πατέρας. Είκοσι δυο χρόνια πρόσφυγες. Και δεν ξαναγυρίσανε στ' άγια χώματά τους. Προς δόξαν όλων των... πολιτισμένων Λαών της γης, του Ο.Η.Ε. της Ε.Ε. Σε λίγο μπαίνουμε στα 2.000 χρόνια απ' τη γέννηση του Κή-

ρυκα της Αγάπης της Ανθρωπιάς και της Αδερφοσύνης. Και κείνες οι επιταγές Του: «Ειρήνη Υμίν» και «Αγαπάτε αλλήλους, τί απογίνανε; Χαθήκανε, δυστυχώς, στη διαδρομή των δυο χιλιάδων χρόνων. Κι ο άνθρωπος ξαναγυρίζει στη ζούγκλα: HOMO, HOMINIS LUPUS», όπως είτανε και στην εποχή των σπηλαίων...

ΔΗΜΟΣΘΕΝΗΣ ΖΑΔΕΣ

## ΤΟ «ΗΠΕΙΡΩΤΙΚΟ ΧΡΟΝΙΚΟ»

I. Τα επαναστατικά κινήματα των υπόδουλων Ελλήνων κατά την Τουρκοκρατία (1453-1821) υπήρξαν πολλά, αν και διέφεραν ως προς την ένταση και το μέγεθος. Μεταξύ αυτών και οι επαναστατικές προσπάθειες του Μητροπολίτου Λαρίσης και Τρίκκης Διονυσίου Β' στα 1600 και 1611, που εκδηλώθηκαν στην Ήπειρο. Ωστόσο, αμφότερα χωρίς οργάνωση και έξωθεν βοήθεια (Βενετία ή Ισπανία) κατέληξαν σε παταγώδη αποτυχία με αποτέλεσμα όχι μόνο τον μαρτυρικό θάνατο του ίδιου του ιεράρχη και των αμέσων συνεργατών του Λάμπρου και Ντελή Γιώργου αλλά και τις δυσμενείς συνέπειες του ντόπιου Ελληνισμού που δοκιμάστηκε άγρια. Αυτό, ως είναι φυσικό, προκάλεσε τα αισθήματα των κατοίκων της Ηπείρου με αποτέλεσμα να καταργούνται και να αναθεματίζονται το νεομάρτυρα, του οποίου το αρχικό προσωνύμιο «φιλόσοφος» μετετράπη χλευαστικά σε «Σκυλόσοφος».

II. Όλα τα τραγικά γεγονότα της εξεγέρσεως του 1611 δεν ήταν δυνατόν να περάσουν απαράτηρα από την λαϊκή μούσα, που τα διεκτραγώδησε στο εξής δημοτικό τραγούδι:

*Δεσπότη μου, τι σήκωσες τον κόσμο στο σεφέρι  
και ρήμαξαν τα Γιάννενα και ρήμαξεν ο τόπος;  
Μείναν τα σπίτια αδειανά, γεμίσαν τα χανδάκια  
κι ο Τούρκος δεν απόσωσε να κόβη και να καίη.  
Εδώ αρπάζουν κόρακες κι εκεί οι Γιαουντήδες.  
Δεν έχ' η μάνα τα παιδιά και τα παιδιά γονέους.  
Κι' εσένα το τομάρι σου το στείλανε στην Πόλη  
να τρων' οι κότες πίτουρα, να νταβουλάν οι Γύφτοι  
για να ξυπνάη η Τουρκιά να κάνη ραμαζάνι.*

III. Πρόκειται, σαφώς, για γνήσιο δείγμα δημοτικού τραγουδιού εμπνευσμένο από ένα αληθινό ιστορικό συμβάν. Είναι γραμμένο στον γνωστό δεκαπεντασύλλαβο στίχο, με τομή στην όγδοη συλλαβή. Σίγουρα, δεν διακρίνεται για την αισθητική του, όμως οι ρεαλιστικές του περιγραφές είναι πολύτιμες πηγές για τις συνέπειες του εγχειρήματος του 1611.

IV. Το ποίημα ξεκινά με μια αποστροφή προς τον Διονύσιο Β', που παράλληλα αποτελεί και ρητορική ερώτηση, αφού εκ των πραγμάτων αδυνατεί ν' απαντήσει ο νεομάρτυς, ο οποίος εξελέγη το 1591 ή το 1592 μητροπολίτης Λαρίσης. Επειδή, όμως, η Λάρισα δεν είχε χριστιανούς κατοίκους μετέφερε την έδρα του στην Τρίκκη. Ο δεύτερος στίχος με την επανάληψη του ρήματος «ρήμαξε» δίνει έμφαση στο μέγεθος της καταστροφής του τόπου, η οποία δεν περιορίζεται στα Γιάννενα αλλά επεκτείνεται και στις γύρω περιοχές. Οι επόμενοι τέσσερεις λειτουργούν ως επεξήγηση των προηγουμένων. Ο τρίτος δημιουργεί μια καταπληκτική αντίθεση όπου στα άδεια από ανθρώπους σπίτια αντιπαραβάλλονται τα γεμάτα από πτώματα χαντάκια. Ενώ ο τέταρτος μας δίνει το μέγεθος της χρονικής διάρκειας των Τουρκικών αγριοτήτων επιγραμματικά αλλά και εναργέστατα. Ο πέμπτος στίχος επιτείνει κατά το ήμισυ τον προηγούμενο αφού τα διάσπαρτα πτώματα αποτελούν εύκολη λεία των κοράκων και κατά το ήμισυ, έστω και συγκεκαλλυμένα, ομολογεί το ρόλο των Εβραίων της πόλης εναντίον του Ελληνικού πληθυσμού. Άσχετα από την παρούσα μαρτυρία του «Ηπειρωτικού Χρονικού» είναι βέβαιο ότι σημαντικό

ρόλο στην προδοσία και την θανάτωση του Διονυσίου Β' και των οπαδών του έπειξαν οι επιχώριοι Εβραίοι<sup>1</sup> που ζήτησαν το μαρτυρικό τους θάνατο<sup>2</sup>. Ο έκτος, μέσα στην παλιλλογία του, κάνει λόγο όχι μόνον για την έναρξη του παιδομαζώματος στα Γιάννενα αλλά και για τους σκοτωμούς, το σκλάβωμα και τη διασπορά των κατοίκων της περιοχής στα βουνά. Ο έβδομος και ο όγδοος στίχος αναφέρονται στην άθλια τύχη του ιεράρχου με περιπαιχτική διάθεση που καταντά πλέον ασέβεια όχι μόνο για τον εθνομάρτυρα αλλά και για τη μνήμη κάθε μεταστά- ντος. Παρ' όλα αυτά, και τούτο πρέπει να προσεχθή ιδιαιτέρως, ο χλευασμός του άγνωστου λαϊκού ποιητή δεν έγκειται, όπως μαρτυρά ο έννατος και τελευταίος στίχος, σ' αυτό καθευατό το πρόσωπο του Διονυσίου Β' όσο στο αντίθετο από το προσδοκόμενο αποτέλεσμα της εξέγερ- σεως του 1611. Πράγμα που μας υποψιάζει ότι ο ποιητής του «Ηπειρωτικού Χρονικού» δεν προέρχεται από την φιλικώς διακείμενη προς τους Οθωμανούς κατακτητές μερίδα του κλήρου. Και ενδεχόμενα να ήταν συμπαθών προς τον ιεράρχη.

V. Αναλύσαμε εδώ το «Ηπειρωτικό Χρονικό», που είναι εν πολλοίς άγνωστο στο πλατύ κοινό, μια και συνδέεται άμεσα με την ζωή, τη δράση, και, βεβαίως, το θάνατο του μητροπολίτη Λαρίσσης και Τρίκκης Διονυσίου Β'. Έτσι φέραμε στο φως ενδιαφέρουσες μαρτυρίες για την εξέγερση του 1611, πολύ χρήσιμες πάντως για τη σημερινή μας κρατική υπόσταση έχοντας υπ' όψιν μας την εξ Ανατολών διαρκή απειλή της χώρας μας αλλά και την πρόσφατη Τουρκοϊσ- ραηλητική στρατιωτική συμμαχία.

ΓΙΩΡΓΟΣ ΠΕΤΡΟΠΟΥΛΟΣ

1. Εγκυκλοπαίδεια «Πάπυρος - Λαρούς - Μπριτάννικα», τόμος 21, σελίς 145.
2. Μιχ. Περάνθη «Ελληνική Πεξογραφία», Ανωνύμου «Χρονικό του Σκυλόσοφου», τόμος Α', σελίς 156.

## Ε Π Ι Σ Τ Ο Λ Ε Σ

Λίαν αγαπητέ φίλε Ποιητή κ. Χρυσάνθη,

Η Αυτοκρατορία του 'Ηλιου» είναι και πάλι μιá ρωμαλέα ποιητική προσφορά. Πρέπει να σταθώ πρώτα-πρώτα στη φρεσκάδα του Στίχου σας, παρὰ τὰ 80 χρόνια σας. Δεν είναι κάτι συνηθισμένο. Πολλοί σ' αυτή την ηλικία αυτοαναιροῦνται ποιητικῶς (π.χ. Παλαμάς, Έλύτης, Δροσίνης, Μαλακάκης - γράφουν στις τελευταίες τους συλλογές πολύ κατώτερα). Μονάχα ένας Γκαίτε (Φάουστ), ένας Σοφοκλής (Οιδίπους ἐπὶ Κολωνῶ) ἴσως και κάποιοι ἄλλοι που λησμονῶ, ἔγραψαν ἀριστουργήματα στὰ γεράματά τους. Σεῖς ἀνήκετε σ' αὐτὴ τὴν τελευταία κατηγορία.

Ἄλλο χαρακτηριστικό σας είναι ἡ ἀγάπη (και ὁ καημός σας) γιὰ τὴν σκλαβωμένη Κύπρου λείπει ἡ Λευτεριά της - ἀλίμονο γιὰ τὰ πολλὰ λάθη τῶν Ἡγετῶν. Ὡστόσο ἐσεῖς de profundis τὴν ὑμνεῖτε: «Ὡστόσο ἐγὼ μὲ χάλκινα φωνήεντα, θὰ σοῦ χαρίζω τὴν φωνή μου ἐπάνωμα, / Κύπρος, τρισεμίστη μου ἀγάπη». «Μια μπαλάντα λευτεριάς» εἶσα ἡ ποίησή σας ἐδῶ.

Κι ἕνα τρίτο χαρακτηριστικό. Ὑπάρχει, ἔντονη αὐτὴ τὴ φορά, στοὺς στίχους σας ἡ γνήσια ὑπαρξιακὴ ἀγωνία. Καὶ σὲ κάποιους στίχους σας μάλιστα ἐγγίζετε και τὴν ὑπαρξιακὴ βεβαιότη- τα! Καιρὸς ἦταν - φτάνομε πιά στὸ τέρμα τοῦ χοῦκου μας ταξιδιού, «στὶς κάπως αδειανές χρονολογίες τῶν γερατιῶν» ὅπως λέτε. (Στ Γ' Μέρος εἶναι ἐμφανῆς ἡ ὑπαρξιακὴ σας ἀγωνία) «δύο χρυσαφένιους στίχους»).

Αὐτὰ και σὰς συγχαίρω ὀλόκαρδα. Βαδίζετε «μ' ἕνα πανέρι σπόρια γιὰ τ' ἀηδόνια / πλέ- κοντας στίχους και φωνήεντα καθαρά».

Ἦχι, μονάχα γιὰ τ' ἀηδόνια - και γιὰ μᾶς!

Χαίρετε ἐν Κυρίῳ

N.B. Τυπάλδος (ἐτῶν 84)

Λευκωσία, 12. 1. 1977

Αγαπητέ μου Κύπρο,

Σε ευχαριστώ για την «Αυτοκρατορία του Ήλιου». Τη διάβασα, θαυμάζοντας το λυρικό πλούτο της και τις νεωτεριστικές εκφράσεις της. Εσύ μεγαλώνεις γυρίζοντας πίσω στα εφηβικά σου χρόνια. Σε συγχαίρω και ελπίζω να συνεχίσεις με την ίδια επιτυχία.

Νίκος Κρανιδιώτης

## ΑΝΑΔΗΜΟΣΙΕΥΣΕΙΣ

ΚΥΠΡΟΥ ΧΡΥΣΑΝΘΗ: «Από τον εξώστη της γης», (ποίηση), έκδ. Αστρόλαβος.

Για τον ξεχωριστό ποιητή, πεζογράφο, δοκιμογράφο και λόγιο της Κύπρου, έστειλα στην Σουηδική Ακαδημία έγγραφο, το 1996, συνηγορίας Βραβείου Νόμπελ, με την ιδιότητά μου ως προέδρου του Ελληνικού Κέντρου της Διεθνούς Εταιρείας Κριτικών Λογοτεχνίας η οποία εδρεύει στο Παρίσι. Ας ελπίσουμε ότι το Παγκοσμίου κύρους καθίδρυμα δεν θα αγνοήσει το μέγεθος και την ποιότητα του έργου του Κύπρου Χρυσάνθη.

Ο φίλος λυρικός κυκλοφόρησε πρόσφατα ένα νέο ποιητικό βιβλίο με τίτλο «Από τον εξώστη της γης». Συνθέτει μια γλαφυρή ποίηση φιλοσοφίας ουρανού και γης, πλημμυρισμένη συναισθήματα υψηλά, μνήμες αγώνων και πνευματικών καταβολών, πραότητα κι ανθρωπινες προσεγγίσεις των υπερουσίων. Οι στίχοι του ποιητή παρέχουν την ηθική δύναμη που υψώνει το πνεύμα να «νοηθεί» και το χέρι να «πράξει» την ιστορία. Με τη λεπτή γονιμότητα-έμπνευση, που καταξιώνει τον αληθινό καλλιτέχνη, με τη μελωδία του έρωτα και του πάθους.

«Φιλολογική Πρωτοχρονιά»

ΔΗΜ. ΣΙΑΤΟΠΟΥΛΟΣ

## ΠΕΡΙΟΔΙΚΑ

Το Περιοδικό (Λευκωσία), Έλεύτερο Πνεύμα (Ίωάννινα) Τριφυλιακή Έστια (Αθήνα), Αιγαιοπελαγίτικα θέματα (Αθήνα), Arjel (Ιερουσαλήμ), Έμβόλιμον (Άσπρα Σπίτια), Πνευματική Ζωή (Καλλιθέα), Διαδρομές (Αθήνα) Νέα Έποχή (Λευκωσία), Νέα Πορεία (Θεσσαλονίκη), Πόρφυρας (Κέρκυρα), Νουμάς (Πύργος-Ήλείας), Περίγραμμα (Αθήνα), Αιολικά Γράμματα (Αθήνα), Νέα Σμύρνη (Αθήνα), Αιολικά Φύλλα (Μυτιλήνη), Δαυλός (Αθήνα), Εύθυνη (Αθήνα), Σύνδεσμος (Καλαμάτα).

## ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΟ ΔΕΛΤΙΟ

- Στέλιου Ντόμαλη: Ή πραγματικότητα μέσα από το όνειρο, Λάρισα 1996.  
 Παναγιώτης Νικητέας: Στους διαδρόμους τών γεγονότων, Αθήνα 1990.  
 Ίωάννη Ν. Παπανεάρχου: Ίστορία, Νεότερη και σύγχρονη, Λευκωσία 1996.  
 Ζαχαρίας Συμεού: Ή μοναξιά τζι ό πόνος, Λάρνακα 1996.  
 Άντουανέττα Γ. Καλλέγια: Τά τηγανοειδή, Άρχαιογνωσία, Αθήνα 1993.  
 Μαρία Ζωγράφου: Χείμαρροι ραψωδίας, Αθήνα 1996.  
 Έκδ. Κ. Έπιφανίου: Βισάδα Άμμοχώστου, τό Χωριό μας, Λευκωσία 1996.  
 Άνδρέα Πετρίδη: Άργοι σταλακτίτες, Λευκωσία 1991.  
 Βασίλη Ματσούκα: Ό θαλάσσιος έπωδός, Αθήνα 1996.  
 Χρυσ. Τσικριτσή-Κατσανάκη: Ξένες φωνές, Αθήνα 1996.

ΠΕΡΙΔΕΡΑΙΑ  
ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΕΓΓΟΝΕΣ ΜΟΥ

Ἐλεονώρα καὶ Θάλεια Μαρία

COLLANE  
PER LE NIPOTINE

Eleonora e Talia Maria



ΚΥΠΡΟΣ ΧΡΥΣΑΝΘΗΣ  
KYPROS CHRYSANTHIS

ΠΕΡΙΔΕΡΑΙΑ  
ΣΤΙΣ ΔΥΟ ΕΓΓΟΝΕΣ ΜΟΥ

*Ἐλεονώρα καὶ Θάλεια Μαρία*

Μετάφραση στὰ ἰταλικά ἀπὸ τὸν  
Michele Iannelli

COLLANE  
PER LE NIPOTINE

*Eleonora e Talia Maria*

Versione italiana con testo greco a fronte  
di Michele Iannelli

ΛΕΥΚΩΣΙΑ 1997  
LEFKOSIA 1997



*Ὁ μεταφραστής εὐχαριστεῖ τὸν Γυμνασιάρχην  
Γεώργιον Χατζηκωστή γιὰ τὴν ἐπιμέλεια  
τῆς ἔκδοσης τοῦ βιβλίου.*

*Il traduttore ringrazia il Preside prof.  
Γεώργιος Χατζηκωστή di avere curato la stampa  
della versione italiana.*

Είναι βαρὺ τὸ ἔργο τοῦ μεταφραστῆ γιατί, μὲ τὴ μετάφρασή του, διατρέχει τὸν μεγάλο κίνδυνο εἴτε νὰ προδώσει τὸ πρωτότυπο εἴτε νὰ τὸ ὑποβαθμίσει. Ἀκόμη περισσότερο εἶναι ἀδύνατο νὰ ἀποδώσει τὴν ἁρμονία του. Σ' αὐτὸ ὁμῶς ἔχει ὡς παρηγοριὰ τὴν ἐπισήμανση τοῦ Dante, τὴν ὁποία ὁ Νίκος Καζαντζάκης εἶχε πρὸ ὀφθαλμῶν καθὼς μετέφραζε τὴ «*Θεία Κωμωδία*», βάζοντάς τιν προμετωπίδα στὴν ἐξαιρετὴ μετάφραση ποὺ τῆς ἔκαμε σὲ ἐλεύθερο ἐνδεκασύλλαβο: «Κι ὁμῶς πρέπει νὰ ξέρει ὁ καθένας ὅτι κανένα πρᾶγμα, φτιαγμένο σὰν ψηφιδωτό, δὲν μπορεῖ νὰ μεταφερθεῖ ἀπὸ τὴ γλώσσα του σὲ μιὰ ἄλλη χωρὶς νὰ θρυμματισθεῖ ὅλη του ἡ γλυκύτητα καὶ ἁρμονία» (Convivio I, 7).

Γιὰ νὰ μὴ προδώσει τὸ πρωτότυπο εἶναι ἀρκετὸ γι' αὐτὸν νὰ μὴν ἐπιτρέψει στὸν ἑαυτὸ του καμμιά παραχώρηση καὶ γιὰ νὰ μὴ τὸ ὑποβαθμίσει τοῦ εἶναι ἀναγκαῖα μιὰ εὐαισθησία ὁμοια μ' ἐκείνη τοῦ συγγραφέα. Αὐτὸ εἶναι μιὰ προϋπόθεση, ἡ ὁποία, ἂν δὲν μπορεῖ νὰ ἐξαλείψει, μπορεῖ τοῦλάχιστο νὰ περιορίσει αὐτὸ ποὺ δήλωσε ὁ Δάντης ὡς ἀδύνατο. Γιὰ τὸ ποιὸς τελικὰ ἐπιτυγχάνει στὴν προσπάθεια, ἡ κρίση ἀνήκει στὸν ἀναγνώστη, ἔστω κι ἂν αὐτὸς δὲν γνωρίζει τὴ γλώσσα τοῦ πρωτότυπου. Τὸ νὰ μὴ τὸ παραδέχεται κανένας θὰ ἰσοδυναμοῦσε μὲ ἄρνηση τῆς ἴδιας τῆς χρησιμότητας τῶν μεταφράσεων.

Μὲ τὰ «*Περιδέραια*» ὁ ποιητῆς-προφήτης Κύπρος Χρυσάνθης, γνωστὸ τέκνο, ὑπερογδοηκοντούτης σήμερα, τῆς Κυπριακῆς Δημοκρατίας, πανηγυρίζει τὸν ἐρχομὸ στὸν κόσμον τῶν δυὸ ἐγγονισσῶν του Ἑλεονώρας καὶ Θάλειας Μαρίας, ἀδελφῆς καὶ ξαδέλφης τοῦ Κύπρου τοῦ νεώτερου καὶ τοῦ Μάριου, ποὺ κι αὐτοί, ὅταν γεννήθηκαν, χαιρετίστηκαν μὲ ποιητικὰ περιδέραια ἀπὸ τὸν παπποῦ τους. Ὅποιος ἔχει προκαταλήψεις γιὰ μιὰ τέτοιου εἶδους εὐκαιριακὴ ποίηση, διαβάζοντάς τιν θὰ μορφάσει, ἐπειδὴ ἔχει λησμονήσει ἢ δὲν ἔχει διαβάσει τίς «*ᾠδές*» τοῦ Φώσκολου, τοῦ μεγάλου ποιητῆ-προφήτη μας, ποὺ γεννήθηκε στὴ Ζάκυνθο ἀπὸ Ἑλληνίδα μητέρα, γιὰ νὰ μὴν ἀναφεροῦμε καὶ σὲ ἄλλους.

Ὁ Χρυσάνθης πανηγυρίζει τὸν ἐρχομὸ τῶν δυὸ ἐγγονισσῶν του μὲ τὴν καρδιὰ ἐνὸς ὑποδειγματικοῦ παπποῦ καὶ μὲ τὴ σταθερὴ πεποίηση ἐνὸς ἀνθρώπου ποὺ πίστεψε πάντα βαθιὰ στὶς ἀξίες τοῦ πνεύματος, τῆς οἰκογένειας, τῆς Πατρίδας, τῆς Πίστης καὶ τοῦ πανάρχαιου στυλοβάτη τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, τοῦ Ἑλληνισμοῦ, στὸν ὁποῖο ὀφείλομε τὸν Ὅμηρον, τὸν Ἀριστοτέλη, τὸν Σωκράτη, τὸν Πλάτωνα καὶ τὸν Πλωτῖνο, τὸν Εὐκλείδη, τὸν Πυθαγόρα, τὸν Ἡρώνα καὶ ἄλλους.

Τὰ «*Περιδέραια*» κατακτοῦν τὸν ἀναγνώστη γιὰ τὴ συνοχὴ καὶ τὴ σταθερότητα τῶν ἰδεῶν ποὺ προβάλλουν, γιὰ τὴ θερμὴ τρυφερότητα καὶ ἀμεσότητα μὲ τίς ὁποῖες ἐκφράζονται τὰ ἀνθρώπινα συναισθήματα, ἀπὸ τὰ ὁποῖα πηγάζουν, ἀλλὰ καὶ γιὰ τίς εἰκόνες μὲ τίς ὁποῖες ἐξωτερικεύονται.

MICHELE IANNELLI  
(μετάφρ. Γ. Χατζηκωστής)

Arduo il compito del traduttore per i grossi rischi che corre, considerato che con la sua opera potrà tradire come impoverire l'originale. Impensabile poi che egli possa renderne l'armonia. In ciò gli è, però, di conforto il monito di Dante, che lo scrittore Νίκος Καζαντζάκης tenne presente nel tradurre il Poema sacro e premise al suo magistrale lavoro in endecasillabi sciolti: «*Ἡ Θεία Κωμωδία*» (*La Divina Commedia*): "E però sappia ciascuno, che nulla cosa per legame mosaico armonizzata si può dalla sua loquela in altra trasmutare senza rompere tutta sua dolcezza e armonia" (Convivio, I, 7).

Per non tradirlo gli sarà sufficiente non concedersi libertà alcuna, per non impoverirlo gli occorrerà una sensibilità pari a quella dell'autore. Un dono, questo, che può, se non eliminare, quanto meno attenuare anche l'impossibilità denunciata da Dante. Che poi riesca o non in tutto ciò, il giudizio spetterà al lettore, anche se non conosce la lingua dell'originale. Non ammetterlo equivarrebbe negare l'utilità stessa delle traduzioni.

Con le *Collane* il poeta-vate Kyros Chrysanthis, noto figlio ultraottantenne della Repubblica di Cipro, celebra la venuta al mondo delle nipoti Eleonora e Talia Maria, le sorelline di Kyros junior e di Mario, anch'essi a suo tempo salutati con collane di poesie. Chi nutre prevenzione per la cosiddetta poesia d'occasione, leggendoci, torcerà il muso, poiché ha dimenticato o non ha letto le *Odi* del Foscolo, il nostro grande poeta-vate nato a Zante da madre greca, per tacere di altri.

Il Chrysanthis celebra l'arrivo delle nipotine col cuore d'un nonno esemplare e con la salda convinzione d'un uomo che ha sempre fortemente creduto nei valori dello spirito, della famiglia, della Patria, della Fede e dell'Ellenismo, pilastro millenario della civiltà occidentale, al quale dobbiamo Omero, Aristotele, Socrate, Platone e Plotino, Euclide, Pitagora ed Erone ecc...

Le *Collane* conquistano per la coerenza e la fermezza degli ideali che le animano, per la calda tenerezza ed immediatezza con cui vengono espressi i sentimenti umani da cui promanano, nonché per le immagini con le quali gli uni e gli altri si estrinsecano.

MICHELE IANNELLI

## ΠΡΩΤΗ ΚΛΩΣΤΗ

## Α

Τις ἔγγονές μου θὰ ἀννυψώσω στὰ μεσούρανα  
 μὲ τὸ ραβδί τῆς ποίησης,  
 θὰ τις στολίσω μὲ βραχιόλια ἀπὸ τὸν ἥλιο  
 τῆς Λευκωσίας, τὸν ἥλιο τὸ λεβέντη,  
 μὲ δαχτυλίδια ἀπ' τὴν πανσέληνο  
 ποὺ ξενυχτᾷ στὸν οὐρανὸ μας  
 ν' ἀστράφτουνε τὰ δάχτυλά τους,  
 καὶ γιὰ τὰ χεῖλη τους τὸ πορφυρένιο δειλινὸ τῆς Λευκωσίας  
 ποὺ μάζεψα χρονιές πολλές στοὺς στίχους μου.

## Β

Μὲ βρήκατε, ἔγγονές, νὰ πλέκω στίχους  
 στὰ κράσπεδα τῶν οὐρανῶν  
 καὶ νὰ κοιτῶ τὸν ἐρχομὸ σας μ' ἓνα μάτι  
 γεμᾶτο ἀστέρια κι εὐθυμούς χαρταετούς,  
 καὶ νὰ φαντάζομαι τρελλὰ παιγνίδια  
 στῆς Λευκωσίας τὴν εὐκρατη παλάμη.

## Γ

Τοὺς ὁμορφους καιροὺς θὰ ἐπιστρατεύσω  
 νὰ συνοδεύουνε τὰ βήματά σας,  
 νὰ στρώνουνε τριαντάφυλλα στὸ πέρασμά σας,  
 ἀγγελικὲς παλάμες,  
 νᾶναι ἓνα φύσημα μελωδικὸ ὁ ἀγέρας  
 τοὺς δρόμους νὰ ἐποπτεύει  
 καὶ οἱ φυλλωσιές τριγύρω νὰ ραντίζουν  
 πράσινο χρωμα καὶ ἴσκιο.

## Δ

Σᾶς βλέπω μέσα στὰ ὄνειρά μου, ἔγγονές μου,  
 σὰν δυὸ παιδιὰ τῆς ἀνοιξης  
 ν' ἀνηφορίζετε στὴν εὐτυχία τῆς γῆς,  
 μ' ἓνα παράσημο ἥλιο στὸ κεφάλι σας,  
 τῆς ὁμορφιᾶς ἀρχόντισσες  
 καὶ τῆς καλοκαρδιᾶς.

## PRIMA FILZA

## I

*Con lo scettro della poesia  
le nipotine innalzerò allo zenit,  
le ornerò con braccialetti presi al sole  
sì prestante della nostra Nicosia  
e con anelli della luna piena  
che a notte veglia nel nostro firmamento  
onde le dita ne risplendano,  
e, quanto alle labbra, coi porpurei tramonti di Nicosia  
che ho raccolto per tanti anni in versi.*

## II

*M'avete trovato, o nipotine, intento a tessere versi  
alle falde dei cieli  
e guardare il vostro arrivo con occhio  
pieno di stelle e di festanti aquiloni  
e ad immaginare matti giochi  
entro il palmo di Nicosia.*

## III

*I tempi belli chiamerò a raccolta  
perché accompagnino i vostri passi  
e stendano rose al vostro passaggio  
angeliche mani,  
il vento sia un soffio di melodia  
nel sorvegliare le vie  
e le frondi verde ed ombra  
dispensino intorno.*

## IV

*Nei miei sogni vi vedo, o nipoti,  
come due figlie della primavera  
ascendere alla felicità terrestre  
con sul capo per distintivo un sole,  
dame di bellezza  
e di bontà.*

## Ε

Όταν θά πλέκω στίχους με τὰ νήματα τῶν λέξεων  
 πού λάμπουν χρώματα τοῦ Αἰγαίου,  
 τίς θέαινες τῶν Ἑλλήνων καί τῆς Κύπρου  
 τίς ταπεινότατες ἁγίες, πού προσκυνῶ τῆ χάρη τους,  
 θά τίς καλῶ νά ἐμπνέουν τὸ πνεῦμα σας  
 μόνο με ἀρώματα ὁμορφιάς κι ἀγάπης  
 καί νᾶν' προστάτισσές σας, ἐγγονές μου.

## Στ

Τὸ κάλλος σας ἄς εἶν' τὸ θεῖο τὸ κάλλος  
 καλλιγραμμία καί σωφροσύνη,  
 ἔργα ἀγαθὰ τὸ κάθε βῆμα σας,  
 εὐγένεια ὁ λόγος σας κι ἐμπιστοσύνη  
 καί μιὰ ἀνθοδέσμη ὑγείας,  
 ἦθος φιλότεχνο.

## Ζ

Τὸ γέλιο σας ὁ κόσμος ὅλος, ἐγγονές μου,  
 χρυσὴ ἀνοιξιάτικη βροχή, πού στέλνει το ὁ Πανάγαθος  
 κι ἀνοίγουν οἱ οὐρανοὶ νά τὸ χαροῦνε  
 καί νά τὸ στείλουν δῶρο στὸ νησί μας  
 τὴν Κύπρο τὴν ἀθάνατη  
 σὰν εὐλογία Θεοῦ.

## Η

Με στίχους ἐκλεκτοὺς ἀπ' τὸ λιμάνι τῆς ἀγάπης  
 κάθε πρωὶ σᾶς πλέκω εὐχές.  
 Φωνάζω τὸν κορυδαλλὸ νά σᾶς σκουπίσει  
 με τὸ οὐρανὶ σεντόνι.  
 Χτένα χρυσὴ τὴν αὔρα λέω νά σᾶς χτενίσει  
 κι ὅλα τὰ μύρα τῶν ἀγρῶν νά σᾶς φιλήσουν  
 νά γίνετε δυὸ κόκκινα ἀγγελάκια  
 πού παίζουν με τὸν ἥλιο.

## Θ

Ἦρθε ἢ γιαγιά ἢ Τριανταφυλλένη  
 μ' ἓνα πανέρι δῶρα τῆς ἀγάπης:  
 τοῦτο τριαντάφυλλο γιὰ τὰ γλυκά σας χεῖλη,  
 μέλι ἐκλεκτὸ γιὰ τὴ λαλιά σας,

## V

*Quando intreccerò versi con filze di parole  
che rifulgono dei colori dell'Egeo,  
le dive degli Elleni e di Cipro  
le umilissime sante, a cui grato mi prostro,  
invocherò perché ispirino l'animo vostro  
solo con profumi di beltà e d'amore  
e siano vostre protettrici, o mie nipoti.*

## VI

*La bellezza vostra sia beltà divina  
formosità e saggezza,  
opere di bontà ogni vostro passo,  
gentile e fida la parola vostra  
ed un mazzolino di sani pensieri,  
vostro costume l'amore per l'arte.*

## VII

*Il vostro sorriso, preziosa pioggia a primavera,  
o mie nipoti, ce lo invia il Sommo Bene  
ed i cieli si spalancano a goderne  
ed all'isola nostra, a Cipro l'immortale,  
farne dono  
come una benedizione di Dio.*

## VIII

*Con versi scelti dal porto dell'amore  
ogni mattina vi intreccio auguri.  
Chiamo l'allodola ad asciugarvi  
con l'azzurro lenzuolo del cielo.  
Ad un pettine d'oro, all'aria, dico di pettinarvi  
ed a tutti i profumi dei campi di baciervi  
affinché voi diventiate due rosei angioletti  
che giocano col sole.*

## IX

*Con un paniere di doni d'amore  
è arrivata Triandafilleni, la nonna vostra:  
questa rosa per le vostre labbra,  
del miele squisito per la vostra loquela,*

τὸ γιασεμί γιὰ τὸ λευκὸ σας δέριμα  
καὶ γιὰ τὰ μάγουλά σας κόκκινο κρασί·  
ἓνα τοπίο ἀθάνατο στὰ μάτια σας  
καὶ μιὰ εὐγένεια στὰ δάχτυλά σας  
ἀπὸ βελουδο δειλινό...  
γιαγιά, γιαγιά μας Τριανταφυλλένη!...

## I

Καὶ τὰ πανσέληνά σας προσωπάκια  
ζηλεύει ὁ ἥλιος  
πέφτει τρελλὸς μὲς στῆς Μεσόγειος τὸ κύμα  
κι ὑψώνει τις παλάμες του στὸν οὐρανὸ  
«σῶσε με» λέγει στὸ Θεὸ «μὲ ὑπόταξαν  
ἐτούτες οἱ πανσέληνες τῆς Κύπρου μου, ἐγγονοῦλες».

## IA

Καλῶς μᾶς ἤρθετε ἀπ' τῆ συντροφιά τῆς Παναγίας  
σ' ἓνα καιρὸ γεμάτο παραμύθια  
ὑπόσχεση τῆς εὐοσμης ἀγάπης  
γεμάτες ξαστεριά  
ὄνειρο μὲς στὴ λάμψη φεγγαριοῦ.

## IB

Ὁνειρα κι ὄνειράκια μου, ἐγγονάκια μου,  
κοροῦλες χρυσαφένιες  
μὲ τὰ γελάκια σας τὰ τετραβάγγελα  
νὰ χαίρεστε τὴν εὐωδία τῆς Κύπρου  
ἓνα νησι μὲ κρίνους Ἀφροδίτης  
ὅταν πετᾶν τὰ ἐνδύματα καὶ πέφτουν σὰν εὐχὴ  
στῆς θάλασσας τις ἑκατὸ ματιές!

## II

Θὰ γράψω τ' ὄνομά σας στὰ ἑκατόφυλλα τριαντάφυλλα  
στοὺς πρόποδες τῆς κάθε μέρας  
καὶ στὰ καράβια τῶν ἀνέμων νὰ τὸ πᾶνε  
στοῦ χρόνου τ' ἀνυπότακτα φτερὰ  
θάλασσες καὶ στεριές νὰ τὸ γνωρίσουν  
καὶ νὰ τὸ συλλαβίζουν μὲ τὸ κύμα  
καὶ τὰ φτερὰ τοῦ ἀνέμου μὲς στὰ φύλλα  
τῶν ἐνδοξῶν καιρῶν.

*il gelsomino per la vostra candida pelle  
e del vino rosso per i vostri pomelli  
un paesaggio divino nei vostri occhi  
ed una delicatezza nelle vostre dita  
di velluto da sera...  
o nonna Triandafilleni, nonnina nostra...!*

## X

*Ed i vostri visetti di luna piena  
oggetto d'invidia sono del sole  
furente si cala sulle onde del Mare  
ed al cielo tende le palme  
"salvami!" - dice al Signore - "m'han sorpassato  
queste nipotine fulgide lune della mia Cipro".*

## XI

*Benvenute fra noi dalla corte di Maria la Tuttasanta  
per un tempo pieno di favole  
promessa di fragrante amore  
piene di gelsomini  
sogno al chiaro di luna.*

## XII

*O sogni, miei piccoli sogni, mie nipotine,  
fanciulline d'oro,  
coi vostri sorrisetti, un messaggio divino,  
godetevi la fragranza di Cipro  
un'isola coi gigli marini di Afrodite.  
Allorquando depongono le vesti e cadono come augurio  
nei cento sguardi del mare!*

## XIII

*Scriverò il vostro nome sulle rose dalle cento foglie  
ai piedi d'ogni giorno  
e sulle navi dei venti onde lo portino  
sulle indocili ali del tempo  
affinché lo conoscano mari e continenti  
e lo scandiscano con l'onda  
e le ali del vento tra le foglie  
di gloriose età.*

## ΔΕΥΤΕΡΗ ΚΛΩΣΤΗ

1

Ντυμένες με πανσέληνες  
 σᾶς βλέπω στ' ὄνειρό μου, ἔγγονές μου,  
 ἀνθούς τῶν οὐρανῶν καὶ σᾶς ποτίζουν  
 μαγεῖες τ' ἀστέρια τοῦ Θεοῦ, ματάκια  
 τοῦ παραδείσου, δυὸ παράδειςους τῆς γῆς μας,  
 πανσέληνες μικροῦλες ἔγγονές μου.

2

Ὅπου πατᾶ τὸ πόδι σας ν' ἀνθίζουνε τριαντάφυλλα,  
 γλυκοῦλες μου ἔγγονές,  
 κι' ὅπου ἡ ματιά σας πέφτει ν' ἀνεβαίνουνε πανσέληνες  
 ὁ λόγος σας νὰ δίνει μέρες πεντακάθαρες  
 καὶ κεῖνο τὸ μικρὸ χαμόγελό σας  
 ν' ἀνοίγει τῆς ἀγάπης τὰ ποτάμια γιὰ νὰ ξεδιψοῦν  
 οἱ κάμποι τῶν καλῶν ἀνθρώπων.

3

Μιὰν ἱστορία θ' ἀφήσω στὰ μαλλιά σας  
 τὴν ἱστορία τῆς Κύπρου  
 μαρογαριτᾶρι στὸ λαιμό σας νὰ σᾶς ξεχωρίζουνε  
 τὰ ξένα μάτια ἐλλήνισσες ἀγγέλισσες,  
 σ' ἓνα πλανήτη φωτισμένο ἀπ' τοὺς προγόνους σας,  
 νὰ χαίρεστε τὸ φρόνημα καὶ τὴν ἀντρεία τοῦ κόσμου σας  
 ὑψηλομέτωπες.

4

Ἐπίσκεψη ἀνοιξιάτικη ἤρθετε  
 ν' ἀνθοκοσμήσετε τοὺς κάτασπρους Μαῖους μας.  
 Εἴσαστε φῶς κατάφοροτο ἀνεμῶνες  
 στὸν κῆπο τῆς ζωῆς μας.  
 Ἄς ἔρθουν τ' ἀναστάσιμα ἀηδόνια  
 νὰ γίνει ἀνατολὴ τῆς μουσικῆς ὁ τόπος.

## SECONDA FILZA

## I

*Vestite di chiaro di luna  
vi vedo nel mio sogno,  
fiori dei cieli che le stelle divine  
abbeverano di magie, occhietti  
di paradiso due paradisi della nostra terra,  
o mie nipotine piccole lune piene.*

## II

*Che sboccino rose là dove poggiate il piede,  
o dolci nipotine,  
e fulgide lune si levino là dove si posa il vostro sguardo  
la vostra parola assicuri giorni assai sereni  
e quel vostro sorrisetto  
apra i fiumi dell'amore onde si dissetino  
i campi delle persone buone.*

## III

*Una storia imporrò sulle vostre chiome  
la storia di Cipro  
perla al vostro collo onde occhi stranieri vi distinguano  
di stirpe ellenica angeliche fanciulle,  
su d'un pianeta dai vostri avi illuminato,  
onde godiate della saggezza e del valore della vostra gente  
a fronte alta.*

## IV

*Siete venute come una visita primaverile  
per ornare di fiori le nostre nevate Primaverae.  
Siete state luce di anemoni ricolma  
nel giardino dell'esistenza nostra.  
Che vengano a Pasqua gli usignuoli  
onde in un oriente di musica si trasformi il luogo.*

## 5

Καλῶς μᾶς ἤρθετε, ἔγγονές μου,  
χέρι δεξιῆ τῆς Παναγίας  
ἀσύλληπτοι οὐρανοὶ τῆς Κύπρου  
νὰ δώσετε ἄρωμα πανσέληνο στὸν κόσμο τοῦ σπιτιοῦ  
μιὰν ἀρχαγγέλων χειραψία  
ὄταν τῆς Λευκωσίας τὸ δειλινὸ  
μουδιάζει στὰ φιλιά τοῦ μενεξέ.

## 6

Μέρα ἀναστάσιμη τὸ γέλιο σας  
ποτίζει τὸ μπαλκόνι τ' οὐρανοῦ, ἔγγονές μου,  
μαγεύονται τ' ἀγέρια σ' ἓνα πηδηχτὸ χορὸ,  
φεύγουν οἱ σκιές καὶ γίνονται καθρέφτες τοῦ Θεοῦ,  
γεμίζουν πυρκαγιές τριαντάφυλλου  
τὰ μονοπάτια τῆς ζωῆς, προπάντων  
ἐκεῖ στὰ σύνορα οὐρανοῦ καὶ γῆς  
τῆς Παναγίας ἀγκάλη.

## V

*Benvenute fra noi, nipotine,  
braccio destro della Madonna  
intoccabili cieli di Cipro  
a dare a tutta la gente di casa l'aroma di luna piena  
un'angelica stretta di mano  
allorché la sera di Nicosia  
ai baci della violetta si assopisce.*

## VI

*Giorno di resurrezione il vostro sorriso  
irrorà il balcone del cielo, o nipotine,  
i venti s'incantano in un'agile danza,  
van via le ombre e diventano specchio di Dio,  
incendi di rosa riempiono  
i sentieri della vita, soprattutto  
là ai confini del cielo e della terra  
alla Madonna in seno.*

## ΤΡΙΤΗ ΚΛΩΣΤΗ

### I

Ἐφτά οὐρανοὶ νὰ σᾶς στολίζουν  
 κι ἓνα γαλάζιο φῶς  
 μιὰ εὐχή ὀλοκόκκινη μές στή χαρά της  
 νὰ παίξει μές στὰ βλέμματά σας  
 οἱ μελωδίες τ' ἀηδονιοῦ νὰ χρωματίζουν  
 κάθε παράπονό σας  
 ἀρχόντισσες τῆς ὀμορφιάς  
 καὶ τῆς καλοκαρδιάς.

### II

Νὰ χαίρεστε τὴν καθαρὴ πρωϊὰ  
 τῆς ἑαρινῆς σας Κυριακῆς  
 νὰ παίξετε μές στὶς ἀχτίδες τοῦ ἡλίου  
 ἓνα κλωνὶ μαργαριτάρι  
 τὸ βάδισμά σας νὰ εὐλογοῦνε οἱ ἄγγελοι  
 ἀέρας στὰ κλωνιά τοῦ γιασεμοῦ  
 νὰ μὴ σᾶς πλέκουνε ἴσκιοι τῶν συλλογισμῶν  
 σὲ πολιτεῖες τῆς ἔγνοιας  
 ἀνάερα τὰ χρόνια σας νὰ ζεῖτε  
 μές στὴν ἀνάσα τοῦ Θεοῦ.

### III

Τῆς Παναγίας μας ἔκφραση εἴσαστε  
 τότε στὸν Εὐαγγελισμό, ἐγγονοῦλες μου.  
 Ὁ μῦθος της ἀγάπης εἴσαστε  
 μέσα στῶν ἀστεριῶν τὰ περιδέραια,  
 εὐοσμη Κυριακὴ τοῦ Πάσχα τῶν Ἑλλήνων  
 καὶ παραδείσιος πλοῦτος.

### IV

Τὴν ὀμορφιά σας ἄς ὑμνήσουν οἱ ἄγγελοι  
 στὸ ροδοπέταγμά τους

## TERZA FILZA

## I

*Vi vestano i sette cieli  
ed una luce azzurra  
un augurio tutto roseo nella sua gaiezza  
giochi nei vostri sguardi  
e le melodie dell'usignolo diano colore  
ad ogni vostro lamento,  
o dame di bellezza  
e di cordialità.*

## II

*Godetevi il puro mattino  
della vostra Domenica di primavera  
trastullatevi in mezzo ai raggi del sole  
con un ramo di perle  
ed il vostro cammino benedicano gli angeli  
vento tra i rami del gelsomino  
onde ombre di cure non vi impegolino  
in stati di apprensione  
affinché viviate lievi i vostri anni  
nell'afflato di Dio.*

## III

*Siete state espressione della Madonna  
al momento dell'Annunciazione, o nipotine.  
Siete state la favola dell'amore  
tra le corone di stelle,  
domenica fragrante della Pasqua degli Elleni  
e ricchezza di paradiso.*

## IV

*Che gli angeli cantino nel loro roseo volitare  
la bellezza vostra*

κι ἄς ἔρθει ἡ τρυφερότητα τῶν ἄστρον στὰ ματάκια σας  
ὡσάν νά βλέπουνε τῆς Παναγίας τὸ χᾶδι,  
κι ἄς μποῦν φιλήματα τῆς θάλασσας  
στὰ καλοκαιρινά σας δρομολόγια  
στὸ μοσκομίλημά σας,  
ἀρχόντισσες τῆς εὐτυχίας.

## V

Παίζουν οἱ στίχοι χαίρονται  
χορεύουν καλαματιανό,  
εἶναι μιὰ ἐξαίσια θεά τοῦ νοῦ  
χορεύουν μὲς στὴν ἄνοιξη μὲ ἐξαίρετες ποδιές  
στίχοι μὲ ἀχτένιστα μαλλιά χορεύουν  
τί θαῦμα οἱ χτύποι τῆς καρδιάς  
στῶν στίχων τὰ φωνήεντα  
κορδέλες θάλασσας τοῦ Αἰγαίου  
κάμποι τῆς Κύπρου οἱ στίχοι, οἱ στίχοι μου  
οἱ στίχοι μου ἐγγονές γιὰ σᾶς  
κι ἐγὼ Θεοῦ παλάμη  
μὲ ἀηδόνια φορτισμένη καὶ γιαλούς.

*e la tenerezza degli astri venga nei vostri occhi  
come se vedessero la carezza della Tuttasanta,  
ed entrino pure i baci del mare  
nei vostri itinerari estivi  
nel vostro fragrante eloquio,  
o dame della felicità.*

## V

*Suonano i versi godono  
ballano una romeca,  
uno squisito gioco della mente,  
danzano in mezzo alla primavera in fantastici grembiuli  
danzano dei versi con capelli spettinati  
ché prodigio i battiti del cuore  
nei suoni dei versi  
corde del mare Egeo  
campi di Cipro i versi, i versi miei  
i versi miei per voi nipoti  
ed io palma della mano di Dio  
ricolma d'usignuoli e lidi.*



**Michele Iannelli**, nato ad Andretta (AV) nel 1922 e residente in Salerno, ha avuto riconoscimenti in Italia ed all'Estero. Universitario collaborò nei periodici irpini *Il domani irpino* e *Il lupo*, professore in *Scuola Lucana* e in *Silarus*. Si distingue per il suo *filellenismo*, testimoniandolo in vario modo: con una seconda laurea - con Lode - in Lingue straniere (greco moderno ed albanese); con traduzioni di Autori contemporanei greci (dal 1966) e grecociprioti (dal 1974); con pagine di varia umanità scritte direttamente in greco, nonché con lo studio dei dialetti neogreci in Italia. Quest'ultimi gli hanno ispirato alcuni scritti narrativi, e in greco e in italiano.

**I: Traduzioni:** *M. Λυγίζος* (M. Lygizos): POESIE, Potenza 1966; *H. Σιμόπουλος* (I. Simòpulos): LE ROSE DI GERICO, con fuori testo una *Μελωδική Παύση* (Pausa melodica) del traduttore, Potenza 1970 (1); *Οἱ 13 τῆς Χριστιανικῆς Λογοτεχνικῆς Συτροφιᾶς Ἀθηνῶν* (I 13 del Sodalizio Letterario Cristiano di Atene): SIGILLI (Epigrammi), Salerno 1974 (1); *K. Χρυσάνθης και Α. Κούρος* (K. Chrysanthis ed A. Kuros): L' ELETTRA, Lefkosia 1976; *K. Χρυσάνθης* (K. Chrysanthis) e *M. Iannelli*: FIORI POETICI DALL'ISOLA DI AFRODITE, antologia di poeti grecociprioti, pubblicata con la *coregia* del Ministero della Pubblica Istruzione della Repubblica di Cipro, Lefkosia 1986 (Coppa MPS - XXVIII Concorso "VERSO IL 2000" Mensile di Lettere ed Arti, Salerno); *K. Χρυσάνθης* (K. Chrysanthis): COL VIOLINO DEI VENT'ANNI, con finanziamento del quotidiano *Σημερινή*, Lefkosia 1988 (1); *Idem*: AXIOTHEA, Lefkosia 1990 (1); *Idem*: POESIE, Lefkosia 1992 (1); *Idem*: I CANTI DEL NONNO, Lefkosia 1993 (1); *Idem*: CONVERSANDO CON MARIO, Lefkosia 1994 (1); *Πέτρος Στυλιανού* (Petros Stylianou): MESSAGGI IN VERSI DA CIPRO, Lefkosia 1996 (1). **II: Scritti in greco moderno:** a) *Η ΠΙΚΡΗ ΙΣΤΟΡΙΑ ΕΝΟΣ ΕΓΚΛΩΒΙΣΜΕΝΟΥ ΚΑΙ ΑΛΛΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ* (*L'amara storia d'un uomo in gabbia ed altri racconti*), Lefkosia 1990, con la presentazione del Prof. Γιώργος Χατζηκωστής e la *coregia* del predetto Ministero; b) *ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΣΜΟΥ ΤΗΣ ΚΑΤΩ ΙΤΑΛΙΑΣ - ΧΘΕΣ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ* - (Testimonianze dell'Ellenismo dell'Italia Meridionale - ieri ed oggi -), Λευκωσία 1992 (2); c) Collaborazione in *Πνευματική Κύπρος*. **III: Scritti in italiano:** SCANDALO ALLA MERIDIONALE, racconto lungo in chiave panflettistica, Potenza 1966; b) IL SEGRETO DI NONNO LAVRENDI, segnalato al XXIV Concorso **SILARUS** (Silarus, n. 163, Sett. - Ott. 1992, pp. 108-112);

c) UN SOGNO NEL COMPUTER, premiato con *medaglia d'oro* al XXV Concorso **SILARUS** 1993 (Silarus, n. 167, Anno XXX, Apr.-Mag. 1993, pp. 24-28), d) MADARA' - L'ALTOPIANO DEI MERLI DALL'UGOLA D'ORO -, il romanzo dei Greci di Calabria scritto sul filo discontinuo della memoria - Cosenza Ed. W. Brenner 1993; e) GLOSSARIO ETIMOLOGICO DEI TESTI GRECANICI BOVESI IN MADARA' - L'Altopiano dei merli dall' ugola d' oro -, Salerno 1994. **IV:** Nel cassetto in attesa di sponsor): 1 - POESIA E PROSA GRECOCIPRIOTA DAL 1878 AD OGGI (1). 2- Dizionario italo-griko bovese dei Greci di Calabria, in onore di G. Rohlfs (sintattico ed etimologico), 500 pp. formato protocollo.

-----

(1) Con testo greco a fronte. (2) Ristampa delle conferenze tenute a Lefkosia ed a Pafos, su invito del *Ministero della P. I. di Cipro*, a cura dell'E.Π.Ο.Κ., la cui Rassegna annuale *Φιλολογική Κύπρος* le aveva pubblicate nel fascicolo del 1990, pp. 109-142.

**Foto:** Filòkypros, *Μεγάλη Κυπριακή Έγκυκλοπαιδεία* (Grande Enciclopedia Cipriota), Nicosia di Cipro 1987, tomo VI, p.60.

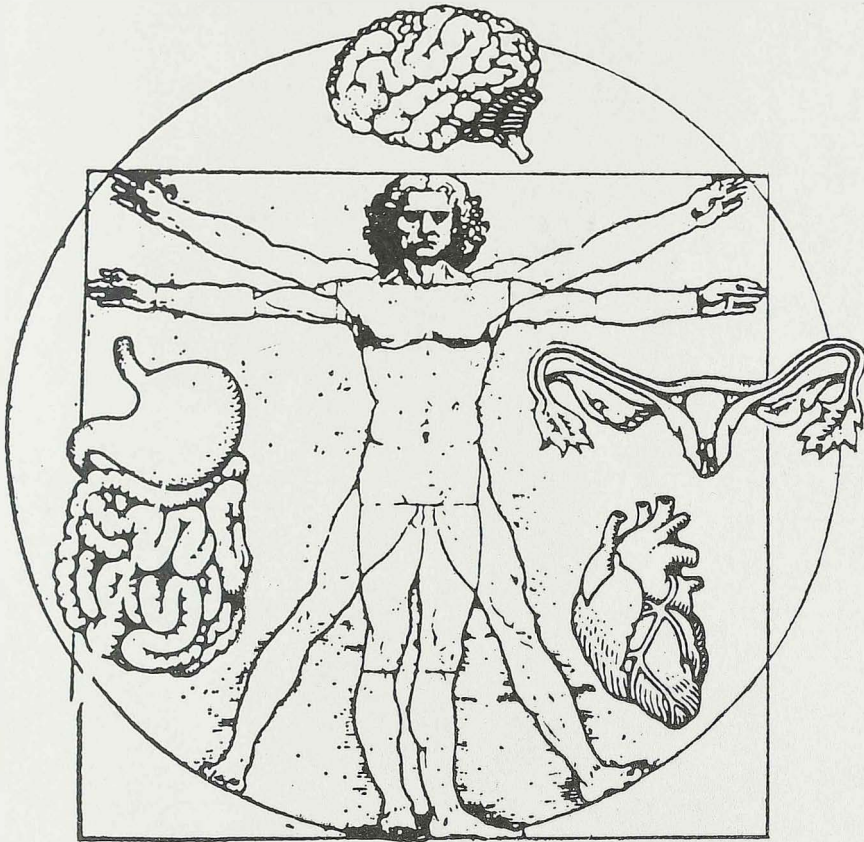
Τυπώθηκε στα  
Τυπογραφεία-Λιθογραφεία  
«ΘΕΟΠΡΕΣ» Λτδ.,  
Τηλ. 444940 - 448883  
Λευκωσία

For the many dimensions of anxiety

# ATIVAN\*

(lorazepam, Wyeth)

A single anxiolytic



**provides deeper, more selective anxiolytic relief**

**in both functional and organic disorders  
with low-dosage safety  
compatible with standard treatment regimens**

**Wyeth**  
Wyeth International Limited  
Philadelphia, Pa. 19101 U.S.A.

\*trademark



ΑΙΣΘΗΣΗ ΑΠΟΛΑΥΣΗΣ